

Bilaga 15:9 till kommunstyrelsens protokoll den 27 augusti 2003, § 20

PM 2003 RIV (Dnr 322-599/2003)

Skollag för kvalitet och likvärdighet

Stöd för vuxnas lärande

Remisser från utbildningsdepartementet

Remisstid 15 september 2003

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på remissen från utbildningsdepartementet överlämnas och
åberopas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Erik Nilsson anför följande.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121) samt departementsskrivelsen *Stöd till vuxnas lärande* (Ds 2002:66). Sammanfattning av skollag redovisas i *bilaga 2* och lagförslaget Stöd till vuxnas lärande i *bilaga 3*.

I december 2002 presenterade den parlamentariskt tillsatta skollagskommittén sitt förslag till ny skollag. I slutbetänkandet "Skollag för kvalitet och likvärdighet" (SOU 2002:121) inkluderas förslag till såväl övergripande lagreglering för skolväsendet som specifik reglering för de olika skolformerna.

Lagförslaget för vuxenutbildningen, som parallellt utarbetats av en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet, redovisas i departementsskrivelsen "Stöd till vuxnas lärande" (Ds 2002:66).

Remisser

Ärendet har remitterats till utbildningsnämnden, stadsledningskontoret, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

Utbildningsnämnden anser att ansvarsfördelningen mellan huvudman och profession är otydlig i förslaget till ny skollag. Nämnden anser också att delar av terminologin ej speglar verksamheten på ett rättvist sätt. Vidare anser nämnden att förslaget om rätten att överklaga betyg är positiv men befarar att tidsåtgången för det merarbete förslaget innebär är underdimensionerad. Utbildningsnämnden motsätter sig att ersätta begreppet *Kommunal vuxenutbildning* med *Kommunalt stöd till vuxnas lärande* samt att behörigheten för vuxenutbildningen förändras.

Utbildningsnämnden beslutade att bilägga ett protokoll från kulturnämndens arkivutskott till ärendet. Arkivutskottet anser att kommitténs förslag om att skolornas handlingar skall bli tillgängliga för allmänheten bör kombineras med ett krav på bevarande.

Stadsledningskontoret anser generellt att lagförslaget samt departementsskrivelsen är systematisk och överskådlig. Kontoret anser dock att ansvarsfördelningen mellan huvudman och utförare är otydlig.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd ser i stort positivt på förslaget till ny skollag. Nämnden har dock synpunkter på terminologin, styrningen, skolans personal, elevernas inflytande och rättssäkerhet, skolans arbetsmiljö, elevernas utveckling mot målen och skolformer.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att förslaget till ny skollag har en systematisk och tydlig utformning vilket underlättar tillämpningen av lagen. Förslaget innebär att ett större utrymme lämnas till skolhuvudmännen och främst professionen att besluta om bl.a. organisation och arbetsformer. Detta anser nämnden vara särskilt positivt med Skollagkommitténs förslag. Syftet att åstadkomma ett enhetligt skolväsende där förskolan föreslås bli en egen skolform inom skolväsendet har flera fördelar bl.a. medför det kontinuitet för eleverna och förhoppningsvis en förhöjd status i vissa yrkeskategorier. Nämnden har svårt att se att det skulle föreligga något behov av att införa förelägganden och vite mot skolhuvudmannen.

Älvsjö stadsdelsnämnd instämmer i det mesta som föreslagits av kommittén. Nämnden anser dock att timplanen bör avskaffas i en målstyrd skola, att även biträdande rektor ska kunna sätta betyg tillsammans med den lärare som saknar rätt att sätta betyg, att tillsynen för både enskilda förskolor och skolor skall ske av samma myndighet d.v.s. antingen Skolverket eller kommunen för att uppnå likvärdighet.

Synpunkter har också inkommit från Lärarhögskolans studentkår i Stockholm samt Studievägledarna på Stockholms gymnasieskolor.

Lärarhögskolans studentkår i Stockholm anser att det skall finnas krav på att den som tillsvidareanställs som studie- och yrkesvägledare skall ha avlagt studie- och yrkesvägledarexamen.

Studievägledarna på Stockholms gymnasieskolor anser att nuvarande skollagens formuleringar om studie- och yrkesvägledning skall behållas.

Mina synpunkter

Skollag för kvalitet och likvärdighet

I och med detta förslag samlas all lagreglering för utbildningsområdet i en och samma lag, vilket är mycket tillfredsställande. Detta medför också att en enhetlig terminologi införs för hela utbildningsområdet. Eftersom lagstiftningens språkbruk och definitioner är viktiga signalbärare är det viktigt att lagens terminologi är ändamålsenlig och i harmoni med den verksamhet den avser. Barnen i förskolan bör inte kallas elever.

Det är bra att bestämmelserna för fristående och kommunala skolor harmoniseras. En gemensam läroplan och gemensamma krav på kvalitetssäkring är viktiga för att principen om likvärdig utbildning skall gälla. Kravet på nationell betygssättning stärker även elevernas rättsäkerhet vid antagning till högre studier. De enskilda grundskolorna omfattas dock inte av timplanen, vilket de kommunala gör. Här anser jag att anpassningen till ett gemensamt regelverk bör innebära att timplanen slopas för samtliga skolor.

Kommittén föreslår att om det inte finns plats för alla sökande till en enskild förskola, skall urvalet ske efter grunder som är godkända av den kommun där skolan är belägen. Detta anser jag är bra eftersom enhetliga principer för urval tillämpas, vilket underlättar kommunens övergripande planering och stärker medborgarnas likvärdighet.

Skollagens första tre kapitel innehåller bestämmelser som är gemensamma för samtliga skolformer. Trots det finns det i dessa kapitel bestämmelser som inte gäller för en eller ett par skolformer utan att undantag tydligt uttrycks. Jag anser till exempel att det måste tydliggöras vad som gäller för vuxenutbildning och förskola under elevhälsans 2 kap. 16-17 §§.

I skrivningarna kring skolans arbetsmiljö i kapitel 3 talas det om *att komma till rätta med en elevs uppträdande*. För till exempel förskolan känns denna skrivning inte som om den harmoniserar med det barnperspektiv som genomsyrar skollagen.

Skollagskommittén föreslår att barn och ungdomar till beskickningsmedlemmar från andra länder ges rätt till utbildning i det offentliga skolväsendet. Kommittén föreslår även att staten skall bekosta denna utbildning. Detta tycker jag är mycket bra men förutsätter att statlig finansiering utgår.

Elevernas inflytande och rättssäkerhet förstärks i kommitténs förslag och ska gälla både i förskola, grundskola och fritidshem. I förslaget har tagits bort nuvarande föreskrifter om organisatoriska anordningar för inflytande som klassråd och elevråd och istället anges att det är skolenheten som tillsammans med elever och yngre elevers vårdnadshavare som ska avgöra hur inflytandet ska utformas. Det är bra att elevernas inflytande och rättssäkerhet stärks och att formerna för inflytande inte regleras i lag. Elevernas inflytande över undervisningen och skolarbetets upplägg stärker deras förutsättningar att nå målen för utbildningen. Det är positivt att eleverna ges rätt till att ompröva sina betyg. Förslaget kan dock ge vissa pedagogiska konsekvenser och det är därför viktigt att det tas fram riktlinjer för hur omprövningen skall fungera.

Förslaget att elevrepresentanterna, dvs elever som valts att företräda sina kamrater, ska informeras om för eleverna viktiga förändringar i utbildningen eller verksamheten i övrigt och ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas är bra. Det eventuella merarbete förslaget ger kan exempelvis lösas genom att inför nytt läsår komma överens med elevrepresentanterna vilken typ av frågor som ska tas upp med dem innan beslut fattas.

Kommittén föreslår att huvudmannen för en fristående skola skall lämna viss information till myndigheterna, vilket innebär att dessa handlingar blir offentliga. Jag anser att detta bör kompletteras med ett krav på bevarande av skolornas handlingar. Detta för att det skall finnas en garanti, för elever på fristående skolor, att betygshandlingar finns bevarade om originalbetyget går förlorat. Det bör också klargöras vad som skall hända med handlingarna när en skola läggs ned.

Elevhälsan förs in som ett nytt verksamhetsområde i lagförslaget, vilket är positivt. Jag tycker dock att det saknas en skrivning om elevhälsans arbete för en god hälsa i skolan som helhet. Här bör också nämnas vikten av att utveckla elevernas självkänsla och stärka deras möjligheter att i olika situationer i livet ta ställning.

Det är bra att bestämmelser om kvalitetsredovisning tas in i skollagen för att markera betydelsen av detta arbete. Att kontinuerligt utvärdera verksamheten är viktigt för att kunna vidta de åtgärder som behövs och för att kunna hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Kommittén konstaterar att vissa föreslagna ändringar kan innebära ökade kostnader för huvudmännen. Om till exempel förändringarna avseende modersmålsundervisning i förskoleklassen, behörighet att sätta betyg, omprövning av betyg samt möjligheten att överklaga åtgärdsprogram införs är detta kostnadsdrivande förändringar. Om förändringarna beslutas måste kommunerna kompenseras för dessa.

Stöd för vuxnas lärande

I förslaget har man valt att vuxenutbildningen skall kallas för *Stöd till vuxnas lärande*. Eftersom *stöd* används i andra sammanhang i skollagen, särskilt i de inledande tre kapitlen som är gemensamma för samtliga skolformer, är *stöd till vuxnas lärande* som lagteknisk term direkt vilseledande. I skollagen är *stöd* åtgärder som skolan sätter in för elever som inte når eller har förutsättningar att nå målen utan särskilda åtgärder. Syftet är att undanröja misslyckanden. Vuxna som erbjuds stöd till lärande riskerar, om förslaget vinner laga kraft, att av den allmänna opinionen stämplas som misslyckade. Jag anser att det mer positiva och beskrivande begreppet utbildning bör bibehållas. Mot bakgrund av att de andra två skolformer som behandlats av arbetsgruppen benämns *Utbildning i svenska för invandrare* respektive *Utbildning för utvecklingsstörda* är *Utbildning för vuxna* en lämpligare benämning.

Kommittén föreslår att behörighetsreglerna till vuxenutbildning ändras till att bara *den som saknar sådana kunskaper* är behörig. Jag anser att de som behöver bör få en andra chans till utbildning och stödjer därför inte kommitténs förslag på denna punkt.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta följande

Som svar på remissen från utbildningsdepartementet överlämnas och återopas denna promemoria.

Stockholm den 14 augusti 2003

ERIK NILSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. avslå föredragande borgarråds förslag till beslut
2. som svar på remissen anför följande.

Skollagskommittén tillsattes i syfte att göra en översyn av den lagstiftning som reglerar skolans värld. Ambitionen var att skollagen skulle moderniseras, förenklas, förtydligas och anpassas till ett målstyrt skolväsende med ett växande antal fristående aktörer.

Vi moderater menar att det finns all anledning att se över lagstiftningen på området, då nuvarande lagstiftning ofta är såväl otidsenlig och föråldrad som komplicerad. Särskilt viktigt vore det att åstadkomma en modern lagstiftning som bättre klargör ansvarsfördelningen i skolan, samtidigt som lika regler gäller för såväl fristående som offentligt drivna skolor. Tyvärr är dock utfallet i denna del fortsatt otydligt vad gäller ansvarsfördelningen. Dessutom innebär kommitténs försök till lika reglerna alltför ofta att detaljstyrningen av skolan ökar, och då särskilt för de fristående skolorna. Vi anser att man istället borde gått motsatt väg och befriat skolväsendet – inte minst de kommunala skolorna – från onödiga regler.

Ansvarsfördelningen i skolan

Enligt vår mening har kommittén misslyckats med att anpassa skolan till den verklighet som målstyrningen medför. Vi moderater menar att om staten bestämmer vilka mål som ska nås i skolan så bör inte betalningsansvaret för detta ligga på kommunerna. Ansvarsfördelningen bör förtydligas så att staten fastställer målen och ramarna genom läroplan och skollag, står för finansieringen genom en nationell skolpeng samt ansvarar för att följa upp och utvärdera

skolornas resultat. För att åstadkomma det sistnämnda vill vi dock inrätta ett oberoende institut för kvalitetsgranskning i skolan.

I linje med detta välkomnar vi ett förtydligande av rektorns ansvar och att skolorna – såväl fristående som kommunala – ges en större frihet att själva välja hur man vill arbeta för att uppnå målen i skolan.

Kommittén föreslår att etableringen av privata förskolor skall följa samma regelsystem som idag gäller för fristående skolor. Vi delar den uppfattningen. En konsekvens av dagens system, där kommunerna själva avgör om privata förskolor skall få finnas, är att en stor del av föräldrarna i Sverige inte har någon valfrihet. Närmare var fjärde kommun saknar privata alternativ inom barnomsorgen. Utifrån ett medborgarperspektiv instämmer vi därför i kommitténs förslag.

Värna valfriheten

Kommittén föreslår att kommunerna ska verka för att barnen deltar i förskola och att familjedaghem inte längre ska vara ett fullgott alternativ som kommunen kan erbjuda.

Vi avstyrker dessa förslag. Föräldrarna ska ha stora möjligheter att själva välja vilken form av barnomsorg de önskar för sina barn. Kommunen ska inte agera förmyndare åt föräldrarna och peka på ett alternativ som bättre än andra, den bedömningen anser vi föräldrarna är bäst på att göra.

Elevinflytande och elevens rättssäkerhet

Vi moderater vill stärka elevens inflytande över skolan. Framförallt gäller detta elevernas möjligheter att påverka den egna situationen. Vi anser däremot inte att det är nödvändigt att lagreglera formerna för elevinflytandet.

Kommittén föreslår att eleverna skall ha möjlighet att begära omprövning av betyg och att endast behörig lärare får sätta betyg. Vi är i princip positiva till förslaget om att kunna ompröva betygen, det ökar elevernas rättssäkerhet. Det är dock viktigt att formerna för detta inte är för komplicerade och byråkratiska.

Vad gäller rätten att sätta betyg anser vi att det är rektors ansvar att bedöma vem som har tillräcklig kompetens. Den som bedöms vara lämplig att undervisa bör också ha möjlighet att sätta betyg. I denna del avstyrker vi därför kommitténs förslag.

Kompetenta lärare i skolan

Det är förvisso viktigt att värna om kvalitén på de som skall få undervisa. Men att som kommittén i första hand värna de som uppfyller nuvarande behörighetskrav så att alla andra utestängs från att fungera som fullvärdiga lärare är fel väg att gå. Inom en nära tid så ser vi en stor lärarbrist. Därför behöver skolans värld snarare öppnas för även andra kategorier än de som gått eller går i den nuvarande lärarhögskolan. Det finns många olika yrken som skolan skulle må bra av att få in i sin verksamhet. En person som varit ute i samhället och yrkesarbetat med annat än skolfrågor kan säkert vara väl så skickad att kunna prestera en bra undervisning inom sitt område. Vi välkomnar dock att en certifiering eller en slags kvalitetsstämpel av lärare införs. En person som har pedagogisk och ämneskompetens skulle då direkt kunna få lärarcertifikat. På samma sätt skulle andra genom viss pedagogisk påbyggnad också skulle kunna få ett certifikat.

Betyg och närvaro

Betygsfrågan har inte behandlats i betänkandet, trots att det är en fråga som starkt påverkar skolans arbete och är ständigt aktuell för såväl elever som föräldrar och lärare. Det vore önskvärt att betygsfrågan togs upp i samband med att skollagstiftningen utreds och med stor sannolikhet förändras.

Betyg är ett sätt att mäta kunskap och färdigheter. De kan också fungera som ett mätinstrument hur väl skolan lyckas med sin kunskapsförmedlande uppgift.

Vi anser att det ska finnas en möjlighet för de skolor som så önskar att ge betyg i lägre ålder än vad som nu är fallet. Skolorna skall kunna ge skriftlig information redan från första klass. Dagens förbud mot att ge betyg tidigare saknar saklig grund och är enbart ett politiskt motiverat hinder.

Nationella betyg ska sättas tidigare än idag, så att man får en bättre uppföljning och större jämförbarhet av hur skolorna klarar sig i förhållande till andra. De nationella betygen bör ha fler steg än idag eftersom spännvidden är alltför stor inom de olika betygsstegen.

Kommittén föreslår att gymnasieskolan ska bli skyldig att informera även myndig elevs förälder om eleven har så hög frånvaro att rätten till studiehjälp påverkas. Vi anser att dagens förbud mot att informera myndiga elevers föräldrar om elevens skolgång utan elevens medgivande i vissa fall kan vara till nackdel för såväl eleven som föräldrarna. Det finns andra omständigheter än de kommittén behandlar då det är motiverat att informera föräldrarna (t ex misstankar om drogmissbruk eller mobbing). Vi anser därför att skolan bör ges rätten att informera myndiga elevers föräldrar i fler frågor än vad kommittén tar upp.

En skolmiljö präglad av respekt, lugn och arbetsro

Kommitténs förslag innebär att skolornas möjlighet till disciplinära åtgärder mot stökiga elever minskar. Vi avstyrker detta förslag. Det faktum att man enligt en aktuell dom i Kammarrätten inte kan flytta mobbade elever till en annan skola är illavarslande. En särskilt viktig uppgift för skolan framöver är att utveckla verktyg som förbättrar möjligheterna att skapa en skolmiljö präglad av ömsesidig respekt, lugn och arbetsro och där hot, våld och mobbning motverkas.

Alla goda krafter bör välkomnas

Kommittén har skjutit frågan om entreprenader i grundskolan ifrån sig. Vi menar att dagens förbud mot entreprenader bör tas bort snarast möjligt. Det är inkonsekvent att entreprenadslösningar tillåts inom förskoleverksamheten, gymnasieskolan och vuxenutbildningen men inte för grundskolan.

Terminologi

Kommittén föreslår att gemensamma begrepp som ”elev” och ”utbildning” används för alla från förskola till vuxenutbildning, d v s oavsett skolform och individens ålder. Vi avstyrker dessa förslag. Det är inget fel på nuvarande begrepp och motiven för förslagen är ytterst grunda. Vi betraktar inte ettåringar på väg till förskolan som elever som ska påbörja sin utbildning. Barn i förskolan bör även fortsättningsvis kallas barn.

Förslaget att fristående skolor i fortsättningen skall benämnas enskilda skolor är något vi motsätter oss. Dagens begrepp är såväl inarbetat som välkänt, medan enskild skola leder tankarna till något som inte är tillgängligt för alla. Man kan möjligen tolka förslaget som att de fristående skolorna nu inte längre skall vara just fristående från detaljreglering.

Skollagskommitténs förslag är otillräckliga

Det är nedslående hur liten tilltro utredningens majoritet har till enskilda människor. Istället för att ge mer handlingsutrymme och öppna upp för nya idéer har snaran dragits åt hårdare i syfte att behålla enhetsskolan.

De offentligt drivna skolorna stela system öppnas inte upp. Skolledare och rektorer på kommunala skolor får inte samma möjligheter som hittills funnits på fristående skolor. Samtidigt beskärs de fristående skolornas frihet, utan att det finns goda skäl till det.

Hela utredningen genomsyras av en misstro mot alla de som är verksamma och har ansvaret för skolan när det borde vara tvärt om. Skolan behöver arbetsro och möjlighet att ta itu med sitt uppdrag utan att politiska beslut jämt förändrar eller begränsar spelreglerna.

De stora utmaningarna för skolan har inte berörts tillräckligt, och det är inte denna utrednings betänkande som kommer att leda bort från utvecklingen att var tionde elev inte blir behörig till gymnasiet, och var fjärde inte har fullständiga betyg.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Förutom krav på uppgift om på vilken plats enskild verksamhet skall etableras anser vi i likhet med utbildningsförvaltningen att det är anmärkningsvärt att kommittén inte berör frågan om vilka krav på ekonomiska förutsättningar som ställs på huvudmän för enskild verksamhet. Det

finns flera exempel på fristående skolor som på grund av bristande ekonomi stängt sin verksamhet, vilket i sin tur får konsekvenser för elever och för kommunernas planering. Det är därför viktigt att de ekonomiska kraven i sammanhanget stärks och förtydligas.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Viviann Gunnarsson* (mp) enligt följande.

Skollagskommitténs betänkande innebär att förskola, fritidshem och skolbarnsomsorg inkorporeras i begreppet utbildning och att de som är verksamma där ska kallas lärare. Det anser vi är ett missgrepp. Barn måste få vara barn och så är det inte om förskolan är en skolform och barnen där kallas elever. Vidare anser vi det bra att bibehålla uttryck som förskolelärare och fritidspedagoger eftersom det tydliggör den roll som innehas.

Den form av omsorg som kan bli aktuell för barnen när de är små är det föräldrarna som ska ha den fulla rätten att välja. Barnen börjar sitt levande och lärande redan från den dag de föds och det är föräldrarna som bäst kan avgöra vad som lämpar sig bäst för barnets vidare utveckling. Vi anser inte att det ska lagstadgas att kommunen ska vara skyldiga att verka för att barnen går i förskolan. Enligt förslaget är kommunerna inte på samma sätt skyldiga att ordna plats i familjedaghem om familjen så önskar. Här måste förslaget ändras så att det är föräldrarnas val av barnomsorgsform som styr. Föräldrar ska ha samma rätt att kunna välja familjedaghem eller förskola för sina barn. Förskolan beskrivs som en förutsättning för det fortsatta lärandet. Här anser vi att kommittén är fel ute. Förskolan är en mycket viktig del av barnomsorgen, men det går inte att låsa fast sig i ett system som erbjuder endast en enda möjlighet. Inget system, hur bra det än är, passar alla individer, familjer, föräldrar eller barn.

Skollagskommitténs förslag gällande tillståndsgivning för enskilt drivna förskolor instämmer vi i. Vidare har kommittén valt att inte föreslå ytterligare krav på innehåll i ansökan om godkännande av enskild verksamhet vilket vi anser är bra.

Skollagskommittén föreslår att kravet på kvalitetsredovisning skall gälla alla skolformer. Risken med en detaljerad styrning av kvalitetsredovisningen även i förskolan är att det tas tid från verksamheten. Kvalitetsredovisningen får inte innebära pålagor på förskolorna som tar tid från verksamheten så att den försämras. Det är också viktigt att kvalitetsredovisningen inte alltför hårt fokuserar på lärandet i förskolan.

I förslaget till ny skollag ändras begreppen så att det som nu kallas fristående skolor skall bli enskilda skolor. Betydelsen fristående skolor kommer enligt förslaget syfta på skolor utan offentlig finansiering. Vi tycker att det är synd att förändra betydelsen på ordet ”fristående skolor” eftersom det är väl inarbetat sedan länge. Ett byte av begreppen kommer leda till större förvirring än det tydliggör. Ett tänkbart förslag är att i lagtexten fristående skolor står för skolor med enskild huvudman men med offentligt stöd. För skolor utan offentligt stöd används istället begreppet privatskolor.

I lagförslaget fastställs att alla skolor skall ha en rektor. Det är en följd av en positiv harmonisering av regelverket för kommunala och fristående skolor. Vi vill poängtera att det finns huvudmän som organiserar ledningen på alternativa sätt, t ex Waldorfskolor. Där är det en ledningsgrupp som har rektors ansvar. För att inte omöjliggöra för olika styrelseformer bör funktionen rektor kunna innehas av en grupp personer, så länge deras roll är klargjord. ”rektorsgruppen” styrs av samma lagar som rektor.

Mot bakgrund av att enskilda i dagsläget får godkännas som huvudmän för alltifrån förskola till gymnasiesärskola är det förvånansvärt att kommittén inte berör frågan om enskild huvudman för vuxenutbildningen. Vi utgår från att frågan kommer att belysas i den särskilda utredning om entreprenadfrågor som aviserats i betänkandet.

Skollagskommittén föreslår att betygen endast får sättas av behöriga lärare. Verkligheten är att det finns en hel del obehöriga lärare i skolan och många av dem är mycket lämpade att sätta betyg. Likaså finns det behöriga lärare som är olämpliga. Det förbättrar inte elevernas rättssäkerhet vid betygssättning om någon annan än den som undervisar sätter betyg. Självklart skall vi sträva efter att öka andelen behöriga lärare i skolan men det här är inte rätt sätt.

I lagförslaget klargörs att rätt till skolskjuts gäller endast till och från barnets folkbokföringsadress och det kan bara vara en. Det innebär att barn som bor växelvis hos

föräldrarna bara får skolskjuts från den ena bostaden. Denna regel gör att barnet kommer i kläm. Barnet har rätt till båda sina föräldrar. Grundprincipen ska vara att skolskjuts ska vara möjlig om båda föräldrarna är vårdnadshavare och barnet bor växelvis hos dessa. I många kommuner kommer det inte vara någon skillnad i kostnad om skolskjuts erbjuds från båda föräldrarna istället för bara en.

När det gäller de små barnen bör skolhälsovårdens ansvar i förhållande till BVC preciseras. BVC har ett professionellt arbetssätt med upparbetade kontaktnät och driver en verksamhet som är mycket uppskattad av föräldrar.

Vi stödjer kommitténs förslag att skolverkets sanktionsmöjligheter stärks genom möjliggörandet av vitesföreläggande. Det gör att skolverket förutom att man kan dra in tillstånden för fristående skolor kan sätta en hårdare press på både kommunala och fristående skolor som missköter sig.

ÄRENDET

Utbildningsdepartementet har remitterat betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121) samt departementsskrivelsen *Stöd till vuxnas lärande* (Ds 2002:66). Sammanfattning av skollag redovisas i bilaga 2 och lagförslaget Stöd till vuxnas lärande i bilaga 3.

REMISSER

Ärendet har remitterats till utbildningsnämnden, stadsledningskontoret, Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och Spånga-Tensta stadsdelsnämnd.

Synpunkter har också inkommit från Lärarhögskolans studentkår i Stockholm samt Studievägledarna på Stockholms gymnasieskolor.

Utbildningsnämnden beslöt den 18 juni 2003 att som remissvar till kommunstyrelsen avseende skollagskommitténs slutbetänkande (2002:121) överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande under rubrikerna Övergripande synpunkter, Förstärkt målstyrning, Lagstiftningens struktur, Vissa gemensamma principer i den nya skollagen, Elevernas inflytande och rättssäkerhet, Elevernas utveckling mot målen, Skolans arbetsmiljö, Skolformer, Utbildning på entreprenad. Nämnden beslöt även att som remissvar till kommunstyrelsen på departementsskrivelsen Stöd till vuxnas lärande (Ds 2002:66) överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande under rubrikerna Terminologi och Behörighet med följande undantag. Förvaltningen stöder förslaget om att behörighetsreglerna till vuxenutbildning ändras till att bara *den som saknar sådana kunskaper* är behörig. Vi anser dock att människor bör få en andra chans till utbildning och stödjer därför inte förvaltningens förslag på denna punkt.

Utbildningsnämnden beslöt också att bilägga ett protokoll från kulturnämndens arkivutskott till ärendet.

Reservation anfördes av *Helen Jäderlund-Eckardt m fl* (fp), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Mikael Söderlund m fl* (m), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Jonas Vikman* (kd), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Erik Nilsson m fl* (s) och *Inger Stark* (v), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Inger Stark* (v), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Lovisa Morén* (mp), bilaga 1.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 juni 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har till utbildningsnämnden remitterat Skollagskommitténs betänkande "Skollag för kvalitet och likvärdighet" samt departementsskrivelsen "Stöd till vuxnas lärande". De förslag som ges är många till antalet och av skiftande karaktär. Förvaltningens yttrande har

därför avgränsats till de förslag som är av betydelse för förvaltningens ansvarsområde. Den föreslagna ansvarsfördelningen har beaktats liksom kostnadsmässiga och praktiska konsekvenser av de förslag som ges. Vidare har förvaltningen granskat tydligheten samt eventuella inkonsekvenser i den föreslagna lagtexten.

Skollagskommittén har haft ambitionen att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan huvudman och profession. I förslaget riktas ett antal uppgifter som idag är ålagda huvudmannen direkt till rektor. I och med att ansvar och befogenheter ej går hand i hand kvarstår ansvarsfördelningen i förslaget otydlig. Förvaltningen menar att lagstiftningen i första hand bör rikta sig till huvudmannen som bär det samlade ansvaret för verksamheten. Samtidigt föreslås att Skolverkets sanktionsmöjligheter utökas med en möjlighet att förelägga en huvudman med vite utan att något reellt behov konstateras, vilket förvaltningen ställer sig kritisk till.

En utmönstring av detaljbestämmelser föreslås liksom en långtgående harmonisering av bestämmelser och terminolog för skolväsendets skilda skolformer. Förvaltningen är positiv till att bestämmelser för samtliga skolformer samlas i en gemensam lag med en översiktlig struktur. Den eftersträfvade samordningen medför dock brister i tydlighet på vissa punkter. På området arbetsmiljö menar förvaltningen till exempel att det bör göras en tydligare åtskillnad mellan de krav som ställs på elever i olika skolformer. I de fall en skolform undantas från de s.k. övergripande bestämmelserna i lagförslagets tre inledande kapitel bör också detta förtydligas. Förvaltningen invänder vidare mot delar av den föreslagna terminologin, vilken för in framförallt förskola och vuxenutbildning i en begreppsapparat som inte speglar verksamheterna på ett rättvisande och positivt sätt.

Kommittén föreslår att ersättning för barn i enskild förskola skall ges automatiskt om förskolan uppfyller villkoren för godkännande. Förvaltningen menar att förslaget försvårar kommunens möjlighet till planering och överblick. Kommunens planering försvåras också av att det oavsett skolform inte ställs något krav på en fristående/enskild huvudman att i ansökningsförfarandet precisera verksamhetens placering i lägeskommunen. Någon förändring förslås inte i detta avseende, vilket är olyckligt.

Elevernas inflytande och rättssäkerhet stärks i lagförslaget. Eleverna skall bl.a. delta i det lokala planerings- och kvalitetsarbetet och ges tid och stöd därtill. För att detta skall bli meningsfullt och innebära ett reellt inflytande är det av stor vikt att formerna för det utvecklas. Vidare får betygssättning enligt förslaget endast utföras av behöriga lärare och en rätt till omprövning av betyg införs. Förvaltningen stöder dessa förslag som syftar till höjd kvalitet och rättssäkerhet. Förslagen innebär dock ytterligare belastning på behörig personal och förvaltningen befarar att tidsåtgången för det merarbete förslagen medför är underdimensionerad. För att kostnadskonsekvenserna inte skall gå ut över verksamheten är det därför av central vikt att huvudmannen kompenseras för dessa.

Bakgrund

I december år 2002 överlämnade 1999 års skollagskommitté sitt förslag till ny skollag. I slutbetänkandet Skollag för kvalitet och likvärdighet (SOU 2002:120) inkluderas förslag till såväl övergripande reglering för skolväsendet som specifik reglering för olika skolformer. Skollagskommitténs förslag behandlar dock inte den reglering som specifikt avser gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Lagförslaget för vuxenutbildningen, som parallellt utarbetats av en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet, redovisas i departementsskrivelsen Stöd till vuxnas lärande (Ds 2002:66).

Skollagskommitténs betänkande samt departementsskrivelsen Stöd till vuxnas lärande har i gemensamt ärende remitterats till 133 instanser, däribland Stockholms stad. Kommunstyrelsen har i sin tur lämnat ärendet på remiss till Utbildningsnämnden.

Förvaltningens synpunkter består liksom remissen av två delar. Inledningsvis kommenteras Skollagskommitténs betänkande. Dispositionen följer betänkandets kapitelrubriker och numrering. Därpå följer förvaltningens synpunkter på departementsskrivelsen Stöd till vuxnas lärande.

Förvaltningens synpunkter

Skollag för kvalitet och likvärdighet (SOU 2002:121)

Övergripande synpunkt

Skollagskommittén har haft ambitionen att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan huvudman och profession. Förvaltningen menar att ansvarsfördelningen i förslaget kvarstår otydlig. I förslaget riktas ett antal uppgifter som idag är ålagda huvudmannen direkt till rektor. Följden blir att staten enligt förslaget i större utsträckning kommunicerar direkt med skolans personal, främst rektor och förbigår huvudmannen. Samtidigt skärps statens sanktionsmöjligheter gentemot huvudmannen genom att Skolverket ges möjlighet att förelägga huvudmannen med vite. Av lagförslaget framgår att huvudmannens roll begränsas till ansvar, kontroll och tillsyn. Huvudmannens styrning av verksamheten sker därutöver framförallt i form av resurstilldelning och personaltillsättning.

Förvaltningen menar att en målstyrande lagstiftning i första hand bör rikta sig till huvudmannen, som bär det samlade ansvaret för verksamheten. Rektor bör självfallet ges uppdraget att genomföra verksamheten på delegation. Genom att rektors beslut återrapporteras till den ansvariga nämnden kan besluten bli föremål för laglighetsprövning, vilket stärker kommunmedborgarnas rättssäkerhet. Samtidigt ges kommunen kontroll över den verksamhet den ansvarar för. Eftersom skolan är en kommunal angelägenhet menar förvaltningen att huvudmannen också skall ha det inflytande som krävs för att aktivt driva och utveckla verksamheten.

Remissyttrandet kapitelvis

De förslag, den lagtext och eventuella konsekvensberäkningar som kommenteras redogörs för i de rutor som föregår förvaltningens synpunkter.

4. Förstärkt målstyrning

Kommittén föreslår en utmönstring av regler från nuvarande skollag och skolformsförfordningar. Enligt förslaget utgår följande reglering:

- ? krav på arbetsplan och skolplan,
- ? organisatoriska föreskrifter t.ex. bestämmelser om elevvårdskonferens, klassråd och skolkonferens,
- ? bestämmelser om planering av personalens kompetensutveckling och om den undervisande personalens insikter i gällande föreskrifter,
- ? bestämmelser om lärotider, lov- och studiedagar och friluftsverksamhet samt samverkan mellan intressegrupper.

Med hänvisning till att timplaneförsöket inte är avslutat och utvärderat föreslår kommittén att timplanen för offentliga skolor även fortsättningsvis regleras i Skollagen.

Förvaltningen är i stort positiv till den utmönstring av regler som föreslås. Ett minskat regelverk med färre detaljer ligget helt i linje med en modern syn på skolan. Förvaltningen ställer sig dock inte bakom förslaget att timplanen för offentliga skolor även fortsättningsvis regleras i skollagen. En sådan detaljerad reglering hör inte hemma i en mål- och resultatstyrd skola.

Kommittén föreslår att det lokala ansvaret för kvalitetssäkring förtydligas:

3 kap 1§ ”Varje huvudman skall systematiskt följa upp och utvärdera sin verksamhet och på basis härav årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Denna redovisning skall innehålla dels en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats, dels en redogörelse för vilka åtgärder som kommer att vidtas för ökad måluppfyllelse.

Vad som föreskrivs i första stycket för varje huvudman gäller även för varje skolenhet.

Planering och kvalitetsredovisning vid skolenheten skall genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och valda företrädare för elever och, för utbildning i vilken skolplikt kan fullgöras, även företrädare för elevernas vårdnadshavare.”

Förvaltningen stöder det förslag som innebär att det lokala ansvaret för planering, uppföljning och utvärdering understryks i lagen. Att kravet på kvalitetsredovisning föreslås gälla för alla verksamheter förstärker möjligheterna att skapa lika villkor och förutsättningar mellan skolformer och huvudmän. Det är också viktigt att Skolverkets roll i detta sammanhang blir tydlig. Förvaltningen är också positiv till det förslag som ger företrädare för elever och vårdnadshavare rätt att delta i skolans planering och kvalitetsredovisning. För att samtliga inblandade skall förstå värdet av kvalitetsredovisningen är det av yttersta vikt att formerna för den utvecklas. Förvaltningens erfarenhet visar att det många gånger är problematiskt att få till stånd ett reellt inflytande, inte minst för de yngsta barnen. Problemen återfinns dock inom flertalet skolformer. Inom vuxenutbildningen, där deltagarna studerar i skiftande omfattning och tempo kan det exempelvis vara svårt att finna deltagare för dessa uppdrag. Många vuxenstuderande har såväl arbete som familj vid sidan av studierna. Inom sfi kan medverkan vara svår att få till stånd då deltagarna många gånger först vid kursens slut lärt sig att kommunicera och förstå det svenska språket.

5. Lagstiftningens struktur

Utbildningsförvaltningen är positiv till att bestämmelser för samtliga skolformer och huvudmän samlats i en gemensam lag med en överskådlig struktur. En sammanhållen lag ger ett helhetsperspektiv på skolväsendet.

Förvaltningen stöder också det förslag som innebär att samtliga bestämmelser för överklagande samlas i ett särskilt kapitel. Kapitlet tydliggör vilka beslut som kan överklagas samt till vilken instans överklagande sker, vilket stärker rättssäkerheten.

Vidare är förvaltningen positiv till de ambitioner om tydlighet och enkelhet som präglar förslaget i sin helhet. På två punkter leder dock kommitténs strävanden efter samordning och enkelhet till brister i förslaget:

? Gemensamma kapitel 1-3

Av betänkandet framgår att lagens tre inledande kapitel innehåller bestämmelser som är gemensamma för utbildningen inom skolväsendet oavsett skolform och huvudman. Trots det inkluderas i dessa övergripande kapitel bestämmelser som inte gäller för en eller ett par skolformer utan att undantag för dessa skolformer uttrycks tydligt. Som exempel kan ges det avsnitt som reglerar elevhälsan (3 kap 16-17 §§). Av dessa paragrafer framgår vad som skall innefattas i elevhälsan samt hur många hälsokontroller som skall erbjudas elever i olika skolformer. Lagtexten säger dock inget om elevhälsans roll i vuxenutbildningen eller förskolan. Innebär det att dessa skolformer inte omfattas av elevhälsan överhuvudtaget? Den eftersträlvade samordningen skapar i detta avseende förvirring snarare än tydlighet. För att lagen skall vara tydlig och lättläst anser förvaltningen att undantagen bör förtydligas.

? Definitioner och terminologi

Förvaltningen vill peka på att kommitténs förslag till en för samtliga skolformer gemensam terminologi är olycklig i ett par avseenden. Lagstiftningens språkbruk och definitioner är viktiga signalbärare. Det därför viktigt att lagens terminologi är ändamålsenlig och i harmoni med den verksamhet den avser.

Genom förslaget förs förskolan in i en starkare lagreglering och en begreppsapparat som inte speglar förskolans tradition och utveckling. Det är viktigt att värna om förskolans särart och pedagogik. Att kalla barnen i förskolan *elever* och definiera verksamheten som *undervisning*; ”sådan målstyrd process som under lärares ledning syftar till inhämtande av kunskaper och värden” riskerar att ge felaktiga associationer. Denna definition på verksamheten harmonierar inte med läroplanens

utgångspunkt och syn på kunskap och lärande i förskolan. Terminologin kan få svårt att vinna gehör och acceptans i förskolan och bland allmänheten.

Vidare anser förvaltningen att det är missvisande att i lagen kalla vuxenutbildningens deltagare för *elev*. Benämningen harmonierar inte med den strävan mot anpassad pedagogik som är en bärande princip i all vuxenutbildning. Förvaltningen ser begreppet elev samt formuleringen ”stöd till vuxnas lärande” som felaktiga och negativa signalbärare för vuxenutbildningen (se vidare kommentar till Ds 2002:66).

Förvaltningen menar att nuvarande tillämpning av skilda begrepp för de barn, ungdomar och vuxna som deltar i skolväsendets olika skolformer skulle göra skollagen mer tydlig och lättläst.

6. Vissa grundläggande principer i den nya skollagen

Kommittén förslår att Sveriges åtagande till följd av barnkonventionen förtydligas i skollagen:

1 kap 6§ ”När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver. Barnets inställning skall så långt det är möjligt kartläggas. Hänsyn skall tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad”

Förvaltningen är positiv till att barnkonventionens anda och barnperspektivet tydliggörs i lagen. En sådan markering understryker vikten av helhetssyn på barnets situation och barnets lärande.

Kommittén föreslår att gällande princip om lika tillgång till utbildning överförs till den nya skollagen:

1 kap 7§ ”Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning inom skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.”

Av 5 kap 5§, 6 kap 13§, 7 kap 18§ och 8 kap 16§ framgår att förskola respektive fritidshem skall erbjudas utifrån barnets eget behov av plats eller om barnet behöver plats därför att vårdnadshavaren förvärsarbetar, studerar eller av någon annan anledning inte kan ta hand om barnet.

Det kan konstateras att rätten till lika tillgång till utbildning inte gäller alla skolformer och inte heller fritidshemmet. I förskolan och fritidshemmet gäller tvärtom begränsning av rätt till plats och begränsning av vistelsetid i vissa fall, t.ex. vid föräldrars arbetslöshet och föräldraledighet. Det är därför viktigt att klargöra vilka grupper som omfattas av rätten till utbildning.

Kommittén föreslår att barn och ungdomar till beskickningsmedlemmar från andra länder ges rätt till utbildning i det offentliga skolväsendet. Kommittén förslår att denna utbildning bekostas av staten.

Förvaltningen ställer sig bakom det förslag som ger barn och ungdomar till beskickningsmedlemmar från andra länder, såväl inom som utanför EU, rätt till utbildning. För att bestämmelsen inte skall innebära orättvisa kostnadsökningar för de kommuner som tar emot dessa barn och ungdomar förutsätts dock att statlig finansiering utgår i enlighet med kommitténs förslag. Stockholms stad, som tar emot många barn och ungdomar i denna grupp, anser att det är av stor vikt att ersättningsfrågan får en lösning.

Kommittén föreslår lagfästa bestämmelser om vad som avses med begreppen *bosatt i landet* respektive *hemkommun*.

21 kap 1§ ”Med bosatt i landet avses i denna lag den som skall vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Med bosatt i landet likställs vid tillämpningen av denna lag barn och ungdomar som inte är folkbokförda här men som

1. avses i 1§ första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. har rätt till utbildning, familjedaghem, öppen förskola eller öppen fritidsverksamhet till följd av EG-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan, och Schweiz å andra sidan om fri rörlighet för personer eller
3. avses i 5 § folkbokföringslagen (1991:481)”

21 kap 2§ ”Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun där han eller hon är folkbokförd.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd avses med hemkommun den kommun där han eller hon stadigvarande vistas eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun där han eller hon för tillfället uppehåller sig. Detsamma gäller den som är kvarskriven i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481). ”

Förvaltningen anser att de definitioner för begreppen *bosatt i landet* respektive *hemkommun* som anges i förslaget är klargörande vad gäller barn och ungdomar. Det är däremot inte helt klart vad som gäller för vuxna. I 21 kap. 1§ framgår det tydligt att med bosatt i landet avses att vara folkbokförd men i 21 kap. 2§ talas om att vara bosatt i landet utan att vara folkbokförd. Förvaltningen utgår dock ifrån att 21 kap. 1§ även fortsättningsvis ska tolkas så att kommunens ansvar när det gäller sf i inskränker sig till de som är folkbokförda. Sf är ett verktyg i integrationsarbetet och i första hand en del av den introduktion nyanlända invandrare erbjuds vid ankomsten. Den är avsedd för invandrare som har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i landet. Inte sällan vistas personer från andra länder i Sverige längre perioder utan att ha för avsikt att bosätta sig i landet. Många av dem har inte rätt att folkbokföra sig och har följaktligen inte antagits till sf. Förvaltningen tolkar att ingen förändring föreslås på detta område.

7. Fristående skolor blir enskilda skolor i skolväsendet

I förslaget omnämns de skolor som erhåller offentligt bidrag enskilda skolor.

Kommittén föreslår en harmonisering av bestämmelser för kommunala och fristående skolor. Oavsett huvudman skall en skola t.ex. följa en nationell läroplan, sätta nationella betyg och ha en utpekad rektor. Samma krav ställs också på lokaler och kvalitetsuppföljning. Såväl enskilda som kommunala skolor ges möjlighet att inom ramen för skolans val utforma egna ämnen. Enskilda skolor kan dock även fortsättningsvis ha en konfessionell inriktning. De enskilda grundskolorna omfattas till skillnad från de kommunala grundskolorna inte heller av timplanen.

Förvaltningen stöder den anpassning till ett gemensamt regelverk som föreslås för fristående och kommunala skolor. En gemensam läroplan och gemensamma krav på kvalitetssäkring är viktiga för att den lagreglerade principen om likvärdig utbildning skall gälla. Kravet på nationell betygssättning stärker även elevernas rättsäkerhet vid antagning till högre studier. Samtidigt menar förvaltningen att det är viktigt att skolorna ges möjlighet att profilera och inrikta sin verksamhet för att möta elevers skiftande behov. Förvaltningen anser därför att anpassningen till ett gemensamt regelverk bör innebära att timplanen slopas även för de kommunala skolorna.

Kommittén föreslår ingen förändring av gällande bestämmelser för godkännande och prövning av fristående/enskild skola:

2 kap 4§ ”Enskilda får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, fritidshem, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Ett godkännande skall avse utbildning av bestämd omfattning vid en viss skolenhet. Godkännande skall lämnas om:

1. huvudmannen har förutsättning att följa de föreskrifter som gäller utbildningen, och
  2. utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder för det offentliga skolväsendet.
- /.../”

Förvaltningen saknar i betänkandet ett förslag om krav på att ansökan om godkännande av enskild verksamhet skall innehålla uppgift om på vilken plats verksamheten skall etableras. Idag behöver den som ansöker om godkännande av fristående skola inte uppge en närmare precisering av skolans placering än lägeskommunen, vilket är olyckligt. Förvaltningens erfarenhet är att avsaknaden av ett sådant krav innebär att en stor kommun som Stockholms stad inte närmare kan utreda konsekvenserna av en skoletablering. Konsekvenserna skiljer sig ofta åt beroende på i vilken stadsdel skolan placeras. Lagbestämmelsen som ger kommunen möjlighet att uttala sig om utbildningens följder för det kommunala skolväsendet blir således i praktiken inte tillämpbar i en stor kommun som Stockholms stad.

Vidare är det anmärkningsvärt att kommittén inte berör frågan om vilka krav på ekonomiska förutsättningar som ställs på huvudmän för enskild verksamhet. Det finns flera exempel på fristående skolor som på grund av bristande ekonomi stängt sin verksamhet. Detta får i sin tur konsekvenser för elever och kommuner. Eftersom kommunen ansvarar för att erbjuda plats måste den att hålla en hög grundberedskap, vilket är såväl planeringsmässigt som ekonomiskt försvårande. Förvaltningen menar att de ekonomiska kraven i sammanhanget bör stärkas och förtydligas.

Vidare är det, mot bakgrund av att enskilda i dagsläget får godkännas som huvudmän för alltifrån förskola till gymnasiesärskola, förvånansvärt att kommittén inte berör frågan om enskild huvudman för vuxenutbildning. Förvaltningen utgår från att frågan kommer att belysas i den särskilda utredning om entreprenadfrågor som aviseras i betänkandet.

Kommittén föreslår att ersättning för barn i enskild förskola skall ges automatiskt om förskolan uppfyller villkoren för godkännande:

5 kap. 15 § ”För varje barn i en enskild förskola lämnas bidrag av hemkommunen. /.../”

Även i nuvarande skollag gäller att lägeskommunen beviljar tillstånd då den fristående förskolan uppfyller kraven för godkännande. Huruvida ersättning skall utgå eller ej bedömer dock kommunen.

Förvaltningen stöder inte förslaget att bidrag till enskild förskola skall ske på motsvarande sätt som nu sker till fristående grund- och gymnasieskolor. Förslaget komplicerar kommunens möjlighet till planering och överblick över förskoleverksamheten.

Kommittén föreslår :

5 kap 13§ ”Om det inte finns plats för alla sökande till en enskild förskola, skall urvalet ske efter grunder som är godkända av den kommun där skolan är belägen”

Förvaltningen stöder förslaget att kriterier för urval bland sökande till enskild förskola skall ske efter grunder som är godkända av den kommun där skolan är belägen. Genom förslaget kan

enhetliga principer för urval tillämpas, vilket underlättar kommunens övergripande planering och stärker medborgarnas likvärdighet.

8. Skolans personal

I lagförslaget beskrivs rektors roll i följande paragrafer:

2 kap 7§ ”Vid varje skolenhet skall det finnas rektorer. Det åligger rektor särskilt att verka för att utbildningen utvecklas.”

2 kap 8§ ”Rektorn skall leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde. Rektorn beslutar därvid om enhetens inre organisation och fattar i övrigt de beslut som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller annan förordning. En rektor får uppdra åt en sådan befattningshavare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i andra stycket. Rektors beslutanderätt enligt särskilda föreskrifter får dock överlåtas till annan endast om det anges särskilt i dessa föreskrifter.”

2 kap 10§ ”Som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet har pedagogisk insikt.”

Förvaltningen delar uppfattningen att det är angeläget att det finns en ansvarig rektor inom samtliga skolformer samt att det ställs krav på pedagogisk kompetens. Förvaltningen ställer sig dock tveksam till att rektors ansvar lagregleras så långtgående som kommittén föreslår. En målstyrande lagstiftning bör i första hand rikta sig till huvudmannen, som har att organisera verksamheten och fördela ansvar och befogenheter. Uppdraget att leda och samordna verksamheten och genomföra de uppgifter som därtill hör skall självfallet vara rektors. Detta uppdrag bör dock i större utsträckning än vad förslaget föreskriver ske på uppdrag och delegation från huvudmannen, som bär det samlade ansvaret.

Kommittén föreslår att en ny paragraf som tydliggör lärarnas ansvar för undervisningen införs i lagen:

2 kap 9§ ”Vid skolenheterna skall det finnas lärare som ansvarar för undervisningen.”

Vidare föreslår kommittén att endast de lärare som uppfyller kraven för tillsvidareanställning får sätta betyg:

2 kap 11§ ”/..../ Uppgifter som avser betygssättning får endast utföras av lärare som uppfyller kraven enligt 13 eller 14 §.”

3 kap 19§ ”/.../ Om den som undervisar vid tidpunkten när betyg skall sättas inte uppfyller detta krav, skall en lärare utses för betygssättningen. Betyg skall sättas av denna lärare i samråd med den som undervisat eleverna.”

Kommittén beräknar att en obehörig lärare behöver en behörig lärares hjälp två veckor per år till betygssättning. Kostnadskonsekvenserna för landet som helhet bedöms uppgå till 125 miljoner kronor.

Förvaltningen delar kommitténs uppfattning att lärarnas behörighet är central ur kvalitetssynpunkt. Med den lärarbrist som råder och som förväntas öka medför dock de förslag som innebär att behöriga lärare skall ansvara för undervisning och betygssättning en ökad belastning på behöriga lärare. Om förslagen inte följs upp med en kraftigt utökad lärarutbildning

finns en risk att kvaliteten i skolan snarare försämras. I de skolformer och områden där lärarbristen är som störst riskerar förslagen också att leda till organisatoriska komplikationer. För att förslagen skall kunna genomföras med en förbättrad kvalitet som följd krävs det således en kraftigt utökad lärarutbildning samt statlig kostnadskompensering för det merarbete förslagen för med sig.

Kommittén föreslår att gällande bestämmelser om registerkontroll vid anställning tas in i skollagen:

2 kap §19 ”Den som erbjuds en anställning inom sådan verksamhet som regleras i 5 –10 kap. skall till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget skall vara högst ett år gammalt/.../ Den som inte har lämnat ett registerutdrag enligt första stycket får inte anställas.”

Förvaltningen stöder förslaget att gällande bestämmelser om krav på registerkontroll förs in i skollagen. Förvaltningen förordar att också vuxna familjemedlemmar i hushåll där familjedaghem bedrivs samt personer som under en längre period har arbetsplatsförlagd utbildning eller praktik i skolverksamhet för barn och ungdomar skall omfattas av kravet på registerutdrag.

9. Elevernas inflytande och rättssäkerhet

Kommittén föreslår att elever ges rätt att begära omprövning av betyg:

3 kap. 23 § ”En elev som anser sig ha fått ett felaktigt betyg på ett avslutat ämne, ämnesblock eller en avslutad kurs kan begära omprövning av betyget. Rätt till omprövning föreligger även då eleven anser sig ha felaktigt vägrats betyg.

Begäran om omprövning skall göras hos rektor inom en vecka från det att eleven fått del av betyget eller beslutet om att betyg ej sätts. Eleven skall ange skälen för sin begäran. Huvudmannen skall utse en lärare från en annan skolenhet som tillsammans med rektor utför omprövningen.

Omprövningen skall grundas på tidigare studiereslutat och skall handläggas skyndsamt. Rektorn och läraren skall vara eniga i sin bedömning för att ett nytt betyg skall sättas. Omprövningen får inte resultera i ett lägre betyg”

Kommittén bedömer att omprövningen i grundskolan under ett år kommer att belasta en rektor och en lärare en halv vecka vardera. I gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen tror kommittén att rektor kommer att behöva ägna en vecka och lärare två veckor till omprövning.

Kostnadskonsekvenserna för landet som helhet bedöms uppgå till 22 miljoner kronor. I denna kostnad är dock inte rektorsinsatsen inberäknad.

Förvaltningen ser positivt på att eleverna ges rätt till omprövning av betyg. Mot bakgrund av de utvärderingar som påtalat att lärarnas bedömarkompens varierar är det viktigt att elevernas rättssäkerhet stärks i detta avseende. Omprövningen kan i längden komma att medföra en ökad samsyn på betygssättning mellan skolorna. Rätten till omprövning understryker också betydelsen av att eleverna informeras om på vilka grunder betyget sätts.

Samtidigt vill förvaltningen peka på att förslaget riskerar att medföra pedagogiska konsekvenser. De ökade krav på dokumentation som följer av att omprövningen skall grundas på tidigare studiereslutat riskerar att flytta fokus till sådant som är lätt att framhålla som betygsgrundande, t.ex. skriftliga prov och uppgifter, på bekostnad av andra viktiga aspekter som bör vägas in vid betygssättningen.

Vidare är förvaltningen kritisk till Skollagskommitténs bedömning av förslagets administrativa och ekonomiska konsekvenser. Förvaltningen menar att det är omöjligt att göra en realistisk

bedömning av förslaget konsekvenser. Ingen vet idag hur många elever som skulle komma att utnyttja denna rätt. Förvaltningen befarar dock att tidsåtgången är underdimensionerad. För att merkostnaderna till följd av förslaget inte skall drabba verksamheten är det därför av stor vikt att statlig kostnadskompensering utgår och att samtliga merkostnader inkluderas däri. I kommitténs beräkningar tas inte kostnaden för rektors merarbete med, vilket förvaltningen ställer sig kritisk till.

Kommittén föreslår att skolan även då eleven fyllt 18 skall informera föräldrarna om frånvaro:

21 kap 7§ ”Om en elev är frånvarande från skolarbetet i sådan utsträckning att det kan påverka en elevs rätt till studiehjälp skall skolan underrätta elevens föräldrar. Informationsskyldigheten gäller även om eleven fyllt 18 år.”

Förvaltningen är negativ till det förslag som innebär att skolan, även då eleven är myndig, skall underrätta elevens föräldrar om frånvaro som riskerar att påverka rätten till studiemedel. Mot bakgrund av att föräldrarna har försörjningsansvar för elever fram till 20 års ålder är förslaget berättigat. Samtidigt ställer sig förvaltningen frågande till om bieffekter av dagens studiemedels – och bostadsbidragssystem skall åtgärdas genom en lagfäst bestämmelse i en långsiktig skollag.

Förvaltningen vill också peka på att den föreslagna lagtexten saknar en tydlig gränsdragning. För att undvika sammanblandning med studerande i vuxenutbildningen bör det i lagtexten förtydligas att bestämmelsen avser elever i gymnasieskolan.

10. Elevernas utveckling mot målen

Kommittén föreslår att elevhälsan införs som ett nytt verksamhetsområde i skollagen. I lagförslaget står att läsa om elevhälsan:

2 kap 16§ ”Elevhälsan är främst förebyggande. Den skall omfatta omvårdnad, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. För elevhälsans verksamhet skall det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov kan tillgodoses.”

2 kap 17§ ”Huvudmannen skall erbjuda varje elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan minst tre allmänna hälsokontroller. Dessa skall vara jämt fördelade under skoltiden. Eleven skall dessutom mellan de allmänna hälsokontrollerna erbjudas kontroll av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Varje elev i gymnasieskola och gymnasiesärskola skall erbjudas minst en allmän hälsokontroll. Elev som avses i första stycket får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser. För medicinska insatser enligt första stycket skall det finnas skolläkare.”

Förvaltningen är positiv till att elevhälsan förs in som ett nytt verksamhetsområde i skollagen. I lagförslaget saknas dock en skrivning om elevhälsans arbete för en god hälsa i skolan som helhet. Kommittén betonar i kommentardelen att elevhälsans insatser skall vara en del i skolans uppdrag för att bidra till lärande och utveckling. Där framgår att elevhälsan skall samverka med övrig personal i utformningen av verksamheten på skolan. I den föreslagna lagtexten betonas dock enbart elevhälsans roll ur det individuella perspektivet, vilket är olyckligt.

Vidare anser förvaltningen att lagtexten är för vag vad gäller de kompetenser som krävs för elevhälsans insatser. Utöver precisionen att det skall finnas skolläkare för de medicinska insatserna anges att det ”skall finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov kan tillgodoses”. Av förslaget framgår att elevhälsan omfattar omvårdnad, medicinska, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. Det är viktigt att dessa insatser utförs professionellt och inte kan prioriteras bort. Förvaltningen menar därför att det i lagtexten tydligare måste framgå vilka yrkeskategorier, utöver läkaren, som avses utföra elevhälsans insatser.

I lagförslaget saknas också bestämmelser som reglerar elevhälsan för förskolan. En likvärdig skollag, där förskolan ingår som egen skolform, anser förvaltningen även bör reglera hälsan för barnen i förskolan.

Förvaltningen vill även peka på att bruket av begreppet *hälsokontroller* medför att lagtexten uppfattas ålderdomlig. Förvaltningen menar att begreppet hälsoundersökning respektive hälsobesök, vilka idag tillämpas i övriga hälsovårdssammanhang, passar bättre in i en modern lagtext.

Kommittén föreslår en lagfäst bestämmelse om åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet skall sättas in om det befaras att en elev inte kommer att nå upp till de mål som minst skall uppnås eller om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation:

3 kap 13 § ”För en elev som enligt 12 § har rätt till särskilt stöd skall ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall framgå hur behoven ser ut, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas.

Eleven eller elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta i utarbetandet av programmet. Rektorn eller den rektorn utser beslutar om åtgärdsprogrammet.”

Bestämmelsen gäller för elever i skolformer i vilka skolplikt kan fullgöras samt för elever i gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Rektors beslut i fråga om åtgärdsprogram får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd. Överklagandenämnden kan antingen fastställa eller upphäva rektors beslut.

Den föreslagna detaljregleringen av hur åtgärdsprogram skall upprättas hör i princip inte hemma i en mål- och resultatstyrd lagstiftning. Förvaltningen anser dock att elevernas rätt till stöd i undervisningen i detta avseende bör stärkas och instämmer därför med kommitténs förslag. Vidare är det viktigt att åtgärder i detta sammanhang inte enbart fokuserar på elevernas svårigheter. Även brister i verksamheten bör uppmärksammas.

11. Skolans arbetsmiljö

3 kap 4 § ”Rektor får vidta de tillfälliga åtgärder som behövs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande i skolan.”

3 kap 5 § ”Lärare får under pågående undervisning vidta nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs uppträdande.”

Förvaltningen anser att språkbruket i det lagavsnitt som behandlar skolans arbetsmiljö är otydlig. Formuleringarna *”åtgärder som behövs”* respektive *”nödvändiga åtgärder”* ger ett svagt stöd för vilka åtgärder skolans personal är berättigad att vidta.

Vidare anser förvaltningen att det i regleringen av skolans arbetsmiljö bör göras en åtskillnad mellan olika skolformer eftersom elever i olika åldersgrupper har skilda förutsättningar och behov. Att tala om att *”komma till rätta med en elevs uppträdande”* för barn i skolformer upp till och med grundskolan harmonierar inte med det barnperspektiv som föreslås att genomsyra skollagen. Förvaltningen menar att denna formulering bör strykas från paragraferna 3 kap. 4-5 §§.

Vad beträffar studerande i gymnasieskola och vuxenutbildning anser dock förvaltningen att tydligare krav bör ställas också på eleven. I detta sammanhang saknas i förslaget ett lagfäst tydliggörande av vad som gäller beträffande förvisning och avstängning i gymnasieskolan. Ett sådant tydliggörande görs i det lagförslag som avser vuxenutbildningen (13 kap. 6§).

Med de utökade rättigheter eleverna ges i förslaget samt kravet på åtgärdsprogram finns i förlängningen en risk för att missbruk i detta sammanhang kan leda till skadeståndsanspråk gentemot huvudmannen. Förvaltningen menar att det i lagen tydligare bör framgå att visst eget ansvar vilar på eleverna i gymnasieskolan.

12. Skolformer

Skolskjuts

Kommittén föreslår följande bestämmelser i avseendet skolskjuts:

7 kap 13§ ”Elever i den offentliga grundskolan har rätt till kostnadsfri skolskjuts från den plats där eleven är bosatt till den plats där utbildningen bedrivs om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, funktionshinder hos eleven eller någon annan särskild omständighet. Denna rätt gäller dock inte elever som

1. väljer att gå i en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem, eller
2. går i en annan kommuns grundskola med stöd av 8, 9, 10 §.

En elev som går i en annan kommuns grundskola med stöd av 8 § och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. Den kommun som anordnar utbildningen skall ombesörja att sådan skolskjuts kommer till stånd. Kommunens kostnader för detta skall ersättas av elevens hemkommun.”

21 kap 1§ ”Med bosatt i landet avses i denna lag den som skall vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen /.../”

Förslaget ger således inte en lagfäst rätt till skolskjuts från två adresser vid växelvisboende.

Förvaltningen stöder kommitténs förslag avseende skolskjuts. Mot bakgrund av de tveksamheter som idag råder på området är den föreslagna bestämmelsen klargörande.

Förskola och förskoleklass

Kommittén föreslår att ansvaret för att erbjuda förskola och förskoleklass läggs på hemkommunen istället för den kommun där barnet stadigvarande vistas.

5 kap 6§ ”Hemkommunen skall svara för att barn erbjuds förskola i den omfattning som de har rätt till /.../”

6 kap 5§ ”Hemkommunen skall svara för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som önskar utnyttja sin rätt till sådan utbildning /.../”

Förvaltningen stöder det förslag som innebär att ansvaret för förskola respektive förskoleklass läggs på hemkommunen istället för den kommun där barnet stadigvarande vistas. Den föreslagna bestämmelsen är mer logisk och harmonierar bättre med den ansvarsfördelning som råder för övriga skolformer.

Kommittén föreslår som inledande bestämmelser i de kapitel som reglerar förskola respektive förskoleklass följande:

5 kap 1 § Förskolan skall stimulera varje barns utveckling och lärande. Den skall erbjuda barn undervisning och omsorg och förbereda dem för fortsatt utveckling. Verksamheten skall utformas utifrån en helhetssyn på barn och barns behov och utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap eleverna emellan. /.../”

6 kap 1 § ”Utbildningen i förskoleklassen skall stimulera varje barns utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Verksamheten skall utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap eleverna emellan. /.../.”

Förvaltningen ställer sig frågande till varför formuleringarna avseende förskoleklassen skiljer sig från förskolans på så vis att ordet *helhetssyn* inte tas med. Även verksamheten i förskoleklassen bör utformas utifrån en helhetssyn på barn, vilket bör komma till uttryck i lagtexten.

Kommittén föreslår att det i lagens kapitel för förskola respektive förskoleklass införs bestämmelser om modersmålsundervisning:

5 kap 1 § ” /.../ Förskolan skall bidra till att ge elever som har ett annat modersmål än svenska tillfälle att utveckla såväl det svenska språket som sitt modersmål.

6 kap 1 § ” /.../ Förskoleklassen skall bidra till att ge elever som har ett annat modersmål än svenska tillfälle att utveckla såväl det svenska språket som sitt modersmål.”

Förvaltningen stöder förslaget att i lagen införa bestämmelser om modersmålsundervisning i förskolan respektive förskoleklassen. Eftersom bestämmelsen tidigare inte gällt i förskoleklassen, innebär förslaget ökade kostnader för kommunerna, vilka i enlighet med förslaget måste kompenseras för dessa.

Förvaltningen anser att motsvarande markering gällande modersmålsundervisning bör göras i de kapitel som behandlar grundskolan och grundsärskolan. Eftersom modersmålet inte finns angivet i timplanen är en sådan markering viktig. En sådan bestämmelse ligger också i linje med den strävan efter samordning och tydlighet som präglar lagförslaget.

Grundskola

Kommittén föreslår att de möjligheter som idag finns till att frångå vårdnadshavarnas önskemål om skolenhet inom kommunen utökas till att gälla även då det ”*finns särskilda skäl för det*”:

7 kap. 12§ ”En elev har rätt att gå i den av kommunens skolenheter där vårdnadshavarna önskar att eleven skall gå. Kommunen får dock frångå vårdnadshavarnas önskemål och placera eleven vid en annan skolenhet inom sin grundskola om

1. den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering i en skolenhet nära hemmet åsidosätts,
2. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller
3. det finns andra särskilda skäl.

/.../”

Förvaltningen stöder det förslag som gör det möjligt att, med hänvisning till *särskilda skäl*, frångå vårdnadshavarens önskemål av skolenhet inom kommunen. Mot bakgrund av att en elev kan äventyra andra elevers trygghet måste det vara möjligt att i allvarliga situationer flytta en elev från en skolenhet till en annan. Huvudprincipen bör dock vara att förflyttning sker under en tidsbegränsad period i samband med att åtgärdsprogram upprättas.

Grundsärskolan

Kommittén föreslår att den obligatoriska särskolan i sin helhet skall benämnas grundsärskolan. Nu gällande uppdelning i grundsärskola respektive träningskola utgår således. Inom grundsärskolan föreslås två inriktningar, *utbildning i ämnen* respektive *ämnessområden*:

8 kap. 2§ ”/.../ Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller inom ämnesområden, eller en kombination av dessa. Utbildningen inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen./.../”

Vidare föreslår kommittén att grundsärskolan i likhet med grundskolan skall omfatta nio årskurser med möjlighet att gå ytterligare två år efter det att skolplikten upphör:

4 kap. 6§ ”Skolplikten inträder höstterminen det år barnet fyller sju år. /.../”

4 kap. 8§ ”Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då eleven fyller 16 år /.../”

4kap. 9§ ”/.../ En elev i grundsärskolan har rätt att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildningen under ytterligare två år. /.../”

Idag utgör den obligatoriska särskolan tio år. Förslaget innebär således en möjlighet till ytterligare ett år i grundsärskolan.

Förvaltningen är positiv till att begreppet grundsärskola införs för hela verksamheten samt att den nuvarande uppdelningen på grundsärskola och träningsskola försvinner.

Förvaltningen är också positiv till att en harmonisering sker av grundskolans och grundsärskolans bestämmelser. Det finns dock en risk att grundsärskolans elever i större utsträckning än grundskolans elever kommer att utnyttja möjligheten till extra år. Detta medför i sin tur att dessa elever kommer att vara äldre än merparten av eleverna på skolan.

14. Utbildning på entreprenad

Kommittén samlar i lagförslaget samtliga nuvarande bestämmelser gällande utbildning på entreprenad i ett särskilt kapitel (kap 16). Kommittén avstår från att lägga fram några nya förslag på området och förordar att regeringen tillsätter en särskild utredning för ändamålet.

Det är högst angeläget att bestämmelserna om utbildning på entreprenad ses över.

Förvaltningen anser att det är olyckligt att kommittén inte närmare utrett frågan och ställer sig därför bakom förslaget att regeringen tillsätter en särskild utredning på området. Bland annat bör frågor som rör vuxenutbildning på entreprenad respektive vuxenutbildning i enskilt huvudmannaskap inbegripas i en sådan utredning.

15. Tillsyn och sanktioner

Kommittén föreslår att Skolverkets sanktionsmöjligheter stärks. Skolverket ges möjlighet att förelägga en huvudman med vite:

18 kap 4§ ”Har en huvudman åsidosatt sina skyldigheter som huvudman för verksamhet som står under Skolverkets tillsyn och avhjälpas inte bristerna efter påpekande för huvudmannen får Skolverket, om missförhållandena kan leda till påtagliga negativa effekter för utbildningen eller för eleverna förelägga huvudmannen att fullgöra sina åligganden. Föreläggandet får förenas med vite. Ett föreläggande skall innehålla uppgifter om de åtgärder som Skolverket anser nödvändiga för att de påtalade missförhållandena skall avhjälpas.”

Förvaltningen stöder inte kommitténs förslag om utökade sanktionsmöjligheter gentemot huvudmannen. Redan i nuvarande skollag finns sanktionsmöjligheter, vilka innebär att regeringen kan ingripa då en kommun grovt eller under längre tid åsidosatt sina åtaganden. Något sådant ingripande har dock, vilket kommittén konstaterar, aldrig gjorts. I betänkandet konstateras även

att det är ytterst sällsynt att kommunerna inte rättar sig efter påpekanden från Skolverket. Trots detta menar kommittén att utökade sanktioner behövs som påtryckningsmedel. Förvaltningen är kritisk till att lagstifta i preventivt syfte utan att ett reellt konstaterat hot eller behov föreligger.

Stöd till vuxnas lärande (Ds 2002:66)

Terminologi

Arbetsgruppen förslår att bruket av ordet ”*Kommunal vuxenutbildning*” utgår och ersätts av uttrycket ”*Kommunalt stöd till vuxnas lärande*”.

Vidare förslår gruppen att namnet ”*Svenskundervisning för invandrare*” ersätts av benämningen ”*Utbildning i svenska för invandrare*”.

Begreppet ”*Vuxenutbildning för utvecklingsstörda*” kvartår i förslaget.

Förvaltningen motsätter sig förslaget att ersätta begreppet *Kommunal vuxenutbildning* med begreppet *Kommunalt stöd till vuxnas lärande*. Förslaget är en logisk följd av tidigare insatser inom vuxenutbildningen, satsningar på distansutbildning, infrastruktur, yrkesutbildning, stöd till flexibla utbildningsformer samt ökat intresse för studier på lärcentra. Sett ur detta perspektiv är förslaget begripligt. Begreppet är däremot varken praktiskt eller användbart i sammanhanget. Eftersom *stöd* används i andra sammanhang i lagen, särskilt i de inledande tre kapitler som är gemensamma för samtliga skolformer, är *stöd till vuxnas lärande* som lagteknisk term direkt vilseledande. Den har också andra mer psykologiskt betingade bieffekter. I skollagen är *stöd* åtgärder som skolan sätter in för elever som inte når eller har förutsättningar att nå målen utan särskilda åtgärder. Syftet är att undanröja misslyckanden. Vuxna som erbjuds stöd till lärande riskerar, om förslaget vinner laga kraft, att av den allmänna opinionen stämplas som misslyckade. Eftersom termen är vag och oklar försvårar den sannolikt också rekryteringsarbetet. Förvaltningen menar att det mer positiva och rättvisande begreppet utbildning bör bibehållas. Mot bakgrund av att de andra två skolformer som behandlats av arbetsgruppen benämns ”Utbildning i svenska för invandrare” respektive ”Utbildning för utvecklingsstörda” är ”Utbildning i svenska för invandrare” en förlämpligare benämning. Förvaltningen föreslår att förslaget om att ersätta begreppet ”Svenskundervisning för invandrare” till ”Utbildning i svenska för invandrare”. Den föreslagna benämningen ger en mer rättvisande bild av utbildningens innehåll.

Behörighet

Arbetsgruppen föreslår att behörigheten till gymnasial och påbyggnadsbar vuxenutbildning samt särvux ändras från att gälla den som ”saknar eller har brister i sådana kunskaper som utbildningen avser att ge” till den som ”saknar sådana kunskaper”:

13 kap. 18§ Behörig att ta del av kommunalt stöd till vuxnas lärande på gymnasal nivå och påbyggnadsnivå är varje kommuninnevärdare från och med andra kalenderhalvåret då hon eller han fyller 20 år om hon eller han

1. är bosatt i landet
  2. saknar sådana kunskaper som stödet avser att ge,
  3. har förutsättningar att tillgodogöra sig stödet, och
  4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.
- /.../”

14 kap. 4§ Behörig att delta i särvux är varje kommuninnevärdare med utvecklingsstörning från och med andra kalenderhalvåret då hon eller han fyller 20 år om hon eller han

1. är bosatt i landet
2. saknar sådana kunskaper som utbildningen avser att ge,
3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och

4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.
/.../”

Förvaltningen stöder det förslag som innebär att behörig till gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning ändras från att avse den som *saknar eller har brister i sådana kunskaper* som utbildningen avser att ge till *den som saknar sådana kunskaper*. Den föreslagna omformuleringen tydliggör hur vuxenutbildningen skall förhålla sig till de personer som söker utbildningen för så kallad konkurrenskomplettering. För att möta dessa personers behov krävs andra lösningar.

Mot bakgrund av att personer med utvecklingsstörning har särskilda förutsättningar och behov motsätter sig förvaltningen däremot motsvarande omformulering i den lagtext som reglerar behörighet till vuxenutbildning för utvecklingsstörda. En utvecklingsstörd person har ofta behov av vuxenutbildning just på grund av brister i kunskap som erhållits på en tidigare utbildningsnivå. Dessa individer behöver ofta en längre tid för inläring. Mot bakgrund av att sårbarhet inte utgör en påbyggnadsbar utbildning finns det inga motiv för en ändring av behörighetsreglerna för denna utbildningsform.

Utbildning i svenska för invandrare

Arbetsgruppen ger inga förslag till förändringar av de bestämmelser som avser sfi.
Gällande bestämmelser avseende rätten att fullfölja utbildning bibehålls:

15 kap. 10§ En deltagare i sfi har rätt att fullfölja den utbildning som kommunen vid antagningen åtagit sig att svara för.

Kommunen får dock avbryta sitt åtagande gentemot en deltagare om deltagaren saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg. Den för vilken sfi har avbrutits enligt andra stycket eller som frivilligt har avbrutit utbildningen skall på nytt beredas sådan utbildning om särskilda skäl talar för det.

Förvaltningen anser att det är olyckligt att kommittén, med hänvisning till pågående Sfi-utredning, inte föreslår några förändringar gällande sfi. Förvaltningen efterlyser en harmonisering med övrig vuxenutbildning vad gäller möjligheten till avstängning.

Vidare vill förvaltningen peka på att den bestämmelse som avser att ge kommunen möjlighet att avbryta sitt åtagande gentemot deltagaren till följd av dagens rättspraxis saknar verkan. Trots att nuvarande lagtext anger att kommunen ”*får avbryta sitt åtagande om deltagaren saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg*” kan en sfi-studerande i praktiken bli kvar i sfi-utbildningen hur länge som helst och /eller komma tillbaka hur många gånger som helst. Skolväsendets överklagandenämnd har tolkat lagen på så vis att den klagande alltid skall ges rätt till ytterligare sfi vid tendens till minsta framsteg. Staten har satt ett timtal som riktmärke för sfi på 525 klocktimmar. Detta riktmärke har dock inte hindrat överklagandenämnden från att ge den överklagande rätt till fortsatt sfi trots att dessa erbjudits tre till fyra gånger så många timmar och trots att det är uppenbart att den överklagande inte gjort några reella framsteg. I den kommunala vuxenutbildningen får deltagaren vid slutförd kurs betygen IG, G, VG eller MVG. I sfi ges däremot endast betyg till de som klarar kursen G eller VG. De som ej uppnår betyget G får i stället ett intyg som anger uppnådda resultat i förhållande till målen. Mot denna bakgrund föreslår förvaltningen att den lagtext som reglerar sfi-studerandes rätt att fullfölja utbildningen bör förtydligas eller att betyget IG införs och att IG står för avslutad kurs.

Kulturnämndens arkivutskott beslöt den 16 maj 2003 att överlämna tjänsteutlåtandet till utbildningsnämnden för att beaktas vid remissbehandlingen av betänkandet skollag för kvalitet och likvärdighet.

Stockholms stadsarkivs tjänsteutlåtande daterat den 8 maj 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Insynsrätten är inte det enda skälet att lagstifta om friskolornas handlingar. Det finns nämligen betydande rättssäkerhetsaspekter på vissa handlingar som skapas i skolverksamheten. I första hand gäller detta betygshandlingar. I dagsläget finns inga bevarandekrav för dessa handlingar hos fristående skolor. Detta innebär att den som har gått i en sådan skola inte kan vara säker på att betygshandlingarna finns kvar om originalbetyget går förlorat. Det finns inte heller någon garanti för att det i efterhand går att kontrollera att ett betyg är äkta. Det finns också rättssäkerhetsaspekter på bevarande av vissa handlingar som uppstår i den elevvårdande verksamheten, t ex åtgärdsprogram.

Skolornas arkiv har också ett stort värde för forskning och kulturverksamhet. Äldre skolarkiv i Stadsarkivet efterfrågas i stor utsträckning.

Den lösning som kommittén föreslår är därför inte tillräcklig för att tillgodose de behov som finns. En annan lösning bör väljas, som innebär att skolornas handlingar blir direkt tillgängliga för allmänheten kombinerat med ett krav på bevarande. Det måste dessutom klarläggas vad som skall hända med handlingarna när en skola läggs ned. Riksarkivet och Skolverket har i en gemensam skrivelse till Regeringen den 2 oktober 2000 påpekat dessa frågor och framfört förslag till lösningar.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 maj 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser generellt att Skollagskommitténs slutbetänkande ”Skollag för kvalitet och likvärdighet” samt departementsskrivelsen ”Stöd till vuxnas lärande” är systematisk och överskådlig. Nuvarande lagreglering inom utbildningsområdet är omfattande, vilket gör det svåröverskådligt. I föreslagna nya lagar har ambitionen varit att samla all lagreglering inom verksamhetsområdet i en lag, vilket medger en utmönstring av gällande lagar och förordningar.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande vill lyfta fram vissa sakfrågor, främst av juridisk och ekonomisk karaktär, som kontoret anser viktiga att belysa ytterligare eller förtydliga samt i vissa fall förslag till förändringar.

Utgångspunkten för Skollagskommitténs arbete har varit att ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ligger fast. Kommitténs förslag innebär ingen påverkan på den kommunala självstyrelsen utöver vad som redan gäller enligt nuvarande skollagstiftning.

Skollagskommittén har haft ambitionen att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan huvudman och utförare, främst rektor. Kontoret anser dock generellt att ansvarsfördelningen i förslaget är otydlig. I förslaget riktas ett antal uppgifter som idag är ålagda huvudmannen direkt till rektor. Konsekvens av detta är att staten enligt förslaget kommunicerar direkt med skolans personal och förbigår huvudmannen. Samtidigt skärps statens sanktionsmöjligheter gentemot huvudmannen då Skolverket ges möjlighet att förelägga huvudmannen vite. Stadsledningskontoret anser att en målstyrande lagstiftning i första hand bör rikta sig till huvudmannen, som har det samlade ansvaret för verksamheten. Rektor bör ges uppdraget att genomföra verksamheten på delegation. Genom detta stärks kommunmedborgarnas rättssäkerhet, då nämndens beslut kan bli föremål för laglighetsprövning. Vidare anser kontoret att utbildningen är en kommunal angelägenhet, vilket gör att huvudmannen skall ha det yttersta ansvaret för att aktivt driva och utveckla verksamheten.

Åtgärder inom en skolenhet

Kommittén föreslår i 3 kapitlet följande:

4 § Rektorn får vidta de tillfälliga åtgärder som behövs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma tillrätta med en elevs uppträdande i skolan.

5 § Lärare får under pågående undervisning vidta nödvändiga åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma tillrätta med en elevs uppträdande.

6 § Rektor eller lärare får omhänderta föremål som är störande för skolverksamheten eller kan utgöra en fara för säkerheten i skolan. Ett omhändertaget föremål skall återlämnas senast vid skoldagens slut om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Av betänkandet framgår att avsikten är att akuta åtgärder skall kunna vidtas utan föregående utredning. Åtgärder som kan komma ifråga av rektor är t.ex. att flytta en elev till en annan elevgrupp, göra omgrupperingar av elever, göra en annan disposition av en elevs lektionstid eller skoldag. Paragrafen medger inte avstängning av en elev. De tillfälliga åtgärder som rektor vidtar med stöd av bestämmelsen bör inte utan särskilda skäl få sträcka sig längre i tiden än två till tre veckor. Åtgärderna får inte inskränka den rätt till utbildning som alla skolpliktiga har.

Stadsledningskontoret anser att det är bra att en bestämmelse införs som gör det möjligt för rektorn och lärarna att omhänderta föremål som är störande för skolverksamheten eller kan utgöra en fara för säkerheten i skolan. Kontoret instämmer i att de tillfälliga åtgärder som rektorn och lärarna kan vidta enligt 4 – 5 §§ inte får inskränka den rätt till utbildning som alla skolpliktiga har. Möjlighet bör trots det finnas för rektorn att, om särskilda skäl föreligger, kunna skicka hem en elev från skolan under återstoden av en skoldag samt, om synnerliga skäl föreligger, avstänga en elev under högst återstoden av en vecka.

För att avstängning skall få ske skall det vara fråga om särskild eller synnerlig fara för andra elever eller personal t.ex. i en situation där allvarligt hot med vapen förekommit eller polisinslagande erfordrats. Det skall föreligga en säkerhetsrisk för eleverna eller för personalen att ha eleven kvar i skolan. Det går inte att bortse från den utveckling som skett under det senaste decenniet vad gäller upptrappningen av våld i skolorna.

För att rätten till utbildning inte skall inskränkas när en elev avstängts får förutsättas att skolan tar sitt ansvar och vid behov ger eleven särskilt stöd. En veckas avstängning kan inte anses påverka möjligheten till utbildning i större utsträckning än i de fall elever beviljas ledighet från skolan för enskilda angelägenheter i en vecka.

En jämförelse kan göras med vad som föreslås om avstängning för vuxna elever i lagförslag avseende ”Stöd till vuxnas lärande” (Ds 2002:66). I 13 kap 9 § föreslås följande:

9 § Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till andra människors säkerhet får rektor, i avvaktan på att annars behörig instans hos huvudmannen skall avgöra ett ärende om avstängning, besluta att med omedelbar verkan avstänga en deltagare tillfälligt. Ett beslut om avstängning gäller till dess ärendet prövats av ansvarig instans hos huvudmannen, dock längst under två veckor.

Stadsledningskontoret anser att säkerheten för elever och personal i grundskolan är lika viktig som för de vuxna eleverna och deras personal och föreslår därför ett tillägg till 3 kap enligt följande:

6 a § Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till andra människors säkerhet får rektor besluta att med omedelbar verkan avstänga en elev tillfälligt, vid särskilda skäl, under återstoden av en skoldag samt, vid synnerliga skäl, högst under återstoden av innevarande vecka. Ett beslut om avstängning skall i efterhand prövas av ansvarig instans hos huvudmannen.

Särskilt stöd

Av 3 kap 12 § framgår bl.a. att om det befaras att en elev inte kommer att nå de mål som minst skall uppnås, skall rektorn se till att elevens behov av stödåtgärder utreds. Behov av särskilt stöd skall även utredas om eleven uppvisar *andra svårigheter i sin skolsituation*. Här avses problem och svårigheter av andra slag än om eleverna kan befaras inte nå målen. Även förhållandena i förskolan och förskoleklassen täcks in av bestämmelsen.

Rektorn ansvarar för att utredning genomförs. Rektorn gör också den samlade bedömningen av om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd samt beslutar om vilka åtgärder som skall sättas in.

För elever som också går i fritidshem förutsätts samarbete med fritidshemmets personal så att även förhållandena där beaktas vid utredningen.

För elev som har rätt till särskilt stöd skall ett åtgärdsprogram utarbetas. Rektorn eller den rektorn utser beslutar om åtgärdsprogrammet, 3 kap 13§.

Formerna för särskilt stöd framgår av 14 §. Stödet skall i första hand ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl får stödet ges i en annan elevgrupp eller enskilt. Av kommentaren till denna paragraf framgår (s. 566) att stödet också kan ges vid en annan skolenhet, t.ex. ett skoldaghem eller vid en annan skola där förutsättningar finns för att ge stödet. Formerna för särskilt stöd skall anges i åtgärdsprogrammet, som rektorn beslutar om.

Eftersom det framgår av kommentaren att det särskilda stödet även kan ges vid en annan skolenhet anser stadsledningskontoret att detta bör framgå av lagtexten.

Med hänvisning till det ovan anförda om särskilt stöd föreslår kontoret ett tillägg till 3 kap 14 § sista meningen enligt följande:

Om det finns särskilda skäl får stödet ges i en annan elevgrupp, enskilt eller vid en annan skolenhet.

Särskilda stödinsatser är som regel avsedda att sättas in under en viss *bestämd tidrymd*, för att upphöra när stödet inte längre erfordras. Detta till skillnad från vad som tas upp i nästa avsnitt.

Flyttning av elev till annan skolenhet

Ovan angivna bestämmelser medger inte beslut att *permanent* flytta en elev till en annan skolenhet mot elevens och vårdnadshavarnas vilja. Sådan möjlighet ges dels i 6 kap 8 § avseende förskoleklassen, dels i 7 kap 12 § avseende grundskolan samt i 8 kap 10 § avseende grundsärskolan. Av paragraferna framgår att kommunen får frångå vårdnadshavarnas önskemål om placering vid en viss skolenhet och placera eleven vid en annan skolenhet om

1. den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering i en skolenhet nära hemmet åsidosätts,
2. den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen, eller
3. det finns andra särskilda skäl.

Kommittén anför beträffande andra särskilda skäl följande (s. 408):

”Sådana skäl kan vara att en elev allvarligt stör sina kamraters studiero eller utsätter sina kamrater och lärare för mobbning och trakasserier, övergrepp eller annan fara. Att på detta sätt flytta en elev mot dennes vilja till en annan skolenhet skall inte ses som en bestraffning av denne. Det rör sig om en åtgärd som är nödvändig för att ge andra elever de förhållanden de har rätt att kräva i skolan. Att en sådan förflyttning inte utgör en disciplinär åtgärd medför också att det inte går att säga att vissa typer av misskötsamhet alltid skall leda till förflyttning. Det är inte främst graden av misskötsamhet som styr om en förflyttning är motiverad. Avgörande måste i stället vara att det inte finns några andra sätt att ge övriga elever en acceptabel skolmiljö. För att avgöra detta krävs en samlad bedömning av relevanta omständigheter i det enskilda fallet varvid särskilt måste beaktas möjligheten att genom andra, för den berörda eleven, mindre ingripande åtgärder nå det eftersträfvade resultatet.”

Kommittén anför vidare:

”Att tvångsvis flytta en elev från den skola där eleven går är en ingripande åtgärd. Kommittén anser därför att det är angeläget att framhålla att tvångsvis flyttning av en elev till en annan skolenhet därför att denne missköter sig bara får tillgripas när andra insatser har prövats. Om inte dessa förutsättningar är uppfyllda, kan särskilda skäl inte föreligga.”

Punkten 3 ”det finns andra särskilda skäl” är ny och finns inte i nu gällande skollag. Av propositionen till gällande lag framgår dock att elev under vissa förutsättningar kan flyttas även

mot vårdnadshavarnas vilja. Kontoret anser att det är en klar förbättring att kommunens möjlighet att flytta en elev mot dennes och vårdnadshavarnas vilja tydliggjorts, så att denna möjlighet kan utläsas redan av lagtexten.

Under senare år har bl.a. diskuterats huruvida en mobbare kan flyttas med hänsyn till att ”endast” en eller ett fåtal andra elever mår dåligt av att mobbaren får gå kvar i skolan. Det kan även vara fråga om allvarliga hot som riktas mot en enskild elev.

Med nuvarande bestämmelser har hittills den bedömningen gjorts att det inte finns tillräckligt stöd i förarbetena för att flytta en mobbare i sådana fall. Den mobbade eleven har då i stället fått byta skola för att slippa konfronteras med förövaren varje dag.

I de flesta fall bör mobbningsituationer kunna redas ut i skolan så att byte av skola inte blir aktuellt. Men i de enstaka fall då detta inte låter sig göras, bör det tydligt anges i förarbetena att det kan vara tillräckligt att endast en elev mår dåligt för att en annan elev, förövaren, skall kunna flyttas till en annan skola. Ett beslut om att flytta en elev skall inte heller i sådana fall anses utgöra en disciplinär åtgärd.

Innan beslut om flyttning fattas, oavsett anledning, erfordras utredning för att utröna vilken annan skolenhet som kan vara lämplig att ta emot en elev.

Det är viktigt att i förarbetena betona att var och en av de tre punkterna skall bedömas fristående från varandra. Det skall således inte krävas att kriterierna i punkterna 2 och 3 samtidigt skall vara uppfyllda för att en förflyttning skall få ske. Det vill säga kriteriet att ”betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen” skall inte behöva vara uppfyllt om det finns andra särskilda skäl att flytta en elev. Denna tolkning har framkommit i en dom av Kammarrätten med hänvisning till nu gällande lagstiftning och förarbeten.

I övrigt kan noteras att 7 kap 12 § även innehåller ett andra stycke som varken återfinns i 6 kap 8 § eller 8 kap 10 §.

7 kap 12, andra stycket lyder:

”Den som blivit placerad på en viss skolenhet skall ha rätt att gå kvar där om inte något annat följer av första stycket 2 eller 3. Detsamma skall gälla den som tagits emot i en förskoleklass och som skall fortsätta sin utbildning i grundskolan.”

Beträffande 7 kap 12 § andra stycket kan övervägas om 8 kap 10 § avseende grundsärskolan skall kompletteras med detta stycke samt om 6 kap 8 § avseende förskoleklassen skall kompletteras med första meningen i stycket. Kontoret anser att det bör markeras att barn även i dessa skolformer har rätt att gå kvar där de har blivit placerade.

Av propositionen till den nya skollagen bör framgå att det i vissa situationer kan vara tillräckligt att endast en elev mår dåligt och inte kan tillgodogöra sig undervisningen på ett acceptabelt sätt för att en annan elev, förövaren, skall kunna flyttas till en annan skolenhet. Det bör även framgå att ett beslut om att flytta en elev inte heller i sådana fall skall anses utgöra en disciplinär åtgärd.

Det är vidare viktigt att i förarbetena betona att var och en av de tre punkterna skall bedömas fristående från varandra.

Flyttning av förskolebarn till annan enhet

När det gäller förskolebarn har kommittén uttalat att det aldrig kan komma ifråga att flytta ett yngre barn.

Stadsledningskontoret anser att det uppkommer i undantagsfall situationer då vårdnadshavare och personal inte kan kommunicera överhuvudtaget. Detta kan få allvarliga konsekvenser för såväl personalens som barnens arbetsmiljö. För sådana extrema - men dock förekommande - situationer vore det synnerligen olyckligt om det inte ytterst fanns en möjlighet för kommunen att besluta om flyttning av förskolebarn till andra enheter. Med nuvarande förslag utesluts detta.

Det är viktigt att framhålla att tvångsvis flyttning av ett barn till en annan enhet är en mycket ingripande åtgärd som bara får tillgripas när andra insatser har prövats. Det skall alltid vara fråga om en sista utväg. Alla möjligheter till förbättring av en uppkommen situation skall vara uttömda innan beslut om flyttning fattas.

Redan den omständigheten att möjlighet finns att besluta om flyttning av ett barn kan avsevärt förbättra utsikterna att lösa uppkomna problem inom en enhet.

Mot denna bakgrund föreslås att möjlighet för kommunen att flytta även ett förskolebarn införs i skollagen på motsvarande sätt som för förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan.

Avstängning inom vuxenundervisningen

I lagförslaget avseende ”Stöd till vuxnas lärande” (Ds 2002:66) anges i 13 kap 9 § följande:

9 § Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till andra människors säkerhet får rektor, i avvaktan på att annars behörig instans hos huvudmannen skall avgöra ett ärende om avstängning, besluta att med omedelbar verkan avstänga en deltagare tillfälligt. Ett beslut om avstängning gäller till dess ärendet prövats av ansvarig instans hos huvudmannen, dock längst under två veckor.

Denna möjlighet har även föreslagits i 14 kap ”Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux), 9 §. Däremot finns inte motsvarande förslag i 15 kap ”Utbildning i svenska för invandrare (sfi)”

Stadsledningskontoret anser att säkerheten för vuxna invandrarelever och deras personal är lika viktig som för övriga vuxna elever och deras personal. Med hänvisning till det ovan anförda föreslås att ett tillägg till 15 kap görs med en ytterligare paragraf motsvarande 14 kap 9 §, nämligen:

11 § Vad som sägs i 13 kap 6-10 §§ om avstängning av deltagare i kommunalt stöd till vuxnas lärande skall också gälla deltagare i utbildning i svenska för invandrare.

Rätt att fullfölja skolgången

En elev har rätt att efter skolpliktens upphörande fullfölja utbildningen under ytterligare två år om eleven inte har nått upp till kunskapsmålen. Rätt till fortsatt utbildning prövas av hemkommunen. Detta framgår av 4 kap 9 §.

I nuvarande lagstiftning framgår av motsvarande bestämmelse att hänsyn kan tas till *om eleven bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen* när beslut skall fattas om eleven skall beredas tillfälle att göra detta under högst två år efter det att skolplikten upphörde.

Av kommitténs förslag framgår inte på vilka grunder hemkommunen kan avslå en ansökan om fortsatt utbildning.

Det går inte att bortse ifrån att det i enstaka fall finns elever som saknar förmåga att fullfölja utbildningen. Att sådan elev skall ha rätt att fullfölja utbildningen under ytterligare två år utan att någon vägledning ges till det beslutande organet i hemkommunen vad gäller bedömningskriterier är inte tillfredsställande.

Det är önskvärt att exempel på bedömningskriterier för avslag på ansökan om att fullfölja utbildningen belyses i den kommande propositionen, så att beslutande organ får möjlighet att besluta om avslag på grunder som kan komma att stå sig vid en rättslig prövning.

Utbildning på entreprenad

Stadsledningskontoret anser att redogörelsen för nuvarande rättsläge beträffande entreprenad på skolans område med kommitténs synpunkter är utmärkt. Det är bl.a. av stor vikt att skillnaden mellan entreprenad och anlitande av uppdragstagare klargörs på det sätt som görs i betänkandet. Vidare välkomnas kommitténs ställningstagande beträffande möjligheter att anlita uppdragstagare enligt den form som JO anvisat.

Genom kommitténs förslag att samla bestämmelserna om entreprenad blir, såsom kommittén påpekar, även distinktionen i förhållande till bidragsgivning till enskilda förskolor och fritidshem tydlig, vilket är en klar förbättring i förhållande till nuvarande lagstiftning.

Ekonomiska konsekvenser av föreslagen lagstiftning

Utgångspunkten för Skollagskommitténs uppdrag har varit att förslaget till ny skollag skall vara kostnadsneutral och inte föreslå reformer som är kostnadsdrivande. Kommittén konstaterar dock att vissa föreslagna ändringar kan innebära ökade kostnader för huvudmännen. Det är förändringarna avseende behörighet att sätta betyg, omprövning av betyg samt möjligheten att överklaga åtgärdsprogram. Kommitténs motivering till dessa eventuella kostnadsdrivande förändringar är motiverade till uppdraget att stärka elevernas rättssäkerhet. Stadsledningskontoret anser att om förändringarna beslutas skall kommunerna kompenseras för detta.

Kommittén har i slutbetänkandet pekat på vissa andra frågor där förändringar bedöms vara angelägna. Förändringarna skulle emellertid innebära ökade skyldigheter för kommunerna, vilket medför ökade kostnader som kommunerna skall kompenseras för. Kommittén har därför inte lämnat några förslag i dessa delar. Det gäller t.ex. skyldighet för kommunerna att erbjuda alla barn förskola från ett års ålder. Detta skulle vara en logisk följd om förskolan blir en skolform. Ett annat område gäller kommunernas skyldighet att erbjuda alla elever fritidshem, med beaktande av att verksamheten knyts till den huvudverksamheten där eleven går t.ex. grundskola. Kommittén har också pekat på några situationer där rätt till skolskjuts ånyo bör övervägas.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd beslöt den 12 juni 2003 följande.

1. Nämnden ställer sig bakom förvaltningens förslag med följande justeringar och tillägg:
  - 1.1. Nämnden ställer sig bakom förslaget att skolan också ska eftersträva att anställa lärare med forskarutbildning.
  - 1.2. Nämnden efterlyser information från förvaltningen när det gäller barn och ungdomars möjliga fritidsaktiviteter under skolloven.
  - 1.3. Nämnden lanserar ordet ”förbättringsförslag” som ersättning för ordet ”klagomål.”

Reservation anfördes av *Pär Hommerberg m.fl* (fp) och *Miguel de Paula* (kd), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Miguel de Paula* (kd) till förmån för (fp)-förslaget och majoritetens p.1 och p.3.

Reservation anfördes av *Sofia Arkelsten m.fl* (m) till förmån för majoritetens p.1.

Maria-Gamla stans stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 maj 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Förvaltningen ser i stort positivt på förslaget till ny skollag. Förvaltningen har synpunkter på terminologin, styrningen, skolans personal, elevernas inflytande och rättssäkerhet, skolans arbetsmiljö, elevernas utveckling mot målen och skolformer.

Förvaltningens synpunkter på betänkandet Skollag för kvalitet och likvärdighet

Förvaltningen ser i stort positivt på skollagskommitténs betänkande Skollag för kvalitet och utbildning. I detta tjänsteutlåtande vill förvaltningen lyfta fram några sakfrågor, som vi anser speciellt viktiga att belysa ytterligare eller förtydliga samt de förslag som vi tar avstånd från.

Lagstiftningens struktur

Strukturen på lagförslaget är bra. Kommittén har lyckats skapa en enhetlig och gemensam reglering av skolväsendet. Förvaltningen stöder kommitténs förslag att sammanföra sakfrågor som nu regleras både i skollag och skolformsförordningar i den nya skollagen. Lagtexten växlar

mellan att ibland vara övergripande och ibland relativt detaljstyrd, det sistnämnda ställer sig förvaltningen skeptisk till.

Terminologin

Terminologin i lagtexten skapar ibland oreda. En lagstiftning bör vara klargörande och tillämplig för användarna.

Förvaltningen anser inte att verksamhet som bedrivs vid en förskola ska benämnas att den bedrivs vid en skola, skolenhet. Exempelvis 5 kap 9§ ”Plats i förskola skall erbjudas vid en skolenhet...”.

Kommittén bör gå igenom lagtexten och se till att det klart framkommer när sakfrågan avser förskola, skola och fritidshem. Ibland är det inte enkelt att i lagtexten utläsa vad som avses.

Förvaltningen tar avstånd från att barn i förskola kan kallas elever. Här anser förvaltningen att barn som går i förskolan bör benämnas barn och först när barnet börjar i förskoleklass kan det benämnas elev.

Verksamheten vid förskola bör inte benämnas undervisning. Lärandet vid förskola sker vid alla processer inom verksamheten och inte särskilt under ”målstyrda processer som under lärares ledning syftar till inhämtandet av kunskaper och värden”.

Genom att ibland i lagtexten kalla barn i förskola för elever, verksamhetsinnehållet för undervisning och skolformen för skola, skolenhet ser förvaltningen att det finns en risk att denna skolform uppfattas som skola och inte som förskola och att bland annat omsorgen ges en underordnad roll. Förvaltningen är väl medveten om att förskolan ska vara det första steget i en utbildningspolitisk linje, men omsorgsperspektivet är viktigt och bör inte ges en undanskymd roll. Kommittén föreslår en föreskrift om att huvudmannen ska ha för elever väl kända rutiner för att ta emot och utreda klagomål. I vissa fall använder företag ordet kundrespons istället för klagomål. Förvaltningen ser att det ordet inte kan användas i detta sammanhang men förordar att ordet klagomål byts ut till ett ord, som har en positivare innebörd.

Styrningen av utbildningen

I skollagskommitténs förslag ges kommunerna det samlade ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med lagens bestämmelser. Kommunen får även ansvar att fördela medel. Det är också till kommunen kritik ska riktas och det är den som får stå till svars för brister och felaktigt agerande och i vissa lägen betala viten och skadestånd. Men i förslaget är det rektor som får ett tydligt ansvar för skolans utveckling och inre organisation. Merparten av de befogenheter som behövs för att driva utbildningen ges direkt till rektor. Kommunen blir både juridiskt och ekonomiskt ansvariga för verksamheten, men får i praktiken små möjligheter att agera. Om kommunen ska vara ansvarig för utbildningen samt kunna efterfölja 3 kap 2§ första stycket i förslaget till ny skollag ”Om huvudmannen vid sin uppföljning och utvärdering upptäcker brister i verksamheten skall denne *se till att erforderliga åtgärder vidtas*” måste kommunen ges motsvarande möjlighet att agera. Med detta menar förvaltningen inte att befogenheterna att driva verksamheten ska fråntas rektor och professionen, men någon form att möjlighet för kommunen att agera måste finnas. Rektor får inte bli suverän under skollagen.

Lagförslaget ger ett tydligt ansvar till rektor och lärare men kommunens ansvar är inte lika tydligt angivet och är även relativt begränsat. Förvaltningen konstaterar att lagförslaget ger en ny kommunal tjänstemannagrupp direktiv direkt av riksdagen, då även ledningen för förskolan föreslås regleras i lag och därmed ges vidhängande ansvar och befogenheter. Tjänstemännens ställning i förhållande till sin huvudman behöver klargöras.

Skolans personal

Förvaltningen tar avstånd från förslaget att endast behöriga lärare ska få sätta betyg. Förslaget dömer ut de personer som nu arbetar som lärare, men som saknar behörighet. Genom förslaget riskerar arbetsbördan hos de behöriga lärarna att öka. Istället förordar förvaltningen att det blir rektors ansvar att se till att de obehöriga lärarna får den hjälp och kompetens som krävs för att sätta betyg. Förvaltningens åsikt ska ses ur perspektivet att kommittén föreslår att eleverna ska kunna få sitt betyg omprövat. I ett inledningsskede kan denna rätt leda till att många elever begär

omprövning och därmed en ökande arbetsbörda. I fungerande utvecklingssamtal ska eleven och föräldrarna få besked om elevens kunskapsutveckling och studieresultat. Betyget ska inte komma som en överraskning. Alltså bör antalet omprövningar successivt minska.

Förvaltningen ser det som viktigt att behörighetskrav även införs för förskollärare och fritidspedagoger inom förskola och fritidshem och instämmer här med lagförslaget. I förarbetena står att personal med annan utbildning eller erfarenhet bör kunna arbeta i förskolans och fritidshemmets arbetslag med undervisning och i förskolan med omsorg eller i fritidshemmet med andra aktiviteter. Det krävs dock en behörig lärare som ansvarar för undervisningen. Detta bör framgå av lagtexten, man ska inte behöva läsa förarbetena för att ta del av det.

2 kap 12§ bör strykas. I paragrafen stadgas att "Huvudmannen skall sträva efter att för undervisningen anställa lärare som har forskarutbildning". Det räcker med bestämmelsen i 2 kap 11§ "Huvudmannen är skyldig att för undervisningen använda lärare, som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva".

Elevernas inflytande och rättssäkerhet

Elevernas inflytande och rättssäkerhet förstärks i kommitténs förslag och ska gälla både i förskola, grundskola och fritidshem. I förslaget har tagits bort nuvarande föreskrifter om organisatoriska anordningar för inflytande som klassråd och elevråd och istället anges att det är skolenheten som tillsammans med elever och yngre elevers vårdnadshavare som ska avgöra hur inflytandet ska utformas. Det är bra att elevernas inflytande och rättssäkerhet stärks och att formerna för inflytande inte regleras i lag. Elevernas inflytande över undervisningen och skolarbetets upplägg stärker deras förutsättningar att nå målen för utbildningen. Det är också viktigt att de demokratiska processerna är reglerade i lag så att de inte kan åsidosättas.

Förslaget att elevrepresentanterna, dvs elever som valts att företräda sina kamrater, ska informeras om för eleverna viktiga förändringar i utbildningen eller verksamheten i övrigt och ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas är bra. Det eventuella merarbete förslaget ger kan exempelvis lösas genom att inför nytt läsår komma överens med elevrepresentanterna vilken typ av frågor som ska tas upp med dem innan beslut fattas.

Kommittén föreslår att det i skollagen föreskrivs en skyldighet för skolan att informera föräldrar även till elever som fyllt 18 år, i de fall en elev är frånvarande i sådan utsträckning att det kan påverka rätten till studiehjälp. Kommitténs hänvisar till föräldrarnas underhållsskyldighet så länge skolgången pågår och till att de ekonomiska konsekvenserna av indragen studiehjälp kan bli betydande. I sak instämmer förvaltningen med kommittén, men ifrågasätter starkt om det är en skyldighet för skolan att informera föräldrarna till en myndig elev. Förvaltningens uppfattning är att en elev inte kan behandlas som omyndig när eleven faktiskt är myndig. Lagtexten bör strykas ur förslaget.

Förvaltningen ser kommitténs förslag att fler beslut fattade av rektor ska kunna överklagas som ett steg i rätt riktning sett ur rättssäkerhetssynpunkt för eleverna. Även med en eventuellt ökande arbetsbörda menar förvaltningen att elevernas rättssäkerhet ska gå först.

Skolans arbetsmiljö

Lagtexten avseende lokaler och utrustning bör förtydligas med vem som har ansvaret. Förslaget lyder "För utbildningen skall det finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen skall kunna uppfyllas".

Elevernas utveckling mot målen

Kommittén har tagit in ett nytt begrepp i skollagen, elevhälsa. Den ska omfatta omvårdnad samt medicinska, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. Det förebyggande arbetet betonas och det ska finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov kan tillgodoses. Det är bra att lagen markerar att man ser på elevernas utveckling ur ett brett perspektiv.

Ansvaret för elever i behov av särskilt stöd är nu spridda i skollag, förordningar och läroplaner. I kommittéförslaget har ansvaret samlats i skollagen, ansvaret har tydliggjorts och omfattar alla skolformer samt fritidshem. I lagförslaget föreskrivs en arbetsprocess, som rektor är

skyldig att följa: uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd, utreda, dokumentera (upprätta åtgärdsprogram), åtgärda samt följa upp och utvärdera. Nuvarande reglering om elevvårdskonferensen tas bort. Förvaltningens uppfattning är att kommitténs förslag är bra. Det är även bra att formerna inte regleras i lag.

Skolformer

Kommittén tar i sitt betänkande upp att en elev alltid ska ha rätt att, om eleven så önskar, gå i ett fritidshem som anordnas av hemkommunen. Här delar inte förvaltningen kommitténs uppfattning. Förvaltningens hållning är att om en elev väljer en enskild skola eller en skola i annan kommun följer att eleven även har valt den skolans fritidshem. Man ska inte kunna välja korsvis. Skola och fritidshem bildar en helhet. Kommunens planeringsförutsättningar försvåras med detta förslag och det kan även uppstå ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Enligt förslaget till ny skollag ska fritidshem tillhandahållas till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år, en utvidgning av åldersgränsen från 12 år jämfört med nuvarande lagstiftning. Förvaltningen bedömer att elever mellan 12 och 13 år i normalfallet inte har behov av fritidshem. Förslag bör inte vara kostnadsdrivande. Att utvidga åldersgränsen ger ökade kostnader och medför organisatoriska och verksamhetsmässiga konsekvenser för kommunen. Förvaltningen förordar att åldersgränsen inte utvidgas. Det är även förvaltningens uppfattning att lagen inte bör reglera en övre åldersgräns. I stället bör lagtexten skrivas så att fritidshem ska erbjudas eleven till och med vårterminen det år eleven går ut skolår 6, eftersom en elev inte alltid behöver vara 12 år när de går ut skolår 6. Konsekvent med detta bör den nedre gränsen för öppen fritidsverksamhet ändras till ”från och med skolår 4”, dvs öppen fritidsverksamhet istället för fritidshem kan erbjudas elever höstterminen skolår 4 till och med vårterminen skolår 6.

7 kap 18 § tredje stycket stadgar att ”Fritidshem skall tillhandahållas till och med vårterminen det år eleven fyller 13 år. För elever från och med 10 års ålder kan öppen fritidsverksamhet erbjudas istället för fritidshem”. I 17 kap 3 § står ”En kommun kan även anordna pedagogisk verksamhet och omsorg i form av öppen förskola och öppen fritidsverksamhet. En enskild huvudman får erbjuda öppen fritidsverksamhet till sina elever i grundskolan eller grundsärskolan från tio års ålder till och med vårterminen det år de fyller 13 år”. Förvaltningen uppfattar ovanstående som oklart. Har en enskild huvudman skyldighet att erbjuda fritidshem/öppen fritidsverksamhet till elever till och med 13 år enligt förslaget?

I lagtexten står att förskola ska erbjudas under dagtid måndag – fredag. Ett förtydligande jämfört med nu. Motsvarande finns inte för fritidshemmet utan fritidshem ska tillhandahållas eleverna den del av dagen då de inte går i förskoleklass, grundskola och under lov. Ett motsvarande förtydligande bör införas även för fritidshemmen. Förvaltningens uppfattning är att det inte är samhällets uppgift att tillhandahålla omsorg andra tider på dygnet.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslöt den 12 juni 2003 att överlämna förvaltningens yttrande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Ann-Katrin Åslund m fl* (fp) och *Patrick Simonson* (kd), bilaga 1.

Reservation anfördes av *Tomi Liljeqvist m fl* (m), bilaga 1.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 juni 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till ny skollag har en systematisk och tydlig utformning vilket underlättar tillämpningen av lagen. Den utmönstring av detaljbestämmelser från skollagstiftningen som föreslås bidrar också till detta. Förslaget innebär att ett större utrymme lämnas till skolhuvudmännen och främst professionen att besluta om bl.a. organisation och arbetsformer. Detta anser stadsdelsförvaltningen vara särskilt positivt med Skollagskommitténs

förslag. Syftet att åstadkomma ett enhetligt skolväsende där förskolan föreslås bli en egen skolform inom skolväsendet har flera fördelar bl.a. medför det kontinuitet för eleverna och förhoppningsvis en förhöjd status i vissa yrkeskategorier. Det är logiskt att ett enhetligt skolväsende har en gemensam terminologi. Stadsdelsförvaltningen anser dock att mer neutrala termer bör väljas som inte är så starkt förknippade med endast några skolformer inom skolväsendet. Det är bra att rektors åligganden och beslutanderätt skrivs in i lagen samt att möjlighet för rektor att delegera vissa beslut införs. Genom den föreslagna lydelsen säkras modersmålsundervisningen i samtliga skolformer vilket förvaltningen förordar. När det gäller förslaget att införa sanktionsmöjligheter mot skolhuvudmännen i form av förelägganden och vite har stadsdelsförvaltningen svårt att se att det skulle föreligga något behov av att införa sådana sanktionsformer.

1. Lagförslagets struktur och innebäll

1.1 Skollagskommitténs utgångspunkter och förslag

Nuvarande skollag anses vara svåröverskådlig till följd av stora förändringar som skett inom flera utbildningsområden. För att åstadkomma en lagtext som uppfyller krav på tydlighet och logisk uppbyggnad har Skollagskommittén ansett att det krävs en ny lag. Enligt kommitténs förslag till ny skollag skall bestämmelserna i lagen så långt som möjligt vara desamma för all offentligt finansierad skolverksamhet oavsett huvudmannaskap. Den nya skollagen skall ha en disposition som gör den tydlig och lättläst. I lagförslaget har bestämmelser tagits bort, förenklats och koncentrerats i lagtexten där så varit möjligt för att öka överskådligheten och läsbarheten. Vidare har en harmonisering av föreskrifter i skollag, skolförordningar och läroplaner föreslagits, liksom en gemensam terminologi för alla skolformer.

Förskolan föreslås bli en egen skolform inom skolväsendet. Förslaget tydliggör förskolans roll som första steget i det livslånga lärandet. Bestämmelser i skollagen som gäller för skolväsendet blir tillämpliga också på förskolan. Vidare har integrationen mellan förskoleklass, skola och fritidshem skrivits fram i skollagen. Fritidshem ses som ett komplement till utbildning i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer. Bestämmelser för förskola och för fritidshem har förtydligats i förslaget vad avser hemkommunens ansvar och mottaganderegler. Kommittén föreslår att lagstiftningen förtydligas när det gäller förskola på obekvämt arbetstid på så sätt att det klart uttrycks att det endast föreligger en skyldighet för kommunen att tillhandahålla förskola under dagtid, måndag – fredag. När det gäller modersmålsundervisning föreslår kommittén att det skrivs in i lagtexten att såväl förskolan som förskoleklassen skall bidra till att ge elever som har ett annat modersmål än svenska tillfälle att utveckla sitt modersmål. Kommittén föreslår att elevhälsa införs som ett verksamhetsområde. Nyheter som föreslås vad gäller grundskolan är bl.a. tydligare regler om elevernas möjlighet att välja skolenhet samt att bestämmelserna samordnas med val av förskoleklass. Skolskjuts utformas som en överklagbar rätt för eleven och preciseras till att avse transport från en adress, den adress där eleven är folkbokförd, till den plats där utbildningen bedrivs. Rätten till utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer där skolplikten kan fullgöras knyts mer än i dag till om eleven uppnått såväl kunskapsmålen i kursplanerna som läroplanens övergripande mål. Eleverna i grundskolan har rätt att gå ytterligare två läsår efter det att skolplikten upphört om de inte nått upp till kunskapsmålen för skolformen. Vidare har bestämmelserna i barnkonventionen avseende principerna om barnets bästa (artikel 3) och barns rätt att komma till tals (artikel 12) kommit till klar uttryck i lagstiftning av regler som kommittén föreslår innebär exempelvis att lagen inte bör reglera hur planering skall gå till och redovisas genom skolplan och arbetsplan. Huvudmannen och skolorna bör bestämma själva vilka dokument som behövs för en effektiv planering, uppföljning och utvärdering. Vissa bestämmelser kan även i övrigt tas bort enligt kommitténs förslag i de kapitel som rör de skilda skolformerna. En naturlig följd av en förstärkt målstyrning är att regler som gäller organisation och administration bör avskaffas om detta inte möter sakliga invändningar. Ett avskaffande av detaljregleringen medför givetvis ett större handlingsutrymme för huvudmännen eller i förekommande fall för rektor. Omkring hälften av de detaljerade

bestämmelserna i skolförordningarna kan tas bort som en följd av kommitténs förslag. Återstående regelsystem bör däremot så långt som möjligt gälla för alla huvudmän. Frågan blir ytterst hur stora olikheter som kan godtas utan att kravet på en likvärdig utbildning äventyras och vilka regler som krävs för att garantera de nationella målen för utbildningen. Beträffande vissa typer av bestämmelser som direkt gäller enskilda elevers rättigheter, t.ex. avseende intagning, uppflyttning och betyg, talar rättssäkerhetsaspekter för att sådana bestämmelser måste finnas kvar. I lagtext skall eftersträvas att uttrycket ”elevs rätt”, ”rättighet” eller motsvarande endast används då det föreligger möjlighet att överklaga genom förvaltningsbesvär.

1.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att lagen enligt förslaget är systematisk och överskådlig. Tillämpningen av bestämmelserna på skolområdet förenklas betydligt genom den utmönstring av regler som gjorts. Det är också principiellt viktigt att bestämmelser som reglerar intern arbetsordning, planering, uppföljning av verksamheter och liknande frågor av administrativ karaktär överläts till huvudmännen och professionen att besluta om. Som en konsekvens av detta är det naturligtvis bra att regleringen om skolplan och arbetsplan upphör. Stadsdelsförvaltningen delar kommitténs inställning att vissa typer av bestämmelser som direkt gäller enskilda elevers rättigheter, exempelvis avseende intagning och betyg, av rättssäkerhetsskäl måste finnas kvar samt att det är logiskt att när begreppet ”rättighet” används det också skall finnas en möjlighet till överklagande genom förvaltningsbesvär. Stadsdelsförvaltningen anser att förslaget till skollag, i kombination med läroplanerna, har ett sådant innehåll att kraven på en likvärdig utbildning torde kunna garanteras i tillräcklig grad liksom att de nationella målsättningar för utbildningen uppfylls.

Att rektorer och profession givits ett större utrymme att planera sin verksamhet och besluta i administrativa ärenden anser stadsdelsförvaltningen vara mycket positivt. Även om regleringen kring arbetsplan och skolplan tas bort, liksom en mängd andra detaljregler av främst administrativ art, finner förvaltningen att ett tillräckligt utrymme att bestämma om den övergripande utbildningsverksamheten inom kommunen föreligger genom lagförslaget. Genom sin skyldighet att planera, följa upp och utvärdera utbildningsverksamheten kommer huvudmännen att ha insyn i verksamheterna och har genom sitt ansvar för skolverksamheterna att ingripa om brister uppmärksammas. Såsom stadsdelsförvaltningen tolkar kommitténs förslag har huvudmannen även möjlighet att planera och styra utbildningsverksamheten inom kommunen i den utsträckning det inte inkräktar på det område som överlätits åt rektor att besluta om. Förslaget innebär dock en större frihet för skolhuvudmannen att avgöra i vilken omfattning frågor skall överlåtas till skolenheterna att besluta om själva.

Stadsdelsförvaltningen anser att det är bra att förordningens bestämmelser om kvalitetsredovisning inom skolväsendet samt principerna om barns rättigheter förs in i lagen för att markera dess vikt.

Vad gäller förslaget om reglering av modersmålsundervisning i förskola och förskoleklass anser stadsdelsförvaltningen att det är bra att möjligheten till sådan undervisning säkras i samtliga skolformer.

Att förskolan föreslås bli en egen skolform i skolväsendet samt en tydligare integration mellan förskoleklass, skola och fritidshem stärker förskolans roll som första steget i det livslånga lärandet och bidrar till en ökad kontinuitet i barnens lärande. Stadsdelsförvaltningen stöder förslaget i denna del. När det gäller förskoleplats på obekvämt arbetstid samt skyldigheten att erbjuda skolskjuts anser stadsdelsförvaltningen att kommitténs förslag är bra. Varje kommun bör själv utifrån sina resurser och invånarnas behov bestämma om förskoleplats skall erbjudas på obekvämt arbetstid samt huruvida skolskjuts skall erbjudas till även annan plats än elevens folkbokföringsadress.

2. Gemensam terminologi

2.1 Skollagskommitténs förslag

En gemensam terminologi föreslås för hela skolväsendet. I lagförslagets första kapitel definieras bl.a. termerna "elever", "undervisning" och "skolenhet". Enligt förslaget skall begreppet "undervisning" även innefatta verksamheten i förskola och förskoleklass och begreppet "elev" skall tillämpas även inom förskola och på fritidshem. Enligt kommittén innebär det en stor författningsteknisk fördel om ett gemensamt begrepp kan användas för alla som deltar i utbildning enligt skollagen oavsett skolform och individens ålder. Övriga termer som är specifika för viss skolform bör enligt kommittén definieras i förordningstext om det bedöms föreligga behov av det.

Till följd av den ändring som gjordes i högskoleförordningen, mot bakgrund av ett beslut av riksdagen rörande bestämmelser om lärarutbildning, saknas anledning att bibehålla den nuvarande uppräkningslistan "lärare", "förskollärare" och "fritidspedagog". Istället har valts det gemensamma begreppet "lärare".

Kommittén föreslår vidare att uttrycket "fristående skola" ändras till "enskild skola". Begreppet fristående skola används i fortsättningen för en skola som ligger utanför skolväsendet och som inte är offentligt finansierad.

2.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att en gemensam terminologi är en logisk följd av en integrering av skolformerna i ett gemensamt utbildningsväsende. Däremot kan den invändningen framföras att mer neutrala och oanvända begrepp än de som anges i kommitténs utredning bör användas, dvs. termer som inte är så starkt färgade av endast några skolformer. Förvaltningen anser att exempelvis termen "pedagog" skulle kunna användas istället för lärare, "lärande" istället för utbildning och "skolchef" istället för rektor. Vidare anser stadsdelsförvaltningen att det är lämpligt att även kalla barn i förskola, förskoleklass och på fritidshem för "elev". En naturlig påbyggnad kan då bli "förskoleelev", "grundskoleelev", "gymnasieelev" osv. En enhetlig terminologi för hela skolväsendet, oavsett vilka termer som väljs, kan dels bidra till en förhöjd status för personalgrupper inom bl.a. förskola och fritidshem, dels insikt hos föräldrar och andra att den verksamhet som bedrivs i förskola och på fritidshem är av pedagogisk art och fyller en viktig funktion i barnets lärande.

3. Uppföljning och kvalitetsredovisning

3.1 Skollagskommitténs förslag

Att regleringen av skolplan och arbetsplan upphör innebär inte att huvudmän och skolor fritas från ansvaret att ha en planering av sin verksamhet. Kommittén föreslår istället en allmän föreskrift om att varje skolhuvudman och skolenhet, offentlig såväl som enskild, systematiskt skall följa upp och utvärdera sin verksamhet och på basis härav årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar. Bestämmelserna i förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet tas in i skollagen för att markera betydelsen av kvalitetsarbete i skolorna och hos de offentliga och enskilda huvudmännen. Vissa detaljbestämmelser har dock tagits bort.

3.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Den skärpning som föreslås när det gäller huvudmannens ansvar att planera, följa upp och utvärdera utbildningsverksamheten är enligt stadsdelsförvaltningens mening bra för verksamheterna ur kvalitetssynpunkt och kan härutöver främja en likvärdig utbildning inom kommunen/stadsdelsnämnden. Att planera, följa upp och utvärdera verksamheten är vidare något som regelmässigt görs inom stadsdelens grundskolor, förskolor och andra verksamheter

för barn och ungdomar. Lagförslaget torde därför inte i denna del innebära någon förändring mot vad som gäller idag i stadsdelen Spånga-Tensta.

3.3 Övriga synpunkter i anslutning till kommitténs förslag

Stadsdelsförvaltningen förordar att skolplikt skall införas även för elever i förskoleklassen då det pedagogiska innehållet i den undervisning som sker i förskoleklassen har betydelse för barnets fortsatta lärande. Vidare blir det inkonsekvent om en 6-åring som väljer att börja årskurs 1 har skolplikt medan en annan 6-åring som istället går i förskoleklassen inte har motsvarande skolplikt.

Härutöver vill stadsdelsförvaltningen även hänvisa till det ärende om flexibel skolstart som stadsdelsnämnden yttrat sig över. I denna fråga anser stadsdelsförvaltningen att det med dagens starka strävan att se barnets väg genom förskola och skola i ett helhetsperspektiv, och som en del i det livslånga lärandet, är konsekvent att också söka den mest lämpliga tidpunkten för varje elevs skolstart. Beroende på utgången av pågående försöksverksamhet anser stadsdelsförvaltningen att det i den nya skollagen bör ges möjlighet till en flexibel skolstart så att tillfälle till skolstart ges även vid vårterminens början.

4 Styrning och ansvarsfördelning

4.1 Skollagskommitténs förslag

Den styrmodell som gäller inom skolväsendet för närvarande består av dels mål- och resultatstyrning, dels en tydlig ansvarsfördelning. Grundtanken är att skolutveckling sker genom att uppföljning och utvärdering ger underlag för beslut om förändring. Detta skall gälla på alla nivåer. Staten skall ange nationella mål och riktlinjer. Dessa skall garantera att utbildningen i landet blir likvärdig och av hög kvalitet. Kommunerna skall svara för att genomföra verksamheten inom de ramar och riktlinjer som riksdagen och regeringen lägger fast. Den tredje nivån i ansvarsfördelningen hänför sig till skolenheterna. Utifrån de nationella målen och riktlinjerna och med de redskap och förutsättningar som kommunen ger är det rektor och lärare som i samarbete med eleverna skall ge skolarbetet struktur och innehåll. De skall också precisera målen för undervisningen. Genom kommitténs förslag får rektor ett tydligt ansvar för skolans utveckling och inre organisation. Huvudmannen har en skyldighet att följa upp och utvärdera sin skolverksamhet. Kommittén föreslår också en bestämmelse som tydliggör det övergripande ansvar som kommunen redan idag har för att vidta åtgärder, även i den pedagogiska verksamheten, där den finner sådana påkallade. De föreslagna bestämmelserna tydliggör ansvarsförhållandena mellan hemkommun, huvudman, rektor och lärare. Skollagskommittén har velat lyfta fram de professionellas ansvar, dvs. rektors och lärares ansvar.

4.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att det är en fördel och principiellt viktigt att så mycket som möjligt av beslutsfattandet är decentraliserat till skolenheterna. Genom huvudmannens skyldighet att planera, följa upp och utvärdera skolverksamhet samt gripa in i verksamheten om så befinnes vara påkallat ges huvudmannen insyn och handlingsutrymme. Stadsdelsförvaltningen har uppfattat kommitténs förslag så att trots att regleringen kring skolplaner och arbetsplaner tas bort har huvudmannen möjlighet att genom riktlinjer o.dyl. för utbildningsverksamheten inom kommunen styra och planera skolverksamheten i den utsträckning det inte inkräktar på de arbetsuppgifter och den beslutanderätt som tillkommer rektor. Sammantaget finner stadsdelsförvaltningen att huvudmännen i och med förslaget har tillräckligt utrymme att styra och planera skolverksamheten inom den egna kommunen.

5 Rektor och andra personalkategorier

5.1 *Skollagskommitténs förslag*

Rektors uppgift förtydligas i skollagen och det anges att det vid skolenhet skall finnas en rektor. Rektor skall leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde och därvid besluta om enhetens inre organisation. Rektor skall särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Även i den nya lagen skall rektor ha en direkt i författning utpekad beslutanderätt i sådana frågor som rör enskilda elever och som ofta har karaktären av myndighetsutövning. Ett betydande antal detaljbestämmelser i skolförordningarna som i dag reglerar rektors uppgifter och beslut bör enligt förslaget tas bort. Omfattningen av den verksamhet som rektor skall leda bestäms inte i lagen utan blir beroende av skolhuvudmannens beslut. Rektors verksamhetsområde kan bestå av en eller flera skolenheter eller del av en skolenhet samt en eller flera skolformer. Även förskola och fritidshem bör omfattas av rektors ledning och ansvar. Därigenom uppnås enhetliga regler och utvecklingen av den pedagogiska och innehållsmässiga integreringen mellan förskola, skola och fritidshem underlättas. Rektors verksamhetsområde kan omfatta en skolenhet med enbart förskola där rektor kan benämnas t.ex. förskolechef.

Med hänsyn till vidden av ledningsuppgifterna kan rektor behöva dela sitt ledarskap med andra ledare i skolan. Rektor får därför möjlighet att delegera uppgifter och beslut inom lednings- och samordningsansvaret.

Kommittén förslår vidare att endast lärare med sådan utbildning eller lärare med tillsvidareanställning får sätta betyg. Bestämmelserna om behörighet och villkor för anställning skall gälla även för förskollärare i förskola och fritidspedagoger i fritidshem. Även för dessa lärarkategorier skall det krävas att de har utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. På samma sätt som idag kan även personal med annan utbildning eller erfarenhet arbeta på skolenhet.

De personalkategorier som regleras i kommitténs förslag är rektor, lärare, skolläkare och i viss mån elevhälsans personal. För övrig personal föreslås ingen reglering utan huvudmannen bestämmer själv vilken personal och kompetens som behövs för att målen och de föreskrifter som gäller för verksamheten skall kunna uppfyllas. Detta överensstämmer med kommitténs direktiv att anpassa skollagstiftningen till ett målstyrt skolväsende.

5.2 *Stadsdelsförvaltningens synpunkter*

Stadsdelsförvaltningen anser att det är bra att rektors åligganden och beslutanderätt framgår direkt av skollagen. Att ordet "leda" används tydliggör att rektor är chef för lärare och annan personal vilket är bra. Det är vidare bra att det skrivs in i lagen att rektor skall ha pedagogisk insikt.

Det är *nödvändigt* att rektor ges möjlighet att delegera samordnings- och ledningsuppgifter. Rektorerna har i allmänhet som önskemål och målsättning att vara pedagogiska ledare men får ofta ägna merparten av sin tid till administrativt arbete. Stadsdelsförvaltningen tolkar förslaget så att även elevvårdsärenden kommer att kunna delegeras vilket förvaltningen också förordar.

Härutöver ställer sig förvaltningen positiv till att endast lärare med föreskriven utbildning eller tillsvidareanställning bör ges ansvar för betygsättning. För elevens rättssäkerhet bör det ställas som krav att endast tillsvidareanställda lärare, som därigenom har erhållit en viss kunskapsnivå och "legitimation", får rätt att sätta betyg.

Att bestämmelserna om behörighet och villkor för anställning skall gälla även för förskollärare och fritidspedagoger ser förvaltningen som positivt då även dessa personalgrupper bedriver pedagogisk verksamhet.

6. Elevernas inflytande och delaktighet

6.1 Skollagskommitténs förslag

Bestämmelserna om elevernas inflytande och delaktighet i skolans verksamhet har varit otydliga och funnits i såväl skollag som skolformsförordningar. De koncentreras enligt kommitténs förslag i skollagen. Ökad målstyrning innebär dock avreglering också vad gäller formerna för elevernas inflytande. En nyhet som föreslås är att eleverna ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas inför för dem viktiga förändringar i utbildningen eller verksamheten. Bestämmelserna om elevinflytande föreslås gälla för alla skolformer sålunda även för de yngsta eleverna med erforderlig anpassning till deras ålder och mognad. Eleverna skall kunna påverka sin utbildning och aktivt bidra till utbildningens utveckling. Elevers och elevsammanslutningars arbete med inflytandefrågor skall stödjas och underlättas.

6.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att kommitténs förslag i dessa delar är bra och att de förhoppningsvis kan leda till en större måluppfyllelse när det gäller elevers delaktighet och inflytande.

7. Elevernas utveckling mot målen och stöd till elever

7.1 Skollagskommitténs förslag

Alla elever skall ges den ledning och stimulans som behövs i deras lärande och personliga utveckling för att de skall kunna utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. Förslag läggs om hur stöd för elever skall utformas. Bestämmelserna i nuvarande skolformsförordningar om särskilt stöd för elever förtydligas och lyfts in i skollagen för att markera att rätten till stöd är betydelsefull. Förslaget anger en arbetsprocess som rektor är skyldig att följa. Processen kan sammanfattas i följande steg; uppmärksamma elever i behov av särskilt stöd, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp och utvärdera. En utredningsskyldighet samt krav på framtagande av åtgärdsprogram skrivs in i lagen. Beslut om särskilt stöd skall kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

Ett nytt verksamhetsområde, elevhälsa, införs i skollagen. I elevhälsan ingår omvårdnad samt medicinska, psykologiska, sociala och socialpedagogiska insatser. Insatser från elevhälsan föreslås gälla alla elever från förskolan till vuxenutbildningen.

7.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Att utbildningen i ännu högre grad knyts till att elever skall uppnå kunskapsmålen i kursplanerna och läroplanens övergripande mål förordas av förvaltningen. Även i övrigt stöder förvaltningen kommitténs förslag under denna punkt.

8. Betygsättning och överklagandemöjligheter m.m.

8.1 Skollagskommitténs förslag

Enhetliga bestämmelser om utvecklingssamtal tas in i skollagen. Överenskommelser och åtaganden som görs vid samtalen skall på begäran av eleven eller elevens vårdnadshavare dokumenteras.

Rättssäkerheten vid betygsättning stärks. Bestämmelser om grunden för betygsättning och vem som sätter betyg tas in i skollagen. Även i framtiden bör dock den närmare regleringen om betyg, bl.a. antalet betygsteg eller när betyg skall ges, finnas i förordning. Det skall vidare finnas möjlighet för regeringen att i vissa fall medge såväl offentliga som enskilda skolor att utfärda intyg istället för betyg. Endast lärare med föreskriven utbildning eller lärare med

tillsvidareanställning enligt 2 kap. 14 § får sätta betyg. I skollagen föreslås en bestämmelse som innebär att den som satt betyget på begäran skall upplysa eleven och dennes vårdnadshavare om skälen för betygsättning. Indirekt ställer detta krav på att lärare för anteckningar om elevens studieresultat och utveckling. Eleverna ges möjlighet att begära omprövning av betyg på avslutat ämne, ämnesblock eller kurs. Begäran om omprövning skall vara skriftlig och skall göras hos rektor inom en vecka från det att eleven fick del av betyget. Omprövningen genomförs av rektor och lärare från annan skolenhet än den lärare som satt betyget. Omprövningen skall grundas på det studieresultat som låg till grund för betyget. För att nytt betyg skall kunna sättas skall rektor och denne lärare vara eniga. Kommittén anser inte att resultatet av omprövningen skall kunna överklagas.

För att stärka elevens rättsäkerhet skall möjligheten till förvaltningsbesvär ökas. Kommittén föreslår att en sådan möjlighet införs exempelvis såvitt gäller beslut i fråga om skolskjuts och åtgärdsprogram. Elever som fyllt 16 år har rätt att själva föra sin talan i ärenden och överklaganden enligt skollagen. Denna rätt gäller också ansökan till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och överklaganden av sådana ärenden även om eleven inte uppnått 16 års ålder. För elever i fristående skolor ökas rättssäkerheten generellt i förhållande till nuvarande reglering eftersom i princip alla bestämmelser i skollagen blir tillämpliga även för dessa elever.

8.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att det är bra att rättssäkerheten för eleverna kring betygsättningen stärks och att betygsättningen kan omprövas. En viktig åtgärd för att öka rättssäkerheten för elever är att endast lärare med behörighet eller tillsvidareanställning tillåts sätta betyg.

Det är vidare bra att skriftliga bedömningar inte görs obligatoriska. Enligt stadsdelsförvaltningen är det tillfyllest med utvecklingssamtal som dock bör dokumenteras. Förvaltningen vill framhålla att det, trots avsaknaden av betyg och skriftliga omdömen, ställs tydliga krav på eleverna genom de målsättningar som ställs upp och som anges i elevernas utvecklingsplaner. Utvecklingsplanerna följs sedan noggrant upp och behandlas vid utvecklingssamtalen. Skriftliga bedömningar skall kunna ges efter förfrågan. Dessa skall i sådana fall dock inte vara utformade så att bedömning görs i siffror eller bokstäver.

Stadsdelsförvaltningen anser att kommitténs förslag i övrigt under denna punkt är bra.

9. Arbetsmiljö

9.1 Skollagskommitténs förslag

Enligt kommitténs mening finns i arbetsmiljölagen och anslutande föreskrifter erforderliga bestämmelser för att såväl elevernas som personalens krav på en god och trygg arbetsmiljö skall kunna tillgodoses. Kunskapen om arbetsmiljölagstiftningen och dess tillämplighet i skolan är dock bristfällig på många håll. För att tydliggöra att arbetsmiljölagen gäller på skolområdet, från och med förskoleklassen, föreslår kommittén att det i skollagen införs en bestämmelse varvid det erinras om att i arbetsmiljölagen finns föreskrifter om krav på en god arbetsmiljö.

Kommittén finner att konstruktionen med disciplinära åtgärder som sätts in bl.a. i bestraffningssyfte skall överges. Istället förtydligas i lagen rektors och lärares skyldighet att skapa en trygg skolmiljö och arbetsro för alla elever samt att ge de elever som behöver särskilt stöd i sin sociala utveckling ett sådant stöd. Nuvarande förordningsbestämmelser om disciplinära åtgärder ersätts av bestämmelser i 3 kap i nya skollagen, bestämmelser som möjliggör för rektor och lärare att tillfälligt lösa akuta problem på det sätt som omständigheterna kräver. Det kan gälla exempelvis omhändertagande av föremål som är störande eller som utgör ett hot mot säkerheten, att flytta elev till en annan elevgrupp, göra omgrupperingar av elever samt att göra en annan disposition av en elevs lektionstid eller skoldag.

9.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen anser att det är tilltalande att bestämmelser som har karaktären av "straff" och "disciplinära åtgärder" utmönstras ur bestämmelserna på skolans område då de framstår som otidsenliga. Däremot är det viktigt att det finns ett utrymme för rektor och lärare att vidta vissa åtgärder för att åstadkomma arbetsro, trygghet och säkerhet på de olika skolenheterna, såväl för elever som personal. Det är inte endast elever som har rätt till en god arbetsmiljö utan även personal.

Samråd och samverkan med vårdnadshavare sker regelmässigt inför att vissa åtgärder måste vidtas exempelvis i form av förflyttning av elev. För de fall det inte går att få till stånd en sådan samverkan eller då en åtgärd är akut är det bra att rektor och lärare nu ges en möjlighet att själva fatta sådana beslut.

Vidare är det enligt stadsdelsförvaltningens mening viktigt att föräldraansvaret inte glöms bort i detta sammanhang. En hänvisning i skollagen till föräldrabalken skulle kunna vara en bra markering.

10. Tillsyn och sanktioner

10.1. Skollagskommitténs utgångspunkter och förslag

Skolverkets tillsynsansvar skall regleras i skollagen. Skolverkets tillsyn omfattar efterlevnaden av skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och föreskrifter om utbildningen som kan finnas i andra författningar. Tillsynsansvaret för enskild verksamhet som godkänns av kommunen ligger dock kvar hos kommunen. Skolverket får vidare rätt att förelägga huvudmannen för verksamhet som står under verkets tillsyn att fullgöra sina åligganden. Föreläggandet skall kunna förenas med vite. Kommittén föreslår också en bestämmelse som ger Skolverket rätt att få upplysningar, att få del av handlingar och annat material som behövs för tillsynen samt att inspektera verksamheten. Även om det inte framkommit att Skolverket stött på svårigheter i detta hänseende anser kommittén att det är rimligt att tydliggöra denna rätt genom en bestämmelse i skollagen. Av rättssäkerhetsskäl bör Skolverkets beslut om föreläggande kunna överklagas till förvaltningsdomstol. Regeringens sanktionsmöjligheter bör bibehållas.

10.2 Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Stadsdelsförvaltningen har inga invändningar mot att Skolverkets tillsynsansvar regleras i skollagen samt tillsynsansvarets omfattning. Förvaltningen kan dock inte se något behov av att införa sanktionsmöjligheter i form av förelägganden och vite. En åtgärd i form av ett kritiskt uttalande eller en anmärkning från Skolverket är en tillräckligt allvarlig och ingripande åtgärd. I Skollagskommitténs utredning har inte heller anförts att det skulle vara vanligt förekommande med s.k. lagtrots hos skolhuvudmännen. Om brister uppmärksammas vid tillsyn och kontroll som företas av huvudmannen eller Skolverket förutsätter stadsdelsförvaltningen att dessa avhjälpas så snart de uppmärksammas. Skulle det vara fråga om brister som är särskilt kostsamma att åtgärda eller tar tid att genomföra, t.ex. ombyggnationer, är det viktigt att Skolverket och skolhuvudmannen i samråd kommer fram till lämpliga åtgärder och en rimlig tidplan för att genomföra dessa.

Älvsjö stadsdelsnämnd beslöt den 17 juni 2003 att som yttrande till kommunstyrelsen överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande, samt därutöver anförda följande.

Att avskaffa timplanen i en målstyrd skola är rimligt men det måste bevakas att eleverna får sin garanterade tid. Det får inte bli så att ett timpanelöst system skall spara pengar åt utföraren. Man måste hitta alternativa beräkningar som visar – säkerställer elevernas rätt till undervisning.

När det gäller kravet på betygssättning är det nödvändigt att elevernas rättssäkerhet tryggas. Om den som undervisar är obehörig ska rektor utse en lärare som uppfyller kraven för betygssättning. En bitr rektor med motsvarande utbildning kan även vara den som medverkar vid betygssättningen i denna situation.

När det gäller möjligheten till sanktioner är det viktigt att detta instrument finns. Sanktionerna ger möjligheter för att garantera likvärdighet och rättssäkerhet för eleverna oavsett huvudman.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 maj 2003 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Kommitténs förslag innebär avreglering och regelförenkling som innebär minskning av författningstexterna i nuvarande skolformsförfordningar. Kommittén har strävat efter att förstärka målstyrningen, minska regel- och detaljstyrningen samt harmonisera bestämmelserna mellan de olika skolformerna. Förslaget innebär bl.a. att bestämmelser om skolplan och planering av personalens kompetensutveckling tas bort. Regler om huvudmän och övergripande mål samlas på ett ställe i lagförslaget. Sakfrågor som nu regleras både i skollag och skolformsförfordningar har sammanförts i den nya skollagen. Förvaltningen instämmer i att detta är förbättringar som föreslås så att den nya föreslagna skollagen har en systematisk och tydlig struktur samt är lätt att förstå, vilket kan underlätta tillämpningen av lagen.

Förvaltningen instämmer i det mesta som föreslagits av kommittén förutom i följande frågor;

Förvaltningen menar att timplanen helt bör avskaffas i en målstyrd skola. Totalt antal garanterade timmar, d.v.s. 6 665 timmar, bör dock kvarstå men ej specificeras på de olika ämnena. För att eleverna ska kunna garanteras att uppnå målet i de olika ämnena så behöver elever också olika mycket undervisningstid.

Endast lärare med lärarutbildning eller lärare med tillsvidareanställning får sätta betyg för att uppfylla likvärdighet och rättssäkerhet. Om den som undervisar är obehörig ska rektor utse en lärare som uppfyller kraven för betygssättning. Förvaltningen menar att även biträdande rektor ska kunna sätta betyg tillsammans med den lärare som saknar rätt att sätta betyg. Rektor bör ej vara delaktig i betygssättningen eftersom elev ska kunna överklaga sitt betyg hos rektor.

Tillsynen skärps genom att Skolverket får möjlighet att meddela förelägganden som kan förenas med vite och att Skolverkets beslut ska kunna överklagas. Förvaltningen kan inte se något behov av att införa sanktionsmöjligheter. En anmärkning från skolverket är en tillräckligt allvarlig och ingripande åtgärd. Om brister uppmärksammas förutsätter förvaltningen att dessa avhjälpas så snart som möjligt.

Tillsynen över enskilda förskolor ligger kvar hos kommunen enligt förslaget. Förvaltningen anser dock att för att uppnå likvärdighet för hela skolväsendet ska både enskilda förskolor och skolor få tillsyn av samma myndighet d.v.s. antingen Skolverket eller kommunen.

Förvaltningen beklagar att uppdraget till kommittén inte innefattade den, av både föräldrar och tjänstemän, upplevda oklarheten med nuvarande ansvarsfördelning mellan stat och kommun.

Förvaltningens förslag

Kommitténs förslag innebär avreglering och regelförenkling som innebär minskning av författningstexterna i nuvarande skolformsförfordningar. Kommittén har strävat efter att förstärka målstyrningen, minska regel- och detaljstyrningen samt harmonisera bestämmelserna mellan de olika skolformerna. Förslaget innebär bl.a. att bestämmelser om skolplan och planering av personalens kompetensutveckling tas bort. Regler om huvudmän och övergripande mål samlas på ett ställe i lagförslaget. Sakfrågor som nu regleras både i skollag och skolformsförfordningar har sammanförts i den nya skollagen. Förvaltningen instämmer i att detta är förbättringar som föreslås så att den nya föreslagna skollagen har en systematisk och tydlig struktur samt är lätt att förstå, vilket också kan underlätta tillämpningen av lagen.

Ett enhetligt och gemensamt skolväsende för alla skolformer

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Kommittén har strävat efter att i övergripande frågor skapa likartade bestämmelser för all utbildning, från förskola till vuxenutbildning, oberoende av om huvudmannen är kommunal, landstingskommunal, statlig eller enskild.

Förskolan föreslås bli en egen skolform inom skolväsendet.

Integrationen mellan förskoleklass, skola och fritidshem har skrivits fram i skollagen. Fritidshem ses som ett komplement till utbildningen i förskoleklassen, grundskolan och motsvarande skolformer och regleras i anslutning till respektive skolform.

Termen *fristående skolor* byts mot *enskilda skolor* för att markera att frihetsgraden inte bör vara beroende av vilken huvudman skolan har.

De gemensamma bestämmelserna innebär en betydande avreglering för kommunala skolor.

Förvaltningen instämmer inte i kommitténs förslag i denna del:

Bestämmelserna möjliggör att även kommunala skolor ska kunna ha egna ämnen med egna kursplaner motsvarande utrymmet för skolans val enligt nuvarande timplan. Men förvaltningen menar att timplanen helt bör avskaffas i en målstyrd skola. Totalt antal garanterade timmar, d.v.s. 6 665 timmar, bör dock kvarstå men ej specificeras på de olika ämnena. För att eleverna ska kunna garanteras att uppnå målet i de olika ämnena så behöver ju elever också olika mycket undervisningstid.

Kvalitetsarbetet i skolorna

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Bestämmelserna om kvalitetsredovisning tas in i skollagen för att markera betydelsen av kvalitetsarbetet i skolorna och hos de offentliga och enskilda huvudmännen.

Bestämmelserna om planering, uppföljning och utvärdering av utbildningen har skärpts och förtydligats samt gäller alla skolformer inom skolväsendet.

Det är nu infört i skollagen att huvudmannen och även varje skolenhet systematiskt ska följa upp och utvärdera sin verksamhet och årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Redovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats samt vilka åtgärder som kommer att vidtas för ökad måluppfyllelse.

Skollagen påpekar också att planering och kvalitetsredovisning vid skolenheten ska genomföras under medverkan av lärare, övrig personal och valda företrädare för elever och elevernas vårdnadshavare. Detta gäller även förskolan och förskoleklassen.

Huvudmannen och skolorna bestämmer själva vilka dokument som behövs för en effektiv planering, uppföljning och utveckling.

Skollagen beskriver att det för elever och vårdnadshavare ska finnas väl kända rutiner för att ta emot och utreda klagomål.

Tydliga ansvarsförhållanden mellan huvudmän och profession

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Detaljbestämmelser i skolformsförordningar som reglerar rektorns uppgifter och beslut tas bort. Föreslås bestämmelse om att rektor ska leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde och besluta om enhetens inre organisation. Samråd med elever och föräldrar möjliggörs därigenom.

Rektor ska även i framtiden ha en direkt utpekad beslutanderätt i sådana frågor som rör enskilda elever och som ofta har karaktär av myndighetsutövning.

Rektor får möjlighet att delegera uppgifter och beslut inom lednings- och samordningsansvaret. Med hänsyn till vidden av ledningsuppgifter kan rektor behöva dela sitt ledarskap med andra ledare i skolan.

Bestämmelserna om behörighet och villkor för anställning ska även gälla för förskollärare i förskola och fritidspedagoger i fritidshem.

Bestämmelserna tydliggör ansvarförhållandena mellan hemkommun, huvudman, rektor och lärare.

Förvaltningen instämmer inte i kommitténs förslag i denna del:

Endast lärare med lärarutbildning eller lärare med tillsvidareanställning får sätta betyg för att uppfylla likvärdighet och rättssäkerhet. Om den som undervisar är obehörig ska rektor utse en lärare som uppfyller kraven för betygsättning. Förvaltningen menar att även biträdande rektor ska kunna sätta betyg tillsammans med den lärare som saknar rätt att sätta betyg. Rektor bör ej vara delaktig i betygsättningen eftersom elev ska kunna överklaga sitt betyg hos rektor.

Delaktighet och säkerhet för eleverna

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Eleverna ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas inför för dem viktiga förändringar i utbildningen eller verksamheten.

Bestämmelserna om särskilt stöd för elever förtydligas och markering görs att rätten till stöd är betydelsefull och stärker därmed elevens rätt. Förvaltningen vill dock påpeka att om detta medför ökade kostnader så måste dessa täckas.

Bestämmelser om att kunna ompröva betyg införs.

Insatser för elevhälsan föreslås gälla alla elever från förskoleklass till vuxenutbildningen. Det är fortfarande minst tre hälsokontroller jämnt fördelade under skoltiden.

Fler beslut som gäller myndighetsutövande ska kunna överklagas till förvaltningsdomstol eller Skolväsendets överklagandenämnd, vilket stärker rättssäkerheten.

En god arbetsmiljö och trygghet i skolan

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Bestämmelser införs som ger rektor och lärare befogenheter att vidta tillfälliga åtgärder i akuta situationer i syfte att skapa trygghet i skolan.

Rektor och lärare ges rätten att omhänderta föremål som är störande för skolverksamheten eller kan utgöra fara för säkerheten.

En hänvisning till arbetsmiljölagen införs i skollagen.

Fristående skolor blir enskilda skolor inom skolväsendet

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Skollagen har utformats så att bestämmelserna gäller både för offentliga och enskilda förskolor och skolor i syfte att öka utbildningens likvärdighet och elevernas rättssäkerhet.

Villkoren för att enskilda förskolor och skolor ska få rätt till bidrag är att huvudmannen bedöms ha förutsättningar att driva verksamheten enligt bestämmelserna och att den inte innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där den är belägen.

Skärpt tillsyn och sanktioner

Förvaltningen instämmer i kommitténs förslag i dessa delar:

Bestämmelser om den statliga tillsynen över skolväsendet skrivs in i skollagen för att markera betydelsen av denna.

Förvaltningen instämmer inte i kommitténs förslag i dessa delar:

Tillsynen skärps genom att Skolverket får möjlighet att meddela förelägganden som kan förenas med vite och att Skolverkets beslut ska kunna överklagas. Förvaltningen kan inte se något behov

av att införa sanktionsmöjligheter. En anmärkning från skolverket är en tillräckligt allvarlig och ingripande åtgärd. Om brister uppmärksammas förutsätter förvaltningen att dessa avhjälpas så snart som möjligt.

Tillsynen över enskilda förskolor ligger kvar hos kommunen enligt förslaget. Förvaltningen anser dock att för att uppnå likvärdighet för hela skolväsendet ska både enskilda förskolor och skolor få tillsyn av samma myndighet d.v.s. antingen Skolverket eller kommunen.

Förvaltningen beklagar avslutningsvis att uppdraget till kommittén inte innefattade den, av både föräldrar och tjänstemän, upplevda oklarheten med nuvarande ansvarsfördelning mellan stat och kommun.

Lärarhögskolans studentkår i Stockholm anser att det skall finnas krav på att den som tillsvidareanställs som studie- och yrkesvägledare skall ha avlagt studie- och yrkesvägledarexamen.

Studievägledarna på Stockholms gymnasieskolor anser att nuvarande skollagens formuleringar om studie- och yrkesvägledning skall behållas.

RESERVATIONER M M

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Helen Jäderlund-Eckardt m fl (fp) enligt följande.

Vi reserverar oss mot utbildningsnämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta:

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att utbildningsnämnden överlämnar följande yttrande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Regeringen tillsatte 1999 en parlamentariska med syftet att föreslå hur skollagen skulle kunna ”moderniseras genom att förenklas och förtydligas samt bättre anpassas till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun”. Folkpartiet stod bakom denna målsättning eftersom vi anser att en förnyelse av skollagen är nödvändig. Tyvärr når inte skollagskommitténs slutbetänkande de högt uppsatta målen, utan innehåller omfattande brister.

Det statligt-kommunala dubbelkommandot över skolväsendet

Kommunaliseringen av skolväsendet har misslyckats. Avsikten var att makten över skolan som decentraliserades skulle hamna på de lokala skolenheterna, istället har makten stannat i kommunalhusen. Genom kommunaliseringen infördes ett statligt-kommunalt dubbelkommando över skolan, något som lett till otydlighet och frustration för de som är verksamma i skolan.

Enligt folkpartiets uppfattning bör en nationell skolpeng införas. Staten skall ha ansvaret för likvärdigheten i det nationella skolväsendet. Den makt som decentraliserats skall föras ut till skolenheterna. Kommunernas makt över skolan kommer därmed att minska.

Lärarnas professionella roll och läraryrkets status

Läraryrket är landets viktigaste yrke. Lagstiftningen skall tydligt markera lärarens professionella ansvar. Dagens behörighetsregler bör på sikt ersättas av en lärarlegitimation. En legitimation skall, liksom för läkarna, vara en statlig angelägenhet. Den skall utfärdas och kunna dras in av en statlig skolinspektion. En legitimation som däremot utformas som ett fackligt institut riskerar att bli ett skråväsende.

Bibehåll olika yrkesgruppers identitet

Skollagskommittén föreslår att även fritidspedagoger och förskollärare i fortsättningen skall kallas ”lärare”. Bakom förändringen finns fackliga intressen av att jämna ut upplevda status- och löneskillnader mellan olika yrkesgrupper.

Enligt vår mening behövs det olika kompetenser i skolväsendet. Olika yrkesgrupper har olika professionell kompetens. Dessa professionella olikheter bör därför upprätthållas. Att olika yrkesgrupper benämns med samma yrkestitel skapar oklarheter och otydligheter.

Skolplikten och individualisering

Enligt folkpartiets mening har skollagskommittén enligt vår mening en gammaldags syn på skolplikten. Skolplikten måste i ökad utsträckning utformas så att den gäller till dess att elever uppnått läroplanens kunskapsmål, vilket betyder att den kan variera i tidsutsträckning för olika elever. Liksom i hittillsvarande skollag föreläs att en elev som uppnått grundskolans slutmål i årskurs åtta kan få sitt slutbetyg då och hoppa över nian. Enligt vår mening borde även skolplikten kunna förlängas med upp till ett år för elever som t ex gått ett extra år på lågstadiet för att eleven skall vara skolpliktig intill dess att eleven fullföljt årskurs nio. En sådan

bestämmelse skulle kunna utformas så att elevens skolplikt varar tills dess att eleven uppfyllt läroplanens kunskapsmål, dock längst i tio år.

Många bestämmelser i skollagen tar fasta på elevers rätt att få stöd och extra hjälp i olika situationer. Dessa regler avser undantagslöst elever med stora svårigheter i skolarbetet. Enligt vår mening bör även skollagen innehålla en bestämmelse om rätt för studiebegåvade och högrepresterande elever att få stöd att utvecklas i den takt de klarar av. Vid särskilda profilskolor och profilklasser som vänder sig mot elever med speciella talanger, t ex Adolf Fredriks musikklasser eller matematikklasser för särskilt begåvade elever bör intagningsprov kunna ersätta närhetsprincipen som urvalsinstrument, när antalet sökande elever är fler än antalet platser.

Betyg och skriftlig information

Betygen är en viktig del i elevens arbete för att nå skolans mål. De ger tydlig information till elev och föräldrar om hur långt eleven har nått på väg mot målen. Tillsammans med utvecklingssamtalen är de ett stöd för elevens fortsatta utveckling. Dessutom tvingar de skolorna till utvärdering av hur väl de lyckats stödja eleverna i deras kunskapsutveckling.

I grundskoleförordningen bör det framkomma att betyg ska sättas från årskurs sex och ges i sex steg. Skolorna skall med vårdnadshavarens samtycke dessutom kunna ge skriftlig information redan från årskurs ett om elevens kunskaper och utveckling och om vilka åtgärder som kan vidtas för att stödja eleven. Föräldrar som har gemensam vårdnad, har båda rätt till samma information om elevens skolgång.

Kommittén öppnar upp för att offentliga skolor i vissa fall ska kunna utfärda intyg istället för betyg. Detta är ett felaktigt synsätt. I det offentliga skolväsendet skall råda en skyldighet att sätta betyg.

Att skollagskommittén föreslår ett avskaffande av rätten för föräldrar att begära skriftliga omdömen är ett allvarligt steg bakåt. Skriftliga omdömen bör finnas kvar. Föräldrar har rätt till information om hur det går för eleverna i skolan.

Kommittén föreslår att elever skall kunna överklaga betyg. Det finns en risk att detta leder till att endast sparade skriftliga prov och uppgifter ligger till grund för betygssättningen. Kommittén borde istället ha föreslagit ett i tiden avgränsat försök med möjligheten att överklaga, för att statsmakterna sedan skulle kunna utvärdera effekterna av en sådan förändring.

Föräldrar och vårdnadshavare har en grundläggande skyldighet att engagera sig i och stödja sitt barn. De har också rätt att få information från skolan om elevens situation och resultat. Detta gäller även när en elev missköter sin skolgång. I det föreliggande lagförslaget sägs att en gymnasieelevs vårdnadshavare ska informeras om att eleven har ogiltig frånvaro från undervisningen innan studiestödet är i fara. Detta är alldeles för vagt. Det måste vara en självklarhet att en elevs vårdnadshavare informeras om att en elev är ogiltigt frånvarande från sina lektioner även i gymnasieskolan långt innan stödet är i fara.

Arbetsro och studiedisciplin

Svensk skola har stora problem med att upprätthålla arbetsro och studiedisciplin. I internationella undersökningar återfinns Sverige ofta bland de sämsta i dessa avseenden. Detta är särskilt allvarligt för de elever som har svårt att hänga med i skolarbetet. Det är framför allt de svagaste eleverna som tjänar mest på att det råder lugn och ro i skolan.

Kommitténs förslag vad avser arbetsro och studiedisciplin är tyvärr ytterligare ett steg på en lång väg att helt undergräva lärarnas auktoritet i skolan. Kommittén föreslår att begreppet ”Disciplinära befogenheter” i dagens förordningstext ersätts med begreppet ”Arbetsmiljö”. Dessutom skall den mest kraftfulla åtgärd en enskild lärare i dag kan vidta, nämligen kvarsittning, utgå.

De disciplinära befogenheterna i skolan måste istället ökas. Kvarsittning bör finnas kvar. Vid 1985 års skollagsreform avskaffades skriftlig varning respektive tillfällig avstängning (upp till max två veckor) som tillåtna åtgärder, dessa bör återinföras.

Det har förelegat oklarheter om en skolhuvudman får flytta en elev från en skolenhet till en annan, mot dennes vilja, av disciplinära skäl. Kommitténs förslag är i princip lika luddigt som

dagens lagstiftning på denna punkt. Denna befogenhet är viktig, bl a för kunna splittra en gängbildning eller att kunna skilja mobbare och mobbingoffer.

Förskolans utveckling och terminologi

Förskolan blir nu en del av skolväsendet. Förskolan integreras fullt ut i skollagstiftningen. Detta är bra. Från folkpartiets sida bejakar vi förskolans utveckling i denna riktning.

Kommittén har dock valt att överföra grundskolans terminologi till förskolan. Att kalla ettåringar för ”elever”, att kalla verksamheten i förskolan för ”undervisning” och att förskolechefer skall kallas ”rektorer” är enligt vår mening att ändra på invanda begrepp utan att det finns bärande motiv. Dessa förändringar kommer att sakna folklig förankring. Att kalla den verksamhet som bedrivs med ettåringar för ”undervisning” är dessutom att vattna ur begreppet. Beskrivningar om ”elevinflytande” osv blir ju dessutom fullständigt devalverade till sitt innehåll när samma lagparagraf skall gälla ettåringar och nittonåringar.

Utbildning på entreprenad

Det mesta av offentlig verksamhet får läggas ut på entreprenad utom just skolverksamhet. Enligt vår mening finns inget skäl att förbjuda utbildning på entreprenad.

Fristående skolor

De fristående skolorna bidrar med pedagogisk förnyelse och mångfald inom det svenska skolväsendet. För varje år ökar antalet barn och ungdomar som väljer att gå i en fristående skola. Kommittén föreslår nu att byta begreppet *fristående* till *enskilda* skolor, vilket vi motsätter oss. Eftersom begreppet ”fristående skolor” nu är inarbetat kommer förändringen enbart att leda till missförstånd. Dessutom anser vi att begreppet fristående bättre överensstämmer med internationella motsvarigheter som till exempel engelskans ”independent schools”. En översättning av enskild riskerar istället att bli ”private” vilket kan misstolkas.

Skollagskommitténs arbete syftade till att få till stånd en förenkling och ett förtydligande av skollagen för att anpassa den till målstyrningen av skolan. Detaljreglering inom skolområdet skulle ifrågasättas. De fristående skolornas större friheter skulle i möjligaste mån överföras till det offentliga skolväsendet och regleringar som bara finns inom det offentliga skolväsendet skulle endast överföras till friskolorna om det fanns fog därtill.

Nu när utredningen ligger färdig kan vi konstatera att den inte nått ända fram. Resultatet har blivit fler regleringar snarare än avregleringar. De offentligt drivna skolorna har enbart i begränsad omfattning fått ta del av de fristående skolornas frihet och de fristående skolorna har delvis fått sin hittillsvarande frihet beskuren. Många förändringarna motiveras med vikten av likvärdighet inom utbildningen och i vissa fall är förändringarna befogade som till exempel när det gäller frågan om sekretess. I andra fall kan dock inskränkningen ifrågasättas. Det är därför av stor vikt att de fristående skolornas remissvar tillmäts stor betydelse inför eventuella förändringar i enlighet med kommitténs förslag.

Uppföljning och kvalitetsgranskning

I dag varierar kvaliteten på utbildningen kraftigt mellan olika kommuner och huvudmän. För att säkerställa kvaliteten på utbildningen anser vi att en nationell skolinspektion som uteslutande ansvarar för utvärdering och tillsyn av skolorna bör införas. För att möjliggöra detta bör det i lagtexten 18 kapitlet 1§ inte stå att det är Skolverket som har ansvaret för uppföljning och utvärdering utan ”den myndighet som regeringen utser”.

Reservation anfördes av Mikael Söderlund m fl (m) enligt följande.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut då vi yrkade att nämnden skulle besluta.

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att som svar på remissen anföra följande

Skollagskommittén tillsattes i syfte att göra en översyn av den lagstiftning som reglerar skolans värld. Ambitionen var att skollagen skulle moderniseras, förenklas, förtydligas och anpassas till ett målstyrt skolväsende med ett växande antal fristående aktörer.

Vi moderater menar att det finns all anledning att se över lagstiftningen på området, då nuvarande lagstiftning ofta är såväl otidsenlig och föråldrad som komplicerad. Särskilt viktigt vore det att åstadkomma en modern lagstiftning som bättre klargör ansvarsfördelningen i skolan, samtidigt som lika regler gäller för såväl fristående som offentligt drivna skolor. Tyvärr är dock utfallet i denna del fortsatt otydligt vad gäller ansvarsfördelningen. Dessutom innebär kommitténs försök till lika reglerna alltför ofta att detaljstyrningen av skolan ökar, och då särskilt för de fristående skolorna. Vi anser att man istället borde gått motsatt väg och befriat skolväsendet – inte minst de kommunala skolorna – från onödiga regler.

Ansvarsfördelningen i skolan

Enligt vår mening har kommittén misslyckats med att anpassa skolan till den verklighet som målstyrningen medför. Vi moderater menar att om staten bestämmer vilka mål som ska nås i skolan så bör inte betalningsansvaret för detta ligga på kommunerna. Ansvarsfördelningen bör förtydligas så att staten fastställer målen och ramarna genom läroplan och skollag, står för finansieringen genom en nationell skolpeng samt ansvarar för att följa upp och utvärdera skolornas resultat. För att åstadkomma det sistnämnda vill vi dock inrätta ett oberoende institut för kvalitetsgranskning i skolan.

I linje med detta välkomnar vi ett förtydligande av rektorns ansvar och att skolorna – såväl fristående som kommunala – ges en större frihet att själva välja hur man vill arbeta för att uppnå målen i skolan.

Elevinflytande och elevens rättssäkerhet

Vi moderater vill stärka elevens inflytande över skolan. Framförallt gäller detta elevernas möjligheter att påverka den egna situationen. Vi anser däremot inte att det är nödvändigt att lagreglera formerna för elevinflytandet.

Däremot välkomnar vi förslaget att elever ska kunna begära omprövning av betyg, men vill understryka att formerna för detta inte får blir för krångliga och byråkratiska. Vad gäller frågan om vem som kan få sätta betyg anser vi att rektor på skolan bör ges rätt att avgöra detta.

Kompetenta lärare i skolan

Det är förvisso viktigt att värna om kvalitén på de som skall få undervisa. Men att som kommittén i första hand värna de som uppfyller nuvarande behörighetskrav så att alla andra utestängs från att fungera som fullvärdiga lärare är fel väg att gå. Inom en nära tid så ser vi en stor lärarbrist. Därför behöver skolans värld snarare öppnas för även andra kategorier än de som gått eller går i den nuvarande lärarhögskolan. Det finns många olika yrken som skolan skulle må bra av att få in i sin verksamhet. En person som varit ute i samhället och yrkesarbetat med annat än skolfrågor kan säkert vara väl så skickad att kunna prestera en bra undervisning inom sitt område. Vi välkomnar dock att en certifiering eller en slags kvalitetsstämpel av lärare införs. En person som har pedagogisk och ämneskompetens skulle då direkt kunna få lärarcertifikat. På samma sätt skulle andra genom viss pedagogisk påbyggnad också skulle kunna få ett certifikat.

Betyg och närvaro

Betygsfrågan har inte behandlats i betänkandet, trots att det är en fråga som starkt påverkar skolans arbete och är ständigt aktuell för såväl elever som föräldrar och lärare. Det vore önskvärt att betygsfrågan togs upp i samband med att skollagstiftningen utreds och med stor sannolikhet förändras.

Betyg är ett sätt att mäta kunskap och färdigheter. De kan också fungera som ett mätinstrument hur väl skolan lyckas med sin kunskapsförmedlande uppgift. Vi anser att det ska finnas en möjlighet för de skolor som så önskar att ge betyg i lägre ålder än vad som nu är fallet. Skolorna skall kunna ge skriftlig information redan från första klass. Dagens förbud mot att ge betyg tidigare saknar saklig grund och är enbart ett politiskt motiverat hinder.

Nationella betyg ska sättas tidigare än idag, så att man får en bättre uppföljning och större jämförbarhet av hur skolorna klarar sig i förhållande till andra. De nationella betygen bör ha fler steg än idag eftersom spännvidden är alltför stor inom de olika betygsstegen.

Då det gäller elevs frånvaro vill utredningsmajoriteten inte att föräldrarna skall informeras förrän studiestödet är i fara. Detta är alldeles för vagt och det är självklart att föräldrar eller vårdnadshavare måste informeras långt innan stödet är i fara.

En skolmiljö präglad av respekt, lugn och arbetsro

Kommitténs förslag innebär att skolornas möjlighet till disciplinära åtgärder mot stökiga elever minskar. Vi avstyrker detta förslag. Det faktum att man enligt en aktuell dom i Kammarrätten inte kan flytta mobbade elever till en annan skola är illavarslande. En särskilt viktig uppgift för skolan framöver är att utveckla verktyg som förbättrar möjligheterna att skapa en skolmiljö präglad av ömsesidig respekt, lugn och arbetsro och där hot, våld och mobbning motverkas.

Alla goda krafter bör välkomnas

Kommittén har skjutit frågan om entreprenader i grundskolan ifrån sig. Vi menar att dagens förbud mot entreprenader bör tas bort snarast möjligt. Det är inkonsekvent att entreprenadslösningar tillåts inom förskoleverksamheten, gymnasieskolan och vuxenutbildningen men inte för grundskolan.

Varför ändra benämning på fristående skolor?

Förslaget att fristående skolor i fortsättningen skall benämnas enskilda skolor är något vi motsätter oss. Dagens begrepp är såväl inarbetat som välkänt, medan enskild skola leder tankarna till något som inte är tillgängligt för alla. Man kan möjligen tolka förslaget som att de fristående skolorna nu inte längre skall vara just fristående från detaljreglering.

Skollagskommitténs förslag är otillräckliga

Det är nedslående hur liten tilltro utredningens majoritet har till enskilda människor. Istället för att ge mer handlingsutrymme och öppna upp för nya idéer har snaran dragits åt hårdare i syfte att behålla enhetsskolan. De offentligt drivna skolorna stela system öppnas inte upp. Skolledare och rektorer på kommunala skolor får inte samma möjligheter som hittills funnits på fristående skolor. Samtidigt beskärs de fristående skolornas frihet, utan att det finns goda skäl till det. Hela utredningen genomsyras av en misstro mot alla de som är verksamma och har ansvaret för skolan när det borde vara tvärt om. Skolan behöver arbetsro och möjlighet att ta itu med sitt uppdrag utan att politiska beslut jämt förändrar eller begränsar spelreglerna.

De stora utmaningarna för skolan har inte berörts tillräckligt, och det är inte denna utrednings betänkande som kommer att leda bort från utvecklingen att var tionde elev inte blir behörig till gymnasiet, och var fjärde inte har fullständiga betyg.

Reservation anfördes av Jonas Vikman (kd) enligt följande.

Jag reserverar mig mot nämndens beslut då jag yrkade att nämnden skulle besluta

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att utbildningsnämnden överlämnar följande yttrande till kommunstyrelsen som svar på remissen:

För fyra år sedan, 1999, tillsatte regeringen den parlamentariska skollagskommittén med syftet att föreslå hur skollagen skulle kunna ”moderniseras genom att förenklas och förtydligas samt bättre anpassas till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun”. Kristdemokraterna stod bakom denna målsättning eftersom vi anser att en förnyelse av skollagen är nödvändig. Utredningen har dock inte nått ända fram utan behöver kompletteras på flera viktiga områden.

Barnomsorg

Det område där vi kristdemokrater för fram den starkaste kritiken mot utredningens förslag är barnomsorgen. Utredningens mål är att så stor del av lagen som möjligt ska omfatta samtliga skolformer, grundskola, gymnasium, fristående skolor, komvux och så vidare. Det innebär att allmänna regleringar och terminologi ska förena de olika skolformerna. Det är en bra inriktning. För att stärka integreringen mellan förskolan och skolan föreslås dock att även förskolan ska bli en egen skolform. Det innebär att även barnen i förskolan från ett år ska kallas *elever* och att verksamheten ska kallas *undervisning*. Dessutom ska kommunerna ”verka för” att barnen deltar i verksamheten. Att kalla en ettåring för ”elev” saknar folklig förankring och devalverar ordet *vård*. Kommunerna blir också skyldiga att ordna plats i just förskola för barnen till dem som förvärvsarbetar, studerar och så vidare. De kan alltså inte hänvisa föräldrarna till någon annan omsorgsform, till exempel familjedaghem. Kommunerna är inte på motsvarande sätt skyldiga att ordna plats i familjedaghem även om familjen så önskar. Förskolan beskrivs som en förutsättning för det fortsatta lärandet medan familjedaghem och öppna förskolor knappast omnämns. Detta är en stor brist.

Förskolan är en mycket viktig del av barnomsorgen, men barnomsorg är mer än förskola. För att kommuner ska kunna möta varje barn utifrån hans eller hennes behov går det inte att låsa fast sig i ett storskaligt systemtänkande. Därför behövs det möjlighet till flexibilitet och lokala lösningar. Något som inte blir möjligt med det nya förslaget till skollag.

Fristående skolor

Kommittén föreslår att begreppet *fristående skolor* ska bytas mot *enskilda skolor*. Anledningen är att *enskilda* anses vara mer rättvisande när skillnaden mellan de offentliga och de fristående skolornas friheter nu minskar. Vi menar att begreppet ”fristående skolor” är inarbetat och bra och att förändringen därför enbart kommer att leda till missförstånd. Dessutom anser vi att begreppet fristående bättre överensstämmer med internationella motsvarigheter som till exempel engelskans ”independent schools”. En översättning av enskild riskerar istället att bli ”private” vilket kan misstolkas.

Ett av utredningens mål var att detaljreglering inom skolområdet skulle ifrågasättas. Resultatet har dock snarare blivit fler regleringar än avregleringar. De offentligt drivna skolorna har enbart i begränsad omfattning fått ta del av de fristående skolornas frihet vilket var tanken och de fristående skolorna har delvis fått sin hittillsvarande frihet beskuren.

Bland annat ställs högre krav på behöriga lärare, de fristående skolorna måste nu följa läroplanen och de ska omfattas av samma betygssystem som de offentliga skolorna. Dessutom ska sekretesslagstiftningen i större utsträckning omfatta de fristående skolorna. Möjlighet till undantag när det finns särskilda skäl (till exempel för Waldorf och Montessori) kvarstår. Professionen bör få större frihet i den målstyrda skolan, inte mindre. Kommittén har en mycket formalistisk syn på likvärdighet.

Det är svårt att veta exakt vilka konsekvenser vissa av begränsningarna kommer att få för de fristående skolorna. Därför måste de fristående skolornas remissvar tillmätas stor betydelse inför eventuella inskränkningar i de fristående skolornas friheter i enlighet med kommitténs förslag.

Betyg

Det har inte legat i kommitténs uppdrag att se över betygssystemet utan den nuvarande regleringen förs över till den nya lagen. Vi anser att det är anmärkningsvärt eftersom kritiken mot det nuvarande betygssystemet varit stor framför allt från eleverna själva. Kristdemokraterna anser att betygen ska ges i fler steg från årskurs sex.

Kommittén öppnar upp för att offentliga skolor i vissa fall ska kunna utfärda intyg istället för betyg. Detta är ett felaktigt synsätt. I det offentliga skolväsendet skall råda en skyldighet att sätta betyg.

För att stärka elevernas rättssäkerhet föreslås det att endast lärare som är behöriga för fast anställning ska få rätt att sätta betyg. Det sägs dock tydligt att Kompetensen hos de obehöriga och därmed visstidsanställda skiftar dock kraftigt, allt från grundskolekompetens till mycket goda ämneskunskaper. Den insats som behövs från den

behörige läraren vad gäller planering och betygssättning måste därför också bli varierande. [...] Om den obehörige är väl meriterad i ämnet krävs kanske bara ett enkelt samråd vid några tillfällen i samband med ämnes eller arbetslagsplaneringen.

Liksom kommittén anser vi att detta är en mycket viktig fråga för elevernas rättssäkerhet. Samtidigt finns en uppenbar risk att detta kommer att innebära en ökad belastning för de behöriga lärarna, speciellt med tanke på den lärarbrist som väntas under de kommande åren. Regeln bör införas i ett antal försöksskolor först och efter utvärdering eventuellt införas i hela grundskolan. Rättssäkerhet stärks även genom att rätten att överklaga ett betyg införs. Betygssättning är idag ett av mycket få myndighetsbeslut som inte kan överklagas. Även här ställs elevernas rättssäkerhet mot en ökad arbetsbelastning för lärare och skolledare. Det nu liggande förslaget innebär att rätt till omprövning enbart gäller betyg som får rättsverkan, det vill säga slutbetyg, och eleven måste dessutom göra en skriftlig ansökan om omprövning inom en vecka från det att han/hon fick betyget. I den skriftliga ansökan ska skälen för omprövning anges och det är sedan rektor som bedömer om en omprövning ska ske. Rimligtvis bör ett försök göras i mindre skala innan det införs i hela landet. I Norge finns ett liknande system, men där finns även möjlighet att betyg kan sänkas vid en prövning. Även detta bör beaktas vid en försöksverksamhet. Idag kan en förälder kräva och få skriftlig information om sitt barns skolgång. Den möjligheten beskärs med det nya förslaget. Enligt förslaget skall enbart överenskommelser vid utvecklingssamtal, på begäran av föräldrar eller elev, dokumenteras skriftligen. Detta är inte ett steg åt rätt håll. Vi anser att föräldrar ska ha rätt till skriftlig information från årskurs ett, om de begär det, och skolor ska ha möjlighet att ge skriftlig information till samtliga elever från årskurs ett, om personalen vill det. Möjlighet, inte ett krav, således.

Planering och uppföljning

Kommittén föreslår att kraven på skolplaner och arbetsplaner tas bort ur skollagen. Det ska vara upp till varje kommun att besluta hur verksamheten ska planeras. Däremot överförs förordningarnas skrivningar om kvalitetsredovisning till skollagen. Varje kommun måste alltså varje år genomföra skriftliga kvalitetsredovisningar vilket i sin tur förutsätter planering liknande skolplaner och/eller arbetsplaner. Eftersom detta ger kommunerna större möjlighet att själva planera sin verksamhet har vi varit positiva till denna skrivning.

I en decentraliserad, kommunaliserad, målstyrd skola är det viktigt att staten inte lägger sig i skolans utformning men däremot garanterar en likvärdig kvalitet över hela landet. Därför måste staten ha ett bra instrument för kvalitetsgranskning.

Det är också viktigt att staten kan vidta åtgärder mot de huvudmän som inte tar ansvar och uppfyller de krav staten ställer. De fristående skolorna kan få sina tillstånd indragna men något motsvarande möjlighet finns inte för det offentliga skolväsendet. Kommittén föreslår därför att Skolverket i extremfallen ska få möjlighet att utdöma vite mot en kommun som inte uppfyller sitt åtagande efter ett flertal anmärkningar. Kristdemokraterna uppfattar detta som en viktig markering.

Disciplinära åtgärder

Idag har grundskolan allvarliga problem med att upprätthålla lugn och arbetsro. I internationella undersökningar återfinns Sverige ofta bland de sämre trots stora resurser. Detta är särskilt allvarligt för de elever som har svårt att hänga med i skolan. Det är de svagaste eleverna, de som har svårt att lära eller som är omotiverade att lära, som blir lidande när ordningen blir sämre i skolan. Det är de mobbade som råkar illa ut, inte mobbarna.

Kommittén föreslår att begreppet "Disciplinära befogenheter" i dagens förordningstext ersätts med begreppet "Arbetsmiljö". Det är fel. Dessutom försvinner möjligheten till kvarsittning. Det ger en helt fel signal till professionen. Lärarnas befogenheter i skolan måste istället ökas. Kvarsittning bör finnas kvar. Kristdemokraterna anser även att skriftlig varning och tillfällig avstängning (upp till två veckor) bör återinföras i skolan.

I kommitténs förslag görs stora omskrivningar av de disciplinära åtgärderna. I dag regleras möjligheterna både i författning och i förordning. Här tas ett antal detaljformuleringar bort och istället införs betydligt ökade befogenheter för rektor att tillsätta de åtgärder som behövs i en viss

situation. ”Rektor får vidta de tillfälliga åtgärder som krävs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med elevs uppträdande i skolan.” Lärarna och rektor ges också rätt att tillfälligt omhänderta föremål som är störande för skolverksamheten eller som kan utgöra en fara för säkerheten i skolan. Vi anser att det är en nödvändig förändring, men skrivningarna är för vaga. De behöver konkretiseras ytterligare, för att ge en tydlig signal till professionen att vi politiker anser att de ska få ha möjlighet att skapa lugn och arbetsro i klassrummen och att vi politiker även förväntar oss att de gör det.

Delaktighet och rättsäkerhet

I den nuvarande skollagen är elevernas rätt till inflytande mycket löst formulerad. Det sägs att eleverna ska ha inflytande men inte på vilket sätt eller i vilken omfattning. Detta är vi kritiska till. Den föreslagna skrivningen om elevinflytande är väl balanserad. Skolan får en skyldighet att underlätta elevernas sammanslutningars arbete med inflytandefrågor. Eleverna ska informeras om sin rätt till inflytande och de ska få ha möjlighet att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas om viktigare förändringar i skolan.

Utöver de frågor som gäller betyg ges eleverna rätt att överklaga vissa rektorsbeslut som förvaltningsbesvär. Det rör bland annat åtgärdsprogram för elever med särskilda behov och skolskjuts. Det är en bra förändring.

Ansvarsfördelning mellan professionen och politiker

Ansvarsfördelningen mellan rektorn, skolhuvudmannen och staten är en mycket stor och viktigt fråga. Syftet med lagen var att göra en tydligare ansvarsfördelning samtidigt som direktiven innebar att ansvarförhållandet mellan kommun och stat skulle ligga fast. Det har inneburit att kommitténs möjligheter till förändring varit begränsad. Resultatet har blivit ett tydliggörande av ansvarsfrågan mellan kommun och rektor. Vi kristdemokrater anser att det är bra att ett större ansvar läggs på rektor och i linje med det ansvaret blir det ansvariga nämnder ansvar att se till att rektorer får möjlighet att ta det ansvaret fullt ut.

Professionens status

Läraryrket bör behandlas som ett statusyrke. Lagstiftningen skall tydligt markera lärarens professionella ansvar. Dagens behörighetsregler bör på sikt ersättas av en lärarlegitimation.

Särskilt uttalande av Erik Nilsson m fl (s) och Inger Stark (v) är enligt följande.

Det är bra att samtliga skolformer och huvudmän samlas i en gemensam lag, vilket ger ett helhetsperspektiv på hela utbildningsväsendet. Förvaltningens förslag om att ett krav på ansökan om godkännande av enskild verksamhet skall innehålla uppgift om på vilken plats verksamheten skall etableras är välbehövligt. I en stad av Stockholms storlek behövs denna precisering för att staden skall kunna utreda konsekvenserna av en etablering.

Särskilt uttalande av Inger Stark (v) är enligt följande.

Förutom krav på uppgift om på vilken plats enskild verksamhet skall etableras anser vi i likhet med förvaltningen dessutom att det är anmärkningsvärt att kommittén inte berört frågan om vilka krav på ekonomiska förutsättningar som ställs på huvudmän för enskild verksamhet. Som förvaltningens påpekar finns det fler exempel på fristående skolor som på grund av bristande ekonomi stängt sin verksamhet, vilket i sin tur får konsekvenser för elever och för kommunens planering. Det är därför viktigt att de ekonomiska kraven i sammanhanget stärks och förtydligas.

Särskilt uttalande av Lovisa Morén (mp) är enligt följande.

Intentionen med att skapa en mer enhetlig skollag som täcker in alla verksamheter som berörs är i grunden positiv. Dock har det i vissa avseenden drivits lite väl långt. Skollagskommitténs

betänkande innebär att förskola, fritidshem och skolbarnsomsorg inkorporeras i begreppet utbildning och att de som är verksamma där ska kallas lärare. Det anser vi är ett missgrepp. Barn måste få vara barn och så är det inte om förskolan är en skolform och barnen där kallas elever. Vidare anser vi det bra att bibehålla uttryck som förskolelärare och fritidspedagoger eftersom det tydliggör den roll som innehas.

Den form av omsorg som kan bli aktuell för barnen när de är små är det föräldrarna som ska ha den fulla rätten att välja. Barnen börjar sitt levande och lärande redan från den dag de föds och det är föräldrarna som bäst kan avgöra vad som lämpar sig bäst för barnets vidare utveckling. Vi anser inte att det ska lagstadgas att kommunen ska vara skyldiga att verka för att barnen går i förskolan.

Skollagskommitténs förslag gällande tillståndsgivning för enskilt drivna förskolor instämmer vi i. Vidare har kommittén valt att inte föreslå ytterligare krav på innehåll i ansökan om godkännande av enskild verksamhet vilket vi anser är bra.

Vad gäller elevhälsan för förskolan bör det preciseras den oerhört betydelsefulla roll BVC har för barnen under de här åren.

Skollagskommittén föreslår att kravet på kvalitetsredovisning skall gälla alla skolformer. Risken med en detaljerad styrning av kvalitetsredovisningen även i förskolan är att det tas tid från verksamheten. Det får inte innebära pålagor på förskolorna som tar tid från verksamheten så att den försämras.

I förslaget till ny skollag ändras begreppen så att det som nu kallas fristående skolor skall bli enskilda skolor. Betydelsen fristående skolor kommer enligt förslaget syfta på skolor utan offentlig finansiering. Vi tycker att det är synd att förändra betydelsen på ordet "fristående skolor" eftersom det är väl inarbetat sedan länge. Ett byte av begreppen kommer leda till större förvirring än det tydliggör. Ett tänkbart förslag är att i lagtexten *fristående skolor* står för skolor med enskild huvudman men med offentligt stöd. För skolor utan offentligt stöd används istället begreppet *privatskolor*.

I lagförslaget fastställs att alla skolor skall ha en rektor. Det är en följd av en positiv harmonisering av regelverket för kommunala och fristående skolor. Vi vill poängtera att det finns huvudmän som organiserar ledningen på alternativa sätt, t ex Waldorfskolor. Där är det en ledningsgrupp som har rektors ansvar. För att inte omöjliggöra för olika styrelseformer bör funktionen rektor kunna innehas av en grupp personer, så länge deras roll är klargjord. "rektorsgruppen" styrs av samma lagar som rektor.

Skollagskommittén föreslår att betygen endast får sättas av behöriga lärare. Verkligheten är att det finns en hel del obehöriga lärare i skolan och många av dem är mycket lämpade att sätta betyg. Likaså finns det behöriga lärare som är olämpliga. Det förbättrar inte elevernas rättssäkerhet vid betygssättning om någon annan än den som undervisar sätter betyg. Självklart skall vi sträva efter att öka andelen behöriga lärare i skolan men det här är inte rätt sätt.

I lagförslaget klargörs att rätt till skolskjuts gäller endast till och från barnets folkbokföringsadress och det kan bara vara en. Det innebär att barn som bor växelvis hos föräldrarna bara får skolskjuts från den ena bostaden.

Konsekvenserna ifall man skulle fastläsa att skolskjuts är en rättighet från båda föräldrarna är svåra att se. Föräldrarna kan bo väldigt långt ifrån varandra och kostnaderna för kommunerna kan bli höga. Därför är lagförslaget förståeligt. Samtidigt är det barnet som kommer i kläm. Barnet har rätt till båda sina föräldrar. I många kommuner kommer det inte vara någon skillnad i kostnad om skolskjuts erbjuds från båda föräldrarna istället för bara en. Därför är det viktigt att kommunerna i sina egna riktlinjer är flexibla och generösa så att inte barnen missgynnas i onödan.

Vi stödjer kommitténs förslag att skolverkets sanktionsmöjligheter stärks genom möjliggörandet av vitesföreläggande. Det gör att skolverket förutom att man kan dra in tillstånden för fristående skolor kan sätta en hårdare press på både kommunala och fristående skolor som missköter sig.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd

Reservation av Pär Hommerberg m fl (fp) och Miguel de Paula (kd) är enligt följande.

Vi anser att nämnden skulle beslutat att

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att nämnden överlämnar följande yttrande till kommunstyrelsen som svar på remissen:

Regeringen tillsatte 1999 en parlamentariska skollagskommittén med syftet att föreslå hur skollagen skulle kunna ”moderniseras genom att förenklas och förtydligas samt bättre anpassas till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun”. Folkpartiet stod bakom denna målsättning eftersom vi anser att en förnyelse av skollagen är nödvändig. Tyvärr når inte skollagskommitténs slutbetänkande de högt uppsatta målen, utan innehåller omfattande brister.

Det statligt- kommunala dubbelkommandot över skolväsendet

Kommunaliseringen av skolväsendet har misslyckats. Avsikten var att makten över skolan som decentraliserades skulle hamna på de lokala skolenheterna, istället har makten stannat i kommunalhusen. Genom kommunaliseringen infördes ett statligt- kommunalt dubbelkommando över skolan, något som lett till otydlighet och frustration för de som är verksamma i skolan.

Enligt folkpartiets uppfattning bör en nationell skolpeng införas. Staten skall ha ansvaret för likvärdigheten i det nationella skolväsendet. Den makt som decentraliserats skall föras ut till skolenheterna. Kommunernas makt över skolan kommer därmed att minska.

Lärarnas professionella roll och läraryrkets status

Läraryrket är landets viktigaste yrke. Lagstiftningen skall tydligt markera lärarens professionella ansvar. Dagens behörighetsregler bör på sikt ersättas av en lärarlegitimation. En legitimation skall, liksom för läkarna, vara en statlig angelägenhet. Den skall utfärdas och kunna dras in av en statlig skolinspektion. En legitimation som däremot utformas som ett fackligt institut riskerar att bli ett skräväsende.

Bibehåll olika yrkesgruppers identitet

Skollagskommittén föreslår att även fritidspedagoger och förskollärare i fortsättningen skall kallas ”lärare”. Bakom förändringen finns fackliga intressen av att jämna ut upplevda status- och löneskillnader mellan olika yrkesgrupper.

Enligt vår mening behövs det olika kompetenser i skolväsendet. Olika yrkesgrupper har olika professionell kompetens. Dessa professionella olikheter bör därför upprätthållas. Att olika yrkesgrupper benämns med samma yrkestitel skapar oklarheter och otydligheter.

Skolplikten och individualisering

Enligt folkpartiets mening har skollagskommittén enligt vår mening en gammaldags syn på skolplikten. Skolplikten måste i ökad utsträckning utformas så att den gäller till dess att elever uppnått läroplanens kunskapsmål, vilket betyder att den kan variera i tidsutsträckning för olika elever. Liksom i hittillsvarande skollag förelås att en elev som uppnått grundskolans slutmål i årskurs åtta kan få sitt slutbetyg då och hoppa över nian. Enligt vår mening borde även skolplikten kunna förlängas med upp till ett år för elever som t ex gått ett extra år på lågstadiet för att eleven skall vara skolpliktig intill dess att eleven fullföljt årskurs nio. En sådan bestämmelse skulle kunna utformas så att elevens skolplikt varar tills dess att eleven uppfyllt läroplanens kunskapsmål, dock längst i tio år.

Många bestämmelser i skollagen tar fasta på elevers rätt att få stöd och extra hjälp i olika situationer. Dessa regler avser undantagslöst elever med stora svårigheter i skolarbetet. Enligt vår mening bör även skollagen innehålla en bestämmelse om rätt för studiebegåvade och högpresterande elever att få stöd att utvecklas i den takt de klarar av. Vid särskilda profilsolor

och profilklasser som vänder sig mot elever med speciella talanger, t ex Adolf Fredriks musikklasser eller matematikklasser för särskilt begåvade elever bör intagningsprov kunna ersätta närhetsprincipen som urvalsinstrument, när antalet sökande elever är fler än antalet platser.

Betyg och skriftlig information

Betygen är en viktig del i elevens arbete för att nå skolans mål. De ger tydlig information till elev och föräldrar om hur långt eleven har nått på väg mot målen. Tillsammans med utvecklingssamtalen är de ett stöd för elevens fortsatta utveckling. Dessutom tvingar de skolorna till utvärdering av hur väl de lyckats stödja eleverna i deras kunskapsutveckling.

I grundskoleförordningen bör det framkomma att betyg ska sättas från årskurs sex och ges i sex steg. Skolorna skall med vårdnadshavarens samtycke dessutom kunna ge skriftlig information redan från årskurs ett om elevens kunskaper och utveckling och om vilka åtgärder som kan vidtas för att stödja eleven. Föräldrar som har gemensam vårdnad, har båda rätt till samma information om elevens skolgång.

Kommittén öppnar upp för att offentliga skolor i vissa fall ska kunna utfärda intyg istället för betyg. Detta är ett felaktigt synsätt. I det offentliga skolväsendet skall råda en skyldighet att sätta betyg.

Att skollagskommittén föreslår ett avskaffande av rätten för föräldrar att begära skriftliga omdömen är ett allvarligt steg bakåt. Skriftliga omdömen bör finnas kvar. Föräldrar har rätt till information om hur det går för eleverna i skolan.

Kommittén föreslår att elever skall kunna överklaga betyg. Det finns en risk att detta leder till att endast sparade skriftliga prov och uppgifter ligger till grund för betygssättningen. Kommittén borde istället ha föreslagit ett i tiden avgränsat försök med möjligheten att överklaga, för att statsmakterna sedan skulle kunna utvärdera effekterna av en sådan förändring.

Föräldrar och vårdnadshavare har en grundläggande skyldighet att engagera sig i och stödja sitt barn. De har också rätt att få information från skolan om elevens situation och resultat. Detta gäller även när en elev missköter sin skolgång. I det föreliggande lagförslaget sägs att en gymnasieelevs vårdnadshavare ska informeras om att eleven har ogiltigt frånvaro från undervisningen innan studiestödet är i fara. Detta är alldeles för vagt. Det måste vara en självklarhet att en elevs vårdnadshavare informeras om att en elev är ogiltigt frånvarande från sina lektioner även i gymnasieskolan långt innan stödet är i fara.

Arbetsro och studiedisciplin

Svensk skola har stora problem med att upprätthålla arbetsro och studiedisciplin. I internationella undersökningar återfinns Sverige ofta bland de sämsta i dessa avseenden. Detta är särskilt allvarligt för de elever som har svårt att hänga med i skolarbetet. Det är framför allt de svagaste eleverna som tjänar mest på att det råder lugn och ro i skolan.

Kommitténs förslag vad avser arbetsro och studiedisciplin är tyvärr ytterligare ett steg på en lång väg att helt undergräva lärarnas auktoritet i skolan. Kommittén föreslår att begreppet ”Disciplinära befogenheter” i dagens förordningstext ersätts med begreppet ”Arbetsmiljö”. Dessutom skall den mest kraftfulla åtgärd en enskild lärare i dag kan vidta, nämligen kvarsittning, utgå.

De disciplinära befogenheterna i skolan måste istället ökas. Kvarsittning bör finnas kvar. Vid 1985 års skollagsreform avskaffades skriftlig varning respektive tillfällig avstängning (upp till max två veckor) som tillåtna åtgärder, dessa bör återinföras.

Det har förelegat oklarheter om en skolhuvudman får flytta en elev från en skolenhet till en annan, mot dennes vilja, av disciplinära skäl. Kommitténs förslag är i princip lika luddigt som dagens lagstiftning på denna punkt. Denna befogenhet är viktig, bl.a. för att kunna splittra en gängbildning eller att kunna skilja mobbare och mobbingoffer.

Förskolans utveckling och terminologi

Förskolan blir nu en del av skolväsendet. Förskolan integreras fullt ut i skollagstiftningen. Detta är bra. Från folkpartiets sida bejakar vi förskolans utveckling i denna riktning.

Kommittén har dock valt att överföra grundskolans terminologi till förskolan. Att kalla ettåringar för ”elever”, att kalla verksamheten i förskolan för ”undervisning” och att förskolechefer skall kallas ”rektorer” är enligt vår mening att ändra på invanda begrepp utan att det finns bärande motiv. Dessa förändringar kommer att sakna folklig förankring. Att kalla den verksamhet som bedrivs med ettåringar för ”undervisning” är dessutom att vattna ur begreppet. Beskrivningar om ”elevinflytande” osv. blir ju dessutom fullständigt devalverade till sitt innehåll när samma lagparagraf skall gälla ettåringar och nittonåringar.

Utbildning på entreprenad

Det mesta av offentlig verksamhet får läggas ut på entreprenad utom just skolverksamhet. Enligt vår mening finns inget skäl att förbjuda utbildning på entreprenad.

Fristående skolor

De fristående skolorna bidrar med pedagogisk förnyelse och mångfald inom det svenska skolväsendet. För varje år ökar antalet barn och ungdomar som väljer att gå i en fristående skola. Kommittén föreslår nu att byta begreppet *fristående* till *enskilda* skolor, vilket vi motsätter oss. Eftersom begreppet ”fristående skolor” nu är inarbetat kommer förändringen enbart att leda till missförstånd. Dessutom anser vi att begreppet fristående bättre överensstämmer med internationella motsvarigheter som till exempel engelskans ”independent schools”. En översättning av enskild riskerar istället att bli ”private” vilket kan misstolkas.

Skollagskommitténs arbete syftade till att få till stånd en förenkling och ett förtydligande av skollagen för att anpassa den till målstyrningen av skolan. Detaljreglering inom skolområdet skulle ifrågasättas. De fristående skolornas större friheter skulle i möjligaste mån överföras till det offentliga skolväsendet och regleringar som bara finns inom det offentliga skolväsendet skulle endast överföras till friskolorna om det fanns fog därtill.

Nu när utredningen ligger färdig kan vi konstatera att den inte nått ända fram. Resultatet har blivit fler regleringar snarare än avregleringar. De offentligt drivna skolorna har enbart i begränsad omfattning fått ta del av de fristående skolornas frihet och de fristående skolorna har delvis fått sin hittillsvarande frihet beskuren. Många förändringar motiveras med vikten av likvärdighet inom utbildningen och i vissa fall är förändringarna befogade som till exempel när det gäller frågan om sekretess. I andra fall kan dock inskränkningen ifrågasättas. Det är därför av stor vikt att de fristående skolornas remissvar tillmäts stor betydelse inför eventuella förändringar i enlighet med kommitténs förslag.

Uppföljning och kvalitetsgranskning

I dag varierar kvaliteten på utbildningen kraftigt mellan olika kommuner och huvudmän. För att säkerställa kvaliteten på utbildningen anser vi att en nationell skolinspektion som uteslutande ansvarar för utvärdering och tillsyn av skolorna bör införas. För att möjliggöra detta bör det i lagtexten 18 kapitlet 1 § inte stå att det är Skolverket som har ansvaret för uppföljning och utvärdering utan ”den myndighet som regeringen utser.”

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation av Ann-Katrin Åslund m fl (fp) och Patrick Simonson (kd) är enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. att Spånga-Tensta stadsdelsnämnd överlämnar följande yttrande till kommunstyrelsen som svar på remissen:

Regeringen tillsatte 1999 en parlamentariska skollagskommittén med syftet att föreslå hur skollagen skulle kunna ”moderniseras genom att förenklas och förtydligas samt bättre anpassas

till ett målstyrt skolväsende och till den ansvarsfördelning som råder mellan stat och kommun”. Folkpartiet stod bakom denna målsättning eftersom vi anser att en förnyelse av skollagen är nödvändig. Tyvärr når inte skollagskommitténs slutbetänkande de högt uppsatta målen, utan innehåller omfattande brister.

Det statligt-kommunala dubbelkommandot över skolväsendet

Kommunaliseringen av skolväsendet har misslyckats. Avsikten var att makten över skolan som decentraliserades skulle hamna på de lokala skolenheterna, istället har makten stannat i kommunalhusen. Genom kommunaliseringen infördes ett statligt-kommunalt dubbelkommando över skolan, något som lett till otydlighet och frustration för de som är verksamma i skolan.

Enligt folkpartiets uppfattning bör en nationell skolpeng införas. Staten skall ha ansvaret för likvärdigheten i det nationella skolväsendet. Den makt som decentraliserats skall föras ut till skolenheterna. Kommunernas makt över skolan kommer därmed att minska.

Lärarnas professionella roll och läraryrkets status

Läraryrket är ett av landets viktigaste yrken. Lagstiftningen skall tydligt markera lärarens professionella ansvar. Dagens behörighetsregler bör på sikt ersättas av en lärarlegitimation. En legitimation skall, liksom för läkarna, vara en statlig angelägenhet. Den skall utfärdas och kunna dras in av en statlig skolinspektion. En legitimation som däremot utformas som ett fackligt institut riskerar att bli ett skräväsende.

Bibehåll olika yrkesgruppers identitet

Skollagskommittén föreslår att även fritidspedagoger och förskollärare i fortsättningen skall kallas ”lärare”. Bakom förändringen finns fackliga intressen av att jämna ut upplevda status- och löneskillnader mellan olika yrkesgrupper. Enligt vår mening behövs det olika kompetenser i skolväsendet. Olika yrkesgrupper har olika professionell kompetens. Dessa professionella olikheter bör därför upprätthållas. Att olika yrkesgrupper benämns med samma yrkestitel skapar oklarheter och otydligheter.

Skolplikten och individualisering

Enligt folkpartiets mening har skollagskommittén en gammaldags syn på skolplikten. Skolplikten måste i ökad utsträckning utformas så att den gäller till dess att elever uppnått läroplanens kunskapsmål, vilket betyder att den kan variera i tidsutsträckning för olika elever. Liksom i hittillsvarande skollag förelås att en elev som uppnått grundskolans slutmål i årskurs åtta kan få sitt slutbetyg då och hoppa över nian. Enligt vår mening borde även skolplikten kunna förlängas med upp till ett år för elever som t ex gått ett extra år på lågstadiet för att eleven skall vara skolpliktig intill dess att eleven fullföljt årskurs nio. En sådan bestämmelse skulle kunna utformas så att elevens skolplikt varar tills dess att eleven uppfyllt läroplanens kunskapsmål, dock längst i tio år. Många bestämmelser i skollagen tar fasta på elevers rätt att få stöd och extra hjälp i olika situationer. Dessa regler avser undantagslöst elever med stora svårigheter i skolarbetet. Enligt vår mening bör även skollagen innehålla en bestämmelse om rätt för studiebegåvade och högpresterande elever att få stöd att utvecklas i den takt de klarar av.

Vid särskilda profilskolor och profilklasser som vänder sig mot elever med speciella talanger, t ex Adolf Fredriks musikklasser eller matematikklasser för särskilt begåvade elever bör intagningsprov kunna ersätta närhetsprincipen som urvalsinstrument, när antalet sökande elever är fler än antalet platser.

Betyg och skriftlig information

Betygen är en viktig del i elevens arbete för att nå skolans mål. De ger tydlig information till elev och föräldrar om hur långt eleven har nått på väg mot målen. Tillsammans med utvecklingssamtalen är de ett stöd för elevens fortsatta utveckling. Dessutom tvingar de skolorna till utvärdering av hur väl de lyckats stödja eleverna i deras kunskapsutveckling.

I grundskoleförordningen bör det framkomma att betyg ska sättas från årskurs sex och ges i sex steg. Skolorna skall med vårdnadshavarens samtycke dessutom kunna ge skriftlig information

redan från årskurs ett om elevens kunskaper och utveckling och om vilka åtgärder som kan vidtas för att stödja eleven. Föräldrar som har gemensam vårdnad, har båda rätt till samma information om elevens skolgång.

Kommittén öppnar upp för att offentliga skolor i vissa fall ska kunna utfärda intyg istället för betyg. Detta är ett felaktigt synsätt. I det offentliga skolväsendet skall råda en skyldighet att sätta betyg.

Att skollagskommittén föreslår ett avskaffande av rätten för föräldrar att begära skriftliga omdömen är ett allvarligt steg bakåt. Skriftliga omdömen bör finnas kvar. Föräldrar har rätt till information om hur det går för eleverna i skolan.

Kommittén föreslår att elever skall kunna överklaga betyg. Det finns en risk att detta leder till att endast sparade skriftliga prov och uppgifter ligger till grund för betygssättningen. Kommittén borde istället ha föreslagit ett i tiden avgränsat försök med möjligheten att överklaga, för att statsmakterna sedan skulle kunna utvärdera effekterna av en sådan förändring.

Föräldrar och vårdnadshavare har en grundläggande skyldighet att engagera sig i och stödja sitt barn. De har också rätt att få information från skolan om elevens situation och resultat. Detta gäller även när en elev missköter sin skolgång. I det föreliggande lagförslaget sägs att en gymnasieelevs vårdnadshavare ska informeras om att eleven har ogiltig frånvaro från undervisningen innan studiestödet är i fara. Detta är alldeles för vagt. Det måste vara en självklarhet att en elevs vårdnadshavare informeras om att en elev är ogiltigt frånvarande från sina lektioner även i gymnasieskolan långt innan stödet är i fara.

Arbetsro och studiedisciplin

Svensk skola har stora problem med att upprätthålla arbetsro och studiedisciplin. I internationella undersökningar återfinns Sverige ofta bland de sämsta i dessa avseenden. Detta är särskilt allvarligt för de elever som har svårt att hänga med i skolarbetet. Det är framför allt de svagaste eleverna som tjänar mest på att det råder lugn och ro i skolan.

Kommitténs förslag vad avser arbetsro och studiedisciplin är tyvärr ytterligare ett steg på en lång väg att helt undergräva lärarnas auktoritet i skolan. Kommittén föreslår att begreppet ”Disciplinära befogenheter” i dagens förordningstext ersätts med begreppet ”Arbetsmiljö”. Dessutom skall den mest kraftfulla åtgärd en enskild lärare i dag kan vidta, nämligen kvarsittning, utgå. De disciplinära befogenheterna i skolan måste istället ökas. Kvarsittning bör finnas kvar. Vid 1985 års skollagsreform avskaffades skriftlig varning respektive tillfällig avstängning (upp till max två veckor) som tillåtna åtgärder, dessa bör återinföras.

Det har förelegat oklarheter om en skolhuvudman får flytta en elev från en skolenhet till en annan, mot dennes vilja, av disciplinära skäl. Kommitténs förslag är i princip lika luddigt som dagens lagstiftning på denna punkt. Denna befogenhet är viktig, bl a för kunna splittra en gängbildning eller att kunna skilja mobbare och mobbingoffer.

Förskolans utveckling och terminologi

Förskolan blir nu en del av skolväsendet. Förskolan integreras fullt ut i skollagstiftningen. Detta är bra. Från folkpartiets sida bejakar vi förskolans utveckling i denna riktning.

Kommittén har dock valt att överföra grundskolans terminologi till förskolan. Att kalla ettåringar för ”elever”, att kalla verksamheten i förskolan för ”undervisning” och att förskolechefer skall kallas ”rektorer” är enligt vår mening att ändra på invanda begrepp utan att det finns bärande motiv. Dessa förändringar kommer att sakna folklig förankring. Att kalla den verksamhet som bedrivs med ettåringar för ”undervisning” är dessutom att vattna ur begreppet. Beskrivningar om ”elevinflytande” osv blir ju dessutom fullständigt devalverade till sitt innehåll när samma lagparagraf skall gälla ettåringar och nittonåringar.

Utbildning på entreprenad

Det mesta av offentlig verksamhet får läggas ut på entreprenad utom just skolverksamhet. Enligt vår mening finns inget skäl att förbjuda utbildning på entreprenad.

Fristående skolor

De fristående skolorna bidrar med pedagogisk förnyelse och mångfald inom det svenska skolväsendet. För varje år ökar antalet barn och ungdomar som väljer att gå i en fristående skola. Kommittén föreslår nu att byta begreppet *fristående* till *enskilda* skolor, vilket vi motsätter oss. Eftersom begreppet ”fristående skolor” nu är inarbetat kommer förändringen enbart att leda till missförstånd. Dessutom anser vi att begreppet fristående bättre överensstämmer med internationella motsvarigheter som till exempel engelskans ”independent schools”. En översättning av enskild riskerar istället att bli ”private” vilket kan misstolkas.

Skollagskommitténs arbete syftade till att få till stånd en förenkling och ett förtydligande av skollagen för att anpassa den till målstyrningen av skolan. Detaljreglering inom skolområdet skulle ifrågasättas. De fristående skolornas större friheter skulle i möjligaste mån överföras till det offentliga skolväsendet och regleringar som bara finns inom det offentliga skolväsendet skulle endast överföras till friskolorna om det fanns fog därtill. Nu när utredningen ligger färdig kan vi konstatera att den inte nått ända fram. Resultatet har blivit fler regleringar snarare än avregleringar. De offentligt drivna skolorna har enbart i begränsad omfattning fått ta del av de fristående skolornas frihet och de fristående skolorna har delvis fått sin hittillsvarande frihet beskuren. Många förändringarna motiveras med vikten av likvärdighet inom utbildningen och i vissa fall är förändringarna befogade som till exempel när det gäller frågan om sekretess. I andra fall kan dock inskränkningen ifrågasättas. Det är därför av stor vikt att de fristående skolornas remissvar tillmätts stor betydelse inför eventuella förändringar i enlighet med kommitténs förslag.

Uppföljning och kvalitetsgranskning

I dag varierar kvaliteten på utbildningen kraftigt mellan olika kommuner och huvudmän. För att säkerställa kvaliteten på utbildningen anser vi att en nationell skolinspektion som uteslutande ansvarar för utvärdering och tillsyn av skolorna bör införas. För att möjliggöra detta bör det i lagtexten 18 kapitlet 1§ inte stå att det är Skolverket som har ansvaret för uppföljning och utvärdering utan ”den myndighet som regeringen utser”.

Reservation av Tomi Liljeqvist m fl (m) är enligt följande.

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat att som svar på remissen anför följande:

Skollagskommittén tillsattes i syfte att göra en översyn av den lagstiftning som reglerar skolans värld. Ambitionen var att skollagen skulle moderniseras, förenklas, förtydligas och anpassas till ett målstyrt skolväsende med ett växande antal fristående aktörer. Vi moderater menar att det finns all anledning att se över lagstiftningen på området, då nuvarande lagstiftning ofta är såväl otidsenlig och föråldrad som komplicerad. Särskilt viktigt vore det att åstadkomma en modern lagstiftning som bättre klargör ansvarsfördelningen i skolan, samtidigt som lika regler gäller för såväl fristående som offentligt drivna skolor. Tyvärr är dock utfallet i denna del fortsatt otydligt vad gäller ansvarsfördelningen. Dessutom innebär kommitténs försök till lika regler alltför ofta att detaljstyrningen av skolan ökar, och då särskilt för de fristående skolorna. Vi anser att man istället borde ha gått motsatt väg och befriat skolväsendet – inte minst de kommunala skolorna – från onödiga regler.

Ansvarsfördelningen i skolan

Enligt vår mening har kommittén misslyckats med att anpassa skolan till den verklighet som målstyrningen medför. Vi moderater menar att om staten bestämmer vilka mål som ska nås i skolan så bör inte betalningsansvaret för detta ligga på kommunerna.

Ansvarsfördelningen bör förtydligas så att staten fastställer målen och ramarna genom läroplan och skollag, står för finansieringen genom en nationell skolpeng samt ansvarar för att följa upp och utvärdera skolornas resultat. För att åstadkomma det sistnämnda vill vi dock inrätta ett oberoende institut för kvalitetsgranskning i skolan. I linje med detta välkomnar vi ett förtydligande av rektorns ansvar och att skolorna – såväl fristående som kommunala – ges en större frihet att själva välja hur man vill arbeta för att uppnå målen i skolan.

Elevinflytande och elevens rättssäkerhet

Vi moderater vill stärka elevens inflytande över skolan. Framförallt gäller detta elevernas möjligheter att påverka den egna situationen. Vi anser däremot inte att det är nödvändigt att lagreglera formerna för elevinflytandet.

Däremot välkomnar vi förslaget att elever ska kunna begära omprövning av betyg, men vill understryka att formerna för detta inte får bli för krångliga och byråkratiska. Vad gäller frågan om vem som kan få sätta betyg anser vi att rektor på skolan bör ges rätt att avgöra detta.

Kompetenta lärare i skolan

Det är förvisso viktigt att värna om kvalitén på dem som skall få undervisa. Men att som kommittén i första hand värna de som uppfyller nuvarande behörighetskrav så att alla andra utesluts från att fungera som fullvärdiga lärare är fel väg att gå. Inom en nära tid så ser vi en stor lärarbrist. Därför behöver skolans värld snarare öppnas för även andra kategorier än de som gått eller går i den nuvarande lärarhögskolan. Det finns många olika yrken som skolan skulle må bra av att få in i sin verksamhet. En person som varit ute i samhället och yrkesarbetat med annat än skolfrågor kan säkert vara väl så skickad att kunna prestera en bra undervisning inom sitt område. Vi välkomnar dock att en certifiering eller en slags kvalitetsstämpel av lärare införs. En person som har pedagogisk och ämneskompetens skulle då direkt kunna få lärarcertifikat. På samma sätt skulle andra genom viss pedagogisk påbyggnad också kunna få ett certifikat.

Betyg och närvaro

Betygsfrågan har inte behandlats i betänkandet, trots att det är en fråga som starkt påverkar skolans arbete och är ständigt aktuell för såväl elever som föräldrar och lärare. Det vore önskvärt att betygsfrågan togs upp i samband med att skollagstiftningen utreds och med stor sannolikhet förändras.

Betyg är ett sätt att mäta kunskap och färdigheter. De kan också fungera som ett mätinstrument hur väl skolan lyckas med sin kunskapsförmedlande uppgift. Vi anser att det ska finnas en möjlighet för de skolor som så önskar att ge betyg i lägre ålder än vad som nu är fallet. Dagens förbud mot att ge betyg tidigare saknar saklig grund och är enbart ett politiskt motiverat hinder. Nationella betyg ska sättas tidigare än idag, så att man får en bättre uppföljning och större jämförbarhet av hur skolorna klarar sig i förhållande till andra. De nationella betygen bör ha fler steg än idag eftersom spännvidden är alltför stor inom de olika betygsstegen. Skolorna skall kunna ge skriftlig information redan från första klass.

Då det gäller elevs frånvaro vill utredningsmajoriteten inte att föräldrarna skall informeras förrän studiestödet är i fara. Detta är alldeles för vagt och det är självklart att föräldrar eller vårdnadshavare måste informeras långt innan stödet är i fara.

En skolmiljö präglad av respekt, lugn och arbetsro

Kommitténs förslag innebär att skolornas möjlighet till disciplinära åtgärder mot stökiga elever minskar. Vi avstyrker detta förslag. Det faktum att man enligt en aktuell dom i Kammarrätten inte kan flytta mobbade elever till en annan skola är illavarslande. En särskilt viktig uppgift för skolan framöver är att utveckla verktyg som förbättrar möjligheterna att skapa en skolmiljö präglad av ömsesidig respekt, lugn och arbetsro och där hot, våld och mobbning motverkas.

Alla goda krafter bör välkomnas

Kommittén har skjutit frågan om entreprenader i grundskolan ifrån sig. Vi menar att dagens förbud mot entreprenader bör tas bort snarast möjligt. Det är inkonsekvent att entreprenadslösningar tillåts inom förskoleverksamheten, gymnasieskolan och vuxenutbildningen men inte för grundskolan.

Varför ändra benämning på fristående skolor?

Förslaget att fristående skolor i fortsättningen skall benämnas enskilda skolor är något vi motsätter oss. Dagens begrepp är såväl inarbetat som välkänt, medan enskild skola leder tankarna

till något som inte är tillgängligt för alla. Man kan möjligen tolka förslaget som att de fristående skolorna nu inte längre skall vara just fristående från detaljreglering.

Skollagskommitténs förslag är otillräckliga

Det är nedslående hur liten tilltro utredningens majoritet har till enskilda människor. Istället för att ge mer handlingsutrymme och öppna upp för nya idéer har snaran dragits åt hårdare i syfte att behålla enhetsskolan.

De offentligt drivna skolornas stela system öppnas inte upp. Skolledare och rektorer på kommunala skolor får inte samma möjligheter som hittills funnits på fristående skolor. Samtidigt beskärs de fristående skolornas frihet, utan att det finns goda skäl till det.

Hela utredningen genomsyras av en misstro mot alla de som är verksamma och har ansvaret för skolan när det borde vara tvärt om. Skolan behöver arbetsro och möjlighet att ta itu med sitt uppdrag utan att politiska beslut jämt förändrar eller begränsar spelreglerna.

De stora utmaningarna för skolan har inte berörts tillräckligt, och det är inte denna utrednings betänkande som kommer att leda bort från utvecklingen att var tionde elev inte blir behörig till gymnasiet, och var fjärde inte har fullständiga betyg.”

SAMMANFATTNING SKOLLAGEN

Inledning (avsnitt 1)

Det lagförslag som kommittén här lämnar består i huvudsak av två delar, dels kapitel som avses gälla alla de skolformer som omfattas av lagen, dels särskilda kapitel för varje skolform. Under arbetets gång har olika utredningar tillsatts som medfört att kommittén inte har kunnat lämna ett fullständigt förslag beträffande vissa skolformer. Detta innebär att kommittén inte behandlar de delar av skollagen som särskilt avser gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det har inte heller varit möjligt att lämna förslag avseende de kapitel i skollagen som särskilt rör vuxenutbildningen.

Utvecklingen på skolområdet (avsnitt 2)*Nuvarande skollag*

Den nuvarande skollagen trädde i kraft den 1 juli 1986. Den har under åren ändrats ett 70-tal gånger för att anpassas till det nya styrsystemet. Omfattande förändringar har under tiden också gjorts i skolformsförordningarna.

I och med införandet av skollagen överfördes regleringen av särskolan från omsorgslagen till skollagen. 1991 upphävdes vuxenutbildningslagen och vuxenutbildningen (komvux, sårvox och sfi) inordnades i skollagen.

Den 1 januari 1998 fördes reglerna om förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen så gott som oförändrade över från socialtjänstlagen till skollagen. Från läsåret 1998/99 tillkom förskoleklassen.

Den ändrade ansvarsfördelningen

Under 1980- och 90-talet har en mål- och resultatorienterad styrning successivt utvecklats. Statsbidragen till skolan har förändrats och kraven på lokal uppföljning och utvärdering har skärpts. Nya läroplaner har införts, också för förskolan. Nya kursplaner har tillkommit och nationella betygskriterier fastställts.

Den utveckling i riktning mot decentralisering, avreglering och en mera mål- och resultatorienterad styrning som inleddes omkring 1990 har lett till att ansvarsfördelningen successivt preciserats och olika ansvarsnivåer tydliggjorts: staten, kommunen och de professionella på skolenhetsnivån.

De senaste åren har regeringen framhållit vikten av att arbetet med att bedöma, värdera och utveckla kvaliteten i skolan stärks på alla nivåer och i högre grad inriktas mot en bedömning av skolverksamhetens kvalitet. Krav på skriftliga årliga kvalitetsredovisningar har tillkommit.

Integrationen mellan förskola, förskoleklass, grundskola och fritidshem

Mycket av det utvecklingsarbete som gjorts när det gäller integration mellan förskola, förskoleklass, skola och fritidshem har gjorts utan statliga regleringar. En ökad samordning och harmonisering av de regler som ändå finns för verksamheterna kan ytterligare bidra till att integrationen utvecklas.

Framväxt av fristående skolor

Fram till 1990-talets början var antalet fristående skolor litet och omfattade endast en halv procent av eleverna i Sverige. Skolornas ekonomi baserades huvudsakligen på elevavgifter och i vissa fall statsbidrag.

Under 1990-talets första år ökade föräldrarnas möjligheter att välja annan kommunal skola för sina barn. Därefter utvecklades också möjligheterna att välja en fristående skola. Bidragsbestämmelserna ändrades och elevens hemkommun blev skyldig att betala bidrag för en elev i fristående skola.

Läsåret 2001/2002 gick fem procent av grundskoleeleverna och fem procent av gymnasieeleverna i fristående skolor. Variationerna är stora mellan olika kommuner.

Utgångspunkter för en ny skollag (avsnitt 3)

Kommittén vill genom sina förslag främja utbildningens kvalitet och likvärdighet för olika åldersgrupper och olika huvudmän genom bestämmelser om

- ett enhetligt och gemensamt skolväsende för alla skolformer,
- kvalitetsarbetet i skolorna,
- tydliga ansvarsförhållanden mellan huvudmän och profession,
- delaktighet och rättssäkerhet för eleverna,
- en god arbetsmiljö och trygghet i skolan,
- fristående skolor som blir enskilda skolor inom skolväsendet

samt

- skärpt tillsyn och sanktioner.

Förstärkt målstyrning (avsnitt 4)

Målstyrningens gränser

Skolan har under de senaste decennierna genomgått betydande förändringar. Strävan har varit att i allt högre grad överlämna frågor om hur skolan skall organiseras till huvudmän och de professionella på varje skolenhet. En reformstrategi med avreglering och decentralisering hade börjat tillämpas inom den offentliga förvaltningen. Syftet var att effektivisera verksamheten genom minskad detaljreglering, ökad decentralisering, ökad målstyrning och ökad lokal frihet.

Enligt direktiven skall kommitténs arbete med översynen av skollagstiftningen bl.a. syfta till att åstadkomma en förstärkt målstyrning. En förstärkt målstyrning kan, anser kommittén, tolkas på två sätt. Å ena sidan kan det betyda att målstyrningen skall förtydligas på de punkter och i de avseenden den visat sig inte fungera tillfredsställande. Å andra sidan kan det betyda att målstyrningen skall renodlas och rester av den gamla regelstyrningen rensas ut. Målstyrningen kan dock, enligt kommittén, aldrig drivas så långt att likvärdigheten urholkas och inte heller så att elevernas rättssäkerhet äventyras. Regeringen har angett som utgångspunkt för kommitténs arbete att ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ligger fast. Detta sätter vissa gränser för hur omfattande utrensningen av regler kan bli.

Styrningen av utbildningen i framtiden

Den författningstekniska översynen av skollagen ger möjlighet till en minskning av författningsmassan i de olika skolformskapitlen och framförallt i skolformsförordningarna. Återstående regelsystem bör så långt möjligt gälla alla huvudmän för att garantera likvärdighet och rättssäkerhet för eleverna oavsett om de går i en offentlig eller enskild skola.

Ansvarsfördelningen inom utbildningen

Huvudmannen har ett övergripande ansvar för utbildningen. Ansvarsfördelningen mellan huvudmän och profession ligger fast och förtydligas. Professionens ansvar binds så långt möjligt till personal med föreskriven utbildning. Rektors åligganden preciseras.

Det lokala ansvaret för planering, uppföljning och utvärdering

Regleringen av skolplan och arbetsplan upphör. Detta innebär inte att huvudmän och skolor fritas från ansvaret att ha en planering av sin verksamhet. Kommittén föreslår i stället en allmän föreskrift om att varje skolhuvudman och skolenhet, offentlig såväl som enskild, skall systematiskt följa upp och utvärdera sin verksamhet och på basis härav årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar. Ett sådant arbete förutsätter att huvudmannen och skolenheten planerar sina verksamheter.

Det skall finnas för elever och vårdnadshavare väl kända rutiner för hantering och utredning av klagomål. En tydlig information om vart de skall vända sig med klagomål och en intern

ansvarsfördelning hos huvudmannen underlättar för huvudmannen att i ett tidigt skede utöva sin interna kontroll. Genom denna föreskrift kan dessutom elevers rättssäkerhet komma att öka.

Lagstiftningens struktur (avsnitt 5)

En ny skollag

Nuvarande skollag har blivit svåröverskådlig till följd av de stora förändringar som skett inom flera utbildningsområden. Bestämmelserna i skollagen bör, enligt kommittén, så långt möjligt vara desamma för all offentligt finansierad skolverksamhet. Även detta ställer krav på en ändrad struktur på skollagen. Förändringen av skollagens uppbyggnad tydliggör även förskolans och fritidshemmens roll inom utbildningsväsendet.

Rättighets- och skyldighetslagstiftning

I lagtexten eftersträvas att uttrycket elevs rätt, rättighet eller motsvarande endast används då det föreligger möjlighet till förvaltningsbesvär.

Harmonisering av föreskrifter i skollag, skolformsförfordningar och läroplaner

Terminologin görs enhetlig med utgångspunkt i de i skollagen fastlagda termerna. Bestämmelser som bör vara gemensamma för alla skolformer har förts över till kapitlet om allmänna föreskrifter för utbildningen inom skolväsendet i den nya skollagen. Dit hör även bestämmelser av betydelse för elevernas rättssäkerhet. Vidare föreslås en avreglering av organisatoriska bestämmelser i förordningarna. En följd härav blir att cirka hälften av bestämmelserna i skolformsförfordningarna kan slopas.

Vissa grundläggande principer (avsnitt 6)

I detta avsnitt redovisas inledningsvis ett antal internationella överenskommelser och konventioner vilka Sverige antagit. Kommittén föreslår därefter att i skollagen införs en bestämmelse som föreskriver att när åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Vidare föreslås dels att när en åtgärd rör ett barn skall barnets inställning så långt som möjligt klarläggas, dels att hänsyn därvid skall tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad. Bestämmelser om lika tillgång och likvärdig utbildning skall finnas även i en ny skollag. Vidare föreslås en definition av begreppet bosatt i landet.

Fristående skolor blir enskilda skolor i skolväsendet (avsnitt 7)

Kommittén har strävat efter att skapa ett skolväsende som omfattar alla offentligt finansierade skolor och där samma bestämmelser så långt möjligt skall gälla för skolorna oavsett om huvudmannen är kommunal, statlig eller enskild. Därigenom blir begreppet fristående skolor missvisande. Kommittén föreslår i stället beteckningen .enskild skola..

De enskilda skolorna skall följa de nationella läroplanerna och kursplanerna. I skollagen anges ämnen och den totaltid som skall erbjudas eleverna vid enskilda skolor, dvs. samma reglering som för de offentliga skolor som nu ingår i timplaneförsöket. Ett lokalt utrymme för egna ämnen föreslås för både offentliga och enskilda skolor.

Enskilda skolor skall följa det nationella betygssystemet. Bestämmelser införs som möjliggör för både offentliga och enskilda skolor att, i vissa fall, utfärda intyg istället för betyg. Möjligheten för enskilda skolor att ha en konfessionell inriktning bibehålls. Villkoren för godkännande och rätt till bidrag blir enhetliga för alla skolformer för barn och ungdom. En enskild huvudman som uppfyller kraven skall godkännas och därmed få rätt till bidrag. Skolverket prövar ansökan om godkännande utom när det gäller enskild förskola eller sådan enskild förskoleklass som inte anordnas vid enskild grundskola eller motsvarande. I dessa fall prövas ansökan av kommunen.

Den myndighet som beslutar om godkännande kan också efter tillsyn besluta om återkallande av godkännandet.

Skolans personal (avsnitt 8)

Rektors uppgifter förtydligas i skollagen. Rektorn skall leda och samordna det pedagogiska arbetet inom sitt verksamhetsområde och därvid besluta om enhetens inre organisation. Ett betydande antal detaljbestämmelser i skolförordningarna som i dag reglerar rektors uppgifter och beslutsfattande kan tas bort. Rektor skall även i framtiden ha en direkt i författning utpekad beslutanderätt i sådana frågor som rör enskilda elever och som ofta har karaktär av myndighetsutövning. Rektor får också möjlighet att delegera uppgifter och beslut inom lednings- och samordningsansvaret. Vid skolenheterna skall det finnas lärare som ansvarar för undervisningen. Endast lärare med föreskriven utbildning eller lärare med tillsvidareanställning bör ges ansvaret för betygsättning. Förskollärare och fritidspedagoger som i lagen omfattas av begreppet lärare skall användas för undervisningen i förskola och fritidshem. Bestämmelserna om behörighet och villkor för anställning som lärare skall gälla även för förskola och fritidshem. Även personal med annan utbildning eller erfarenhet kan som i dag arbeta med undervisning och omsorg i förskolan och fritidshemmet.

Elevernas inflytande och rättssäkerhet (avsnitt 9)

Elevernas inflytande

Ökad målstyrning innebär i kommitténs förslag avreglering också vad gäller formerna för elevernas inflytande. Kommittén menar att elevinflytandet inte kan utvecklas genom nationella föreskrifter som reglerar elevinflytandet i organisatoriska termer. Bestämmelser av organisatorisk karaktär i nuvarande skolformsförordningar bör därför tas bort. Bestämmelserna skall gälla alla skolformer som omfattas av skollagen, dvs. även för de yngsta eleverna, med erforderlig anpassning efter deras ålder och mognad. Kommittén är medveten om att de bestämmelser som föreslås inte till alla delar kan gälla fullt ut för de yngsta barnen. Det är ändå viktigt att redan små barn görs delaktiga och successivt skolas in i ett demokratiskt förhållningssätt. Elevernas rätt att medverka i arbetet med skolenhetens planering och kvalitetsredovisning förstärks. Elevernas företrädare skall vidare informeras inför för eleverna viktiga förändringar och ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter innan beslut fattas i sådan frågor.

Information om elevens utveckling och bedömning av studieresultat

Enhetliga bestämmelser om utvecklingssamtal tas in i skollagen. Överenskommelser som görs vid samtalen skall på begäran av eleven eller elevens vårdnadshavare dokumenteras. Rättssäkerheten vid betygsättning skall stärkas. Det sker bl.a. genom att bestämmelser om grunden för betygsättning och vem som sätter betyg tas in i skollagen. Eleverna ges möjlighet att begära omprövning av betyg på avslutat ämne, ämnesblock eller kurs. Begäran om omprövning skall göras hos rektor inom en vecka från det eleven fick del av betyget. Den genomförs av rektor och en annan lärare än den som satt betyget. Denna lärare skall komma från en annan skolenhet. Omprövningen skall grundas på det studieresultat som låg till grund för betyget. För att nytt betyg skall kunna sättas skall rektor och lärare vara eniga.

Rätt till överklagande

För att stärka elevernas rättssäkerhet införs ökade möjligheter till förvaltningsbesvär, t.ex. avseende beslut om skolskjuts och åtgärdsprogram.

Vårdnadshavares ansvar och underårig elevs rätt att föra sin egen talan

Elever som fyllt 16 år har rätt att själva föra sin talan i ärenden och överklaganden enligt skollagen. Denna rätt gäller även ansökan till gymnasieskolan och gymnasiesärskolan och överklaganden av sådana ärenden även om eleven inte uppnått 16 års ålder.

Skolans information till myndiga elevers föräldrar

I skollagen föreskrivs en skyldighet för skolan att informera en elevs föräldrar om eleven är frånvarande i sådan utsträckning att det kan påverka rätten till studiehjälp. Informationsskyldigheten gäller även om eleven fyllt 18 år.

Elevernas utveckling mot målen (avsnitt 10)

Lärande och personlig utveckling

Alla elever skall ges den ledning och stimulans som behövs i deras lärande och personliga utveckling för att de skall kunna utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål. Detta skall komma till uttryck i skollagen och gälla samtliga skolformer. Ett nytt verksamhetsområde, elevhälsa, införs i skollagen. I elevhälsan ingår omvårdnad samt medicinska, psykologiska, sociala och specialpedagogiska insatser. För verksamheten skall finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevens behov kan tillgodoses.

Särskilt stöd

Skollagen skall, utöver en generell regel om lärande och personlig utveckling enligt ovan, också innehålla bestämmelser om särskilt stöd. Förslaget stärker elevens rätt och anger en arbetsprocess som rektor är skyldig att följa. En utredningsskyldighet av elevens behov av särskilt stöd skrivs in i lagen. För en elev som då befinner sig ha rätt till stöd skall ett åtgärdsprogram utarbetas och fastställas av rektor eller den rektor utser. Beslut om särskilt stöd skall kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

Elevhälsans medicinska insatser

De medicinska insatserna inom elevhälsan skall även i framtiden regleras i skollagen. I skollagen införs en hänvisning till socialtjänstlagens bestämmelse om anmälningsskyldighet av förhållande som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd.

Skolans arbetsmiljö (avsnitt 11)

Arbetsmiljön i skolan

I skollagens kapitel med allmänna föreskrifter införs en bestämmelse varvid erinras om att i arbetsmiljölagen finns föreskrifter om krav på en god arbetsmiljö. Det utvidgade utbildningsbegrepp som kommittén föreslår bör få till konsekvens att arbetsmiljölagen omfattar även elever i förskola och fritidshem. Vilka förändringar i arbetsmiljölagen som detta kan föranleda bör, enligt kommittén, dock övervägas inom ramen för den översyn som regeringen aviserat i syfte att förtydliga elevernas inflytande över sin arbetsmiljö.

Trygghet och arbetsro i skolan

I skollagen införs bestämmelser som ger rektor och lärare möjlighet att i akuta situationer vidta tillfälliga åtgärder för att tillförsäkra alla elever en trygg skolmiljö och studiero och för att komma tillrätta med elever som uppträder störande eller hotfullt. Föremål som är störande eller som utgör ett hot mot säkerheten skall kunna omhändertas. Förslaget ersätter nuvarande förordningsbestämmelser om disciplinära åtgärder. Särskilda bestämmelser om avstängning från undervisningen och förvisning från utbildningen av elever i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och i utbildningarna för vuxna skall finnas i skollagen i respektive kapitel för dessa skolformer.

Skolformer (avsnitt 12)

Förskolan blir en egen skolform inom skolväsendet och regleras i ett eget kapitel. Förslaget tydliggör förskolans roll som första steget i det livslånga lärandet. Bestämmelser i skollagen som gäller för skolväsendet blir tillämpliga också på förskolan. Förskoleklassen behåller sin ställning som en egen skolform. Bestämmelser samordnas så långt möjligt med vad som gäller eller föreslås för grundskolan och motsvarande skolformer. Förslaget skapar enhetliga regler och underlättar integrationen mellan förskoleklass, skola och fritidshem. Fritidshemmet föreslås ingå

i skolväsendet och utgör en frivillig utbildning som kompletterar förskoleklassen, grundskolan och motsvarande utbildningar. Fritidshemmet regleras i respektive skolformskapitel.

Nyheter som föreslås i grundskolan är bl.a. tydligare regler om elevernas möjlighet att välja skolenhet. Bestämmelserna samordnas med val av förskoleklass. Om det föreligger särskilda skäl öppnas en möjlighet att flytta en elev till en annan skolenhet. Sådana skäl kan föreligga t.ex. för att tillgodose andra elevers rätt till en trygg skolmiljö. Skolskjuts utformas som en överklagbar rätt för eleven och preciseras till att avse transport mellan bostaden . den adress där eleven är folkbokförd . och den plats där utbildningen bedrivs. Rätten till utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer där skolplikten kan fullgöras knyts mer än i dag till om eleven uppnått såväl kunskapsmålen i kursplanerna som läroplanens övergripande mål. Eleverna i grundskolan har rätt att gå ytterligare två läsår efter det att skolplikten upphörde, om de inte har nått upp till kunskapsmålen för skolformen.

Den obligatoriska särskolan skall benämnas grundsärskolan. Den skall ha två inriktningar, nämligen utbildning i ämnen och utbildning inom ämnesområden. Begreppet .träningsskola. tas bort. Grundsärskolan föreslås omfatta nio årskurser med möjlighet att gå ytterligare två läsår efter det att skolplikten upphörde, oberoende av huruvida eleverna nått målen eller inte. Största möjliga enhetlighet och följsamhet gentemot vad som föreslås för grundskolan har i övrigt efterstävats. Elevernas rätt att välja skola utvidgas. Bestämmelserna för specialskolan och sameskolan skall så långt möjligt överensstämma med bestämmelserna för övriga skolformer. Specialskolan skall dock även i framtiden omfatta tio årskurser. Möjlighet till enskild sameskola införs.

Särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet (avsnitt 13)

Skollagen bör, i likhet med den nu gällande, innehålla ett kapitel där bestämmelser samlas för verksamheter som i något avseende ersätter eller kompletterar sådana delar av skolväsendet som får sin reglering i skollagen. I 17 kap. i kommitténs lagförslag finns bestämmelser om familjedaghem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet, vissa verksamheter för barn på sjukhus, särskild undervisning (på sjukhus eller motsvarande), utbildning vid särskilda resurscenter, utbildning vid särskilda ungdomshem, annat sätt att fullgöra skolplikten (s.k. hemundervisning) samt slutligen bestämmelser om internationella skolor och fristående skolor som inte uppbär bidrag från det allmänna men där skolplikten kan fullgöras.

Utbildning på entreprenad (avsnitt 14)

Nuvarande regler om entreprenad förtydligas och sammanförs till ett kapitel i skollagen med så långt möjligt enhetliga bestämmelser. Dessa förs in i 16 kapitlet. Möjlighet att lägga ut utbildning på entreprenad bör bli föremål för särskild utredning. Därvid bör också utredas om kommuner skall kunna lägga ut utbildning på entreprenad även till andra kommuner, landsting och statliga organ.

Tillsyn och sanktioner (avsnitt 15)

Skolverkets tillsynsansvar skall regleras i skollagen. Tillsynen omfattar efterlevnaden av skollagen, föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och föreskrifter om utbildningen som kan finnas i andra författningar. Tillsynsansvaret för enskild verksamhet som godkänns av kommunen ligger dock kvar på kommunen. Skolverket får vidare rätt att förelägga huvudman för verksamhet som står under verkets tillsyn att fullgöra sina åligganden. Föreläggandet skall kunna förenas med vite.

Skolväsendets överklagandenämnd (avsnitt 16)

Grundläggande föreskrifter om Skolväsendets överklagandenämnd tas in i skollagen. Detta görs för att säkerställa att en prövning vid nämnden uppfyller Europakonventionens krav på rätt till domstolsprövning.

Konsekvenser av förslagen (avsnitt 17)

Det har inte ingått i kommitténs uppdrag att föreslå kostnadsdrivande reformer. Kommittén har däremot ansett att förslagen om behörighet att sätta betyg, omprövning av betyg samt möjligheten att överklaga åtgärdsprogram är motiverade med hänsyn bl.a. till uppdraget att stärka elevernas rättssäkerhet. Kommittén har också pekat på frågor där en förändring skulle vara angelägen. Sådana reformer skulle innebära ökade skyldigheter för kommunerna vilket medför kostnader som kommunerna skall kompenseras för. Kommittén har därför inte lämnat några förslag i dessa delar. Det gäller t.ex. skyldighet för kommunerna att erbjuda alla barn från ett års ålder förskola. En sådan reform skulle vara en logisk följd av att förskolan blir en skolform. Ett annat område gäller skyldigheten att erbjuda alla elever fritidshem. Det skulle också vara en följd av att fritidshemmet blir en utbildning som knyts till den huvudverksamhet där eleven går dvs. förskoleklass, grundskola eller motsvarande skolform. Kommittén har också pekat på några situationer där rätt till skolskjuts ånyo bör övervägas. I avsnittet behandlar kommittén även förslagets konsekvenser för små företags arbetsförutsättningar.

LAGFÖRSLAGET STÖD TILL VUXNAS LÄRANDE

3.1 13 kap. Kommunalt stöd till vuxnas lärande

Inledande bestämmelser

1§ Kommunerna skall stödja vuxnas lärande. Vuxna skall härvid ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning. Kommunens stöd kan ha form av undervisning, handledning, vägledning, bedömning av måluppfyllelse och kunskaper samt tillhandahållande av lärmiljöer.

Stödet skall utformas med utgångspunkt i den enskildes behov och förutsättningar. Det skall i första hand riktas till dem med lägst utbildningsnivå.

Det kommunala stödet kan tillhandahållas på grundläggande nivå, gymnasial nivå eller påbyggnadsnivå.

I första stycket kommer statens mål för vuxnas lärande till uttryck såsom de formuleras i propositionen Vuxnas lärande. Jämfört med 11 kap. 1 § skollagen (1985:1100) förtydligas här möjligheterna att stödja vuxnas lärande på olika sätt. Traditionell undervisning är bara ett sätt av många att förmedla det stöd som kommunen kan tillhandahålla. Stödet skall i stället kunna ha formen av t.ex. handledning och vägledning. När det gäller vägledning kan sådant stöd naturligtvis förekomma även utan att en vuxen är antagen till ”utbildning”. Framför allt är vägledningen en viktig komponent i kommunernas rekryterings- och antagningsprocess. Jämför specialmotiveringen vid 5 §.

Andra styckets första mening är grund för att kommunen i anordnandet av sitt stöd till vuxnas lärande är skyldig att beakta deltagarnas önskemål om hur stödet skall utformas. Arbetsgruppen anser det inte vara möjligt att dela upp lärandeprocessen och stödet för denna i olika former eller delar med hjälp av olika begrepp. Utgångspunkten är att lärandet sätts i fokus och inte formen. Meningen är också grund för att några särskilda bestämmelser för deltagare i behov av särskilt stöd inte behövs. Den andra meningen i andra stycket speglar den hållning som präglar och präglar svensk vuxenutbildningspolitik – att det är de med lägst utbildningsnivå som skall prioriteras när utbildningsresurserna är begränsade. I den nu gällande inledningsparagrafen till komvuxkapitlet i skollagen anges att utbildningen måste anordnas i form av kurser. Eftersom kommunen skall ta sin utgångspunkt i individens behov och förutsättningar när den tillsammans med individen utformar det stöd som den vuxne skall ges, är det inte alltid relevant att kalla det stöd som ges för kurs. Stödet kan som anges ha formen av t.ex. vägledning och handledning. Även det som kallas för prövning är ett stöd som kommunen kan tillhandahålla. Vidare kan den enskilde ibland ha utbildningsmål som inte finns angivna i fastställda kursplaner och det är då tveksamt att kalla det stöd som ges till den vuxne i en sådan situation för kurs.

Av tredje stycket framgår att de fastlagda benämningarna grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning tas bort och i stället anges på vilka nivåer vuxenutbildningen kan anordnas. Ändringen görs för att inte ”läsa in” stödet i traditionella skolformer där organisationen i sig blir utgångspunkt och markerar att det inte alltid finns ett i förväg bestämt innehåll i utbildningen. Den enskilde skall kunna ställa upp individuella utbildningsmål som inte är fastlagda i kursplaner. Tanken är att delar av utbildning som hör till de tre olika nivåerna skall kunna kombineras med varandra på ett smidigare sätt än vad som idag är möjligt. Utgångspunkten för arbetsgruppens förslag är att ett organisationsperspektiv måste brytas till förmån för ett individperspektiv. Vid sidan av den verksamhet som idag bedrivs på ett framgångsrikt sätt i många kommuner blir det möjligt att erbjuda mer flexibla lösningar. Sammantaget vill arbetsgruppen betona att den föreslagna lagstiftningen inte innebär någon inskränkning jämfört med kommunens uppdrag i dag. Snarare innebär det en vidgning av kommunens faktiska möjligheter att stödja vuxnas lärande.

2 § Stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Stödet skall också syfta till att möjliggöra fortsatta studier.

Stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan skall ge.

Stöd till vuxnas lärande på påbyggnadsnivå syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter som leder till en ny nivå inom deras yrke eller till ett nytt yrke.

Paragrafen har sin motsvarighet i den nuvarande 11 kap. 2 §. Syftena med de tre delarna av den kommunala vuxenutbildningen är desamma som tidigare. Se även specialmotivering under 1 §.

3 § *Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte för vuxna som behöver stöd för lärande motsvarande utbildningen i grundskolan eller gymnasieskolan. Beträffande sådana personer gäller i stället lagens bestämmelser om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.*

Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte heller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

Första stycket har sin motsvarighet i nuvarande 11 kap. 3 §. Enligt Skollagskommitténs förslag är grundskolan och gymnasieskolan de namn som ska ges aktuella utbildningsformer.

Andra stycket har sin motsvarighet i sista styckena i 11 kap. 10 och 19 §§. Ingen ändring i sak görs.

Avgifter

4 § *Stöd till vuxnas lärande skall vara avgiftsfritt för dem som tar del av stödet, om inte annat följer av [prövningsavgift].*

Huvudmannen får bestämma att läroböcker, skrivmateriel, verktyg, skyddskläder och andra därmed jämförliga hjälpmedel som varje deltagare har för eget bruk och behåller som sin egendom skall anskaffas av deltagarna själva på egen bekostnad eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. I övrigt skall hjälpmedel som används i stöd till vuxnas lärande tillhandahållas utan kostnad för deltagarna, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen.

Motsvarande bestämmelse i den nu gällande skollagen finns i 11 kap. 5 §.

Inom klammern i första stycket görs en hänvisning till det bemyndigande regeringen väntas få enligt Skollagskommitténs förslag att föreskriva om möjlighet för huvudmannen att ta ut en avgift för provning.

I den nuvarande 11 kap. 21 a § skollagen finns en möjlighet för kommunerna att ta ut en skälig ansökningsavgift som skall betalas tillbaka om den sökande inte kommer in på den sökta kursen eller om den sökande slutför och får betyg från den kurs som avgiften avser. Arbetsgruppen har erfarit att bestämmelsen tillämpas i mycket liten omfattning, sannolikt för att hanteringskostnaderna blir orimligt höga. Bestämmelsen bör därför tas bort.

Några övriga ändringar i sak görs inte.

Rätt att bibehålla stöd

5 § *En deltagare som av en huvudman får stöd till sitt lärande har rätt att få ta del av hela det stöd som huvudmannen vid antagningen åtagit sig gentemot den enskilde.*

Huvudmannen får dock avbryta sitt stöd till en deltagare som saknar förutsättningar att tillgodogöra sig stödet eller annars inte gör tillfredsställande framsteg. Ytterligare möjligheter att avbryta stödet anges i 6 och 7 §§.

Den för vilken stöd på grundläggande nivå har avbrutits enligt andra stycket skall på nytt få huvudmannens stöd för sitt lärande, om särskilda skäl talar för detta. Den för vilken stöd på gymnasial nivå eller påbyggnadsnivå har avbrutits enligt andra stycket kan på nytt få huvudmannens stöd för sitt lärande, om särskilda skäl talar för detta.

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 11 kap. 7 a § skollagen (1985:1100).

Begreppet ”antagning”, vilket används bl.a. i högskolelagstiftningen, föreslås användas i stället för ”intagning”. ”Intagning” för enligt arbetsgruppens mening tankarna till att en person tas in för vård i olika sammanhang (t.ex. tvångsvård, kriminalvård).

I den nuvarande bestämmelsen uttrycks en rätt för eleven att fullfölja en kurs som påbörjats. I detta förslag anges i stället att den enskilde har rätt att få ta del av hela det stöd som kommunen åtagit sig gentemot den enskilde. Förslaget är en anpassning till det språkbruk som tillämpas i övrigt i lagförslaget. Eftersom kurs inte alltid är det stöd som ges till vuxnas lärande måste rätten att få fullfölja en planerad utbildning eller att ta del av ett stöd som ges uttryckas på ett annat sätt. Vidare är det inom utbildning på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå vanligt att den sökande erbjuds ett helt kurspaket. Den föreslagna bestämmelsen ger den enskilde rätt att fullfölja en hel sådan utbildning och inte bara de enskilda kurserna som ingår i utbildningen.

Förslaget till skrivning förutsätter att huvudmannen vid antagningen preciserar det stöd som kommer att lämnas till den enskilde, t.ex. i form av en studieplan. Eftersom stödet enligt 1 § skall utformas med utgångspunkt i den enskildes behov och förutsättningar krävs en samverkan mellan huvudmannen och den enskilde innan huvudmannen preciserar sitt åtagande, t.ex. i form av en individuell studieplan. Det förutsätter alltså att det hos huvudmannen finns en väl fungerande vägledningsfunktion i samband med ansökningsförfarandet.

I övrigt avses inte några förändringar i sak. Angående överklagandemöjligheter se avsnitt 3.5.

6 § *Huvudmannen får besluta att avbryta sitt stöd till en deltagare under högst ett år (avstängning) om*

- 1. deltagaren med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilsleda vid bedömning av deltagarens måloppfyllelse och kunskaper,*
- 2. deltagaren stör eller hindrar huvudmannens verksamhet,*
- 3. deltagaren utsätter någon annan deltagare eller av verksamheten berörd person för kränkande behandling, eller*
- 4. deltagarens uppförande på annat sätt kan antas inverka skadligt på andra deltagare eller av verksamheten berörda personer.*

I fall som avses i första stycket har deltagaren rätt att efter det att avstängningen upphört åter få huvudmannens stöd för sitt lärande om inte särskilda skäl talar däremot.

Disciplinära åtgärder i kommunal vuxenutbildning regleras idag i 3 kap. 21-24 §§ förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (i den förordning som träder i kraft den 1 januari 2003 finns motsvarande bestämmelser i 6 kap. 4-7 §§ (SFS 2002:1012)). Bestämmelserna där förutsätter till stor del att det stöd som ges av kommunen är i undervisningsform i grupp. Arbetsgruppen har i sitt förslag om disciplinära åtgärder försökt att anpassa såväl språkbruk som möjligheterna till att stänga av en deltagare till de nya former som kännetecknar kommunalt stöd till vuxnas lärande.

Begreppen ”avstängning” och ”förvisning” är de begrepp som idag återfinns i förordningen om kommunal vuxenutbildning. I regleringen anges inte vid vilka förseelser som respektive åtgärd skall användas. Avstängning är den benämning som anges om eleven helt eller delvis tvingas bort från undervisningen i högst två veckor. Förvisning kallas det om eleven tvingas bort från en kommuns komvux högst ett och ett halvt år.

De båda begreppen har i arbetsgruppens förslag slagits samman till en enda benämning, nämligen ”avstängning”. Eftersom huvudmannens stöd till den vuxne inte alltid är i form av undervisning innebär avstängningen att deltagaren inte längre får del av huvudmannens stöd, oavsett i vilken form denna ges. Avstängning kan göras alltifrån en mycket kort tid upp till den maximala avstängningstiden, vilken arbetsgruppen föreslår begränsas till ett år. Huvudmannen kan då själv avgöra hur pass allvarlig förseelsen är och bestämma längden av disciplinär åtgärd därefter.

Ett beslut om avstängning enligt denna paragraf är en disciplinär åtgärd och förutsätter att den vuxne efter avstängningens utgång skall ha möjlighet att åter ta del av huvudmannens stöd till lärande. Bara om särskilda skäl talar däremot kan den vuxne nekas detta, vilket anges i *andra stycket*. Sådana särskilda skäl kan vara t.ex. att den vuxne under avstängningen fortsatt att trakassera en annan deltagare eller personal eller kan antas fortsätta med detta om stödet åter ges till den tidigare avstängde.

7 § Huvudmannen får även besluta att avstänga en deltagare om denne visat sig uppenbart olämplig i praktisk tjänstgöring vid en arbetsplats. I sådana fall får deltagaren avstängas för längre tid än ett år.

Paragrafen motsvarar delvis det som i 3 kap. 21 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (6 kap. 4 § i den nya förordningen SFS 2002:1012) kallas för att eleven skiljs från utbildningen, utan tidsbegränsning.

Bestämmelsen är enligt arbetsgruppens uppfattning tillämplig i sådana fall där den enskilde är så pass olämplig i förhållande till det valda yrkesområdet att det är uppenbart att deltagarens eget intresse av att utbilda sig till vad denne vill inte kan sättas i första rummet. Exempel på sådana fall kan vara en pedofil som valt en barnskötarinriktning på sin utbildning eller en person med allvarlig personlighetsstörning som sökt en vårdutbildning. I arbetsgruppens förslag utelämnas möjligheten till avskiljande ”om en elev inte kan anpassa sig till de arbetsformer undervisningen bedrivs i” eftersom huvudprincipen är att det stöd till lärande som ges skall utformas med utgångspunkt i den enskildes behov och förutsättningar och inte enbart i form av undervisning.

8 § Ett beslut om avstängning enligt 6 eller 7 §§ får begränsas till att gälla visst stöd till lärande eller stöd till viss inriktning av lärandet.

Eftersom stöd till lärande skall kunna ges i olika former bör en avstängning kunna begränsas till att gälla visst stöd från huvudmannen. Av resonemanget i specialmotiveringen till 7 § ovan följer att även avstängning även bör kunna gälla stöd till viss inriktning av lärandet.

9 § Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till andra människors säkerhet får rektor, i avvaktan på att annars behörig instans hos huvudmannen skall avgöra ett ärende om avstängning, besluta att med omedelbar verkan avstänga en deltagare tillfälligt.

Ett beslut om tillfällig avstängning gäller till dess ärendet prövats av ansvarig instans hos huvudmannen, dock längst under två veckor.

Bestämmelsen motsvarar andra och tredje styckena i 3 kap. 23 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (6 kap. 6 § i den nya förordningen SFS 2002:1012). Av kommunallagen följer att det alltid skall finnas en ansvarig nämnd för verksamheten. I överensstämmelse med Skollagskommitténs förslag har arbetsgruppen inte funnit det nödvändigt att rikta bestämmelsen till en sådan nämnd. Vilket organ som skall handha uppgiften följer i stället av de interna reglerna om kompetensfördelning enligt kommunallagen. Därför har första stycket i 3 kap. 23 § förordningen om kommunal vuxenutbildning inte förts över till detta förslag. Annars är någon ändring i sak inte avsedd.

10 § Huvudmannen skall se till att det i ett ärende om avstängning finns en utredning som allsidigt klarlägger de omständigheter som är av betydelse för ärendets bedömning. Utredningen skall inledas omgående och genomföras så skyndsamt som möjligt. Deltagaren skall ges tillfälle att yttra sig muntligen i ärendet. Var och en som antas kunna lämna upplysningar av betydelse skall höras under utredningen.

Huvudmannen får förordna att ett beslut om avstängning skall gälla med omedelbar verkan.

Bestämmelsen motsvarar 3 kap. 24 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (6 kap. 7 § SFS 2002:1012). Ingen ändring i sak föreslås.

Stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå

Huvudmannens ansvar

11 § Varje kommun ansvarar för att de kommuninnevånare som enligt 13 § har rätt till stöd för sitt lärande och önskar det, får det.

Varje kommun skall aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt till stöd på grundläggande nivå och för att motivera dem att ta del av stödet.

Första stycket har i princip samma formulering som i 11 kap. 8 § skollagen och preciserar att varje kommun har ansvar för de egna invånarnas rätt till stöd, oavsett vem som är huvudman för det stöd som ges.

Andra styckets motsvarighet finns idag i 11 kap. 9 §.

12 § *Skyldighet för kommunen enligt 10 § kan fullgöras genom att ingå avtal med annan kommun om att samverka kring tillhandahållandet av stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå (samverkansavtal).*

Bestämmelsen är ny. Begreppet samverkansavtal har funnits sedan länge i bestämmelserna kring gymnasieskolan. Vad gäller komvux och särvux har avtal mellan kommuner att ta emot elever varit möjligt redan tidigare och i 11 kap. 22 § skollagen anges också att intagningsorganisationen får vara gemensam för flera kommuner. Det är också möjligt enligt kommunallagen (1991:900) att för flera kommuner ha en gemensam nämnd. Arbetsgruppen föreslår att man genom denna bestämmelse betonar möjligheten att samverka kommuner emellan.

Rätt att delta

13 § *Varje kommuninnevånare har rätt till stöd för sitt lärande på grundläggande nivå från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år, om hon eller han saknar sådana kunskaper och färdigheter som normalt uppnås i grundskolan och är bosatt i landet.*

Regeringen får föreskriva att också den som inte är bosatt i landet skall ha rätt att få sådant stöd.

Den som enligt denna bestämmelse har rätt till stöd för sitt lärande har rätt att få stödet i en annan kommun om stödet tillhandahålls där.

Bestämmelsen motsvarar den nuvarande 11 kap. 10 §. Sista stycket i nämnd paragraf har flyttats till 3 § i arbetsgruppens förslag. Ingen ändring i sak föreslås.

Tillhandahållande av stöd på annat språk än svenska

14 § *Om den som får del av stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå har bristfälliga kunskaper i svenska språket, får kommunens stöd tillhandahållas på deltagarens eget språk. Stödet skall då kompletteras med träning i svenska språket.*

Bestämmelsen motsvarar med vissa språkliga förändringar 11 kap. 12 § i nuvarande skollag.

Anmälan

15 § *Den som önskar få del av stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå skall anmäla detta till sin hemkommun. Om anmälan avser stöd som en annan huvudman tillhandahåller, skall hemkommunen omedelbart sända anmälan vidare till den huvudmannen.*

Bestämmelsen motsvarar den nuvarande 11 kap. 11 §. Ingen ändring i sak föreslås.

Mottagande och interkommunal ersättning

16 § *Den huvudman som tillhandahåller stöd till vuxnas lärande på grundläggande nivå beslutar om en sökande skall tas emot av huvudmannen för att få del av stödet. En sökande skall tas emot av huvudmannen om den sökande uppfyller de villkor som anges i 13 §.*

En kommun som har tagit emot en deltagare som kommer från en annan kommun har rätt till ersättning för sina kostnader för det tillhandahållna stödet från deltagarens hemkommun.

Första stycket motsvarar i huvudsak 11 kap. 14 § skollagen. Vilket organ hos huvudmannen som beslutar i frågan pekas dock inte ut. Ett beslut om att ta emot en sökande betecknas som beslut

om mottagande. Det innefattar således såväl beslut om att ta emot en sökande från en annan kommun som en prövning av den sökandes behörighet eller rätt att delta. Av förslaget framgår att det är den mottagande huvudmannen som gör behörighetsprövningen. Beslut om mottagande kan överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd av deltagaren, se avsnitt 3.5.

Andra stycket motsvarar 11 kap. 16 §. Ingen ändring i sak föreslås.

Stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå

Huvudmannens ansvar

17 § *Varje kommun skall erbjuda stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå. Kommunen skall härvid sträva efter att erbjuda stöd som svarar mot behov och efterfrågan. Varje kommun skall informera om möjligheterna till att få stöd på dessa nivåer samt verka för att vuxna tar del av den.*

Skyldighet för kommunen enligt första stycket kan fullgöras genom att ingå avtal med annan kommun eller med landsting om att samverka kring tillhandahållandet av stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå eller påbyggnadsnivå (samverkansavtal).

Första stycket har sin motsvarighet i 11 kap. 17 § skollagen. I detta förslag betonas varje kommuns ansvar att se till att stöd till lärande på något sätt erbjuds dem som är berörda och att det stöd som erbjuds så långt det är möjligt skall svara mot behov och efterfrågan.

Skyldigheten enligt första stycket kan enligt *andra stycket*, som är en ny bestämmelse, fullgöras genom samverkansavtal. Jämför specialmotiveringen till 12 §. Den nu gällande 11 kap. 17 § skollagen anger att ett landsting kan träffa avtal med en kommun om att bedriva gymnasial vuxenutbildning. Av förslag till reglering i de gemensamma bestämmelserna i skollagen (se avsnitt 3.4 nedan) framgår att landsting på eget initiativ skall kunna tillhandahålla stöd till lärande inom områdena naturbruk och omvårdnad. Efter överenskommelse, t.ex. genom samverkansavtal, ska landstingen enligt arbetsgruppens förslag kunna tillhandahålla stöd till lärande även inom andra områden på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå.

Behörighet

18 § *Behörig att ta del av kommunalt stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå är varje kommuninneboende från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år om hon eller han*

- 1. är bosatt i landet,*
- 2. saknar sådana kunskaper som stödet avser att ge,*
- 3. har förutsättningar att tillgodogöra sig stödet, och*
- 4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.*

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning [på nationellt program eller likvärdig utbildning i gymnasieskolan] och uppfyller övriga behörighetsvillkor.

Arbetsgruppen har här försökt att göra ett förtydligande jämfört med den nuvarande 11 kap. 19 §. I punkterna 2 och 3 i *första stycket* har tagits in sådana behörighetsbestämmelser som idag beslutats av regeringen och återges i 3 kap. 4 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (3 kap. 2 § i SFS 2002:1012). Arbetsgruppen har ansett det angeläget att ta med dessa behörighetsvillkor i skollagen eftersom de är principiellt viktiga.

Vad gäller villkoret som finns i förordningen att den sökande "saknar eller har brister i sådana kunskaper som utbildningen avser att ge" har arbetsgruppen erfarit att formuleringen varit föremål för olika tolkningar. Vissa kommuner tolkar bestämmelsen som att den sökande inte är behörig om denne har fått betyget Godkänd på den aktuella kursen inom nära tid före kursstart. Andra kommuner anser att den sökande är behörig så länge denne inte har fått betyget Mycket väl godkänd på kursen tidigare.

I propositionen Vuxnas lärande angav regeringen en viljeinriktning kring det som kallas konkurrenskomplettering i komvux, dvs. att ungdomar som nyligen avslutat gymnasieskolan läser på komvux för att höja sina nyligen erhållna gymnasiebetyg i syfte att förbättra sitt meritvärde vid

ansökan till högskolan. Regeringen angav (s. 26): ”Att sätta av resurser för ungdomar, som just genomgått gymnasieskolan – eller som fortfarande går i gymnasieskolan – och som vill höja sina betyg, måste i detta perspektiv ha lägsta prioritet.”

Arbetsgruppen vill göra en tydlig markering av den viljeinriktning som gjordes i propositionen och anser att en sökande till utbildning på gymnasial nivå normalt inte skall vara behörig om denne inom en nära tidsperiod före utbildningens start har avslutat gymnasieskolan eller utbildning på gymnasial nivå med minst betyget Godkänd på den kurs som sökanden ansöker om att få gå på nytt. Mot denna bakgrund föreslår arbetsgruppen att den nu gällande passusen ”eller har brister i” tas bort och att behörighetsvillkoret i stället lyder att sökanden ”saknar sådana kunskaper som utbildningen avser att ge”. En sökande som redan har Godkänd i en kurs bör i stället hänvisas till att t.ex. studera på egen hand och göra en särskilt anordnad prövning. En särskilt anordnad prövning innebär emellertid att en persons kunskaper bedöms mot uppsatta mål och därmed är prövningen ett sådant kommunalt stöd som den vuxne skulle behöva vara behörig till för att kunna genomgå den. Den nu föreslagna behörighetsbestämmelsen skulle således innebära att en sökande med betyget Godkänd i bagaget inte heller skulle kunna bli behörig för en prövning. Därför föreslår arbetsgruppen i 19 § att regeringen ges bemyndigande att meddela undantag från behörighetsbestämmelserna när det gäller ~~prövning~~ *prövning* ~~angående specialmotiveringer till 12 §~~ *angående specialmotiveringer till 12 §*. År kan vara behöriga om de har slutfört gymnasieskolan. Det som anges inom klammern är beroende av vad Gymnasiekommittén 2000 (U 2000:06) föreslår. Uttrycket ”slutfört” innebär att den sökande skall ha avslutat utbildningen, i regel med slutbetyg från gymnasieskolan.

Behörighetsprövning görs vid beslut om mottagande, se 21 §.

19 § *Regeringen får föreskriva att också den som inte är bosatt i landet skall vara behörig att ta del av kommunalt stöd till vuxnas lärande.*

Regeringen får dessutom meddela undantag från behörighetsbestämmelserna när det gäller stöd i form av särskilt anordnad prövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ytterligare behörighetsvillkor och om urval mellan behöriga sökande.

Första stycket är samma bemyndigande som i den nuvarande skollagen finns i 11 kap. 19 § andra stycket.

Andra stycket är ett nytt bemyndigande. För att en person skall kunna få sina kunskaper bedömda och få betyg på en kurs genom en prövning, utan att behöva uppfylla alla behörighetsvillkor som anges i 18 §, bör regeringen få meddela undantag från behörighetsbestämmelserna. Se vidare specialmotiveringen till 18 §. Rätten till prövning så som den anges i 4 kap. 15 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning (4 kap. 16 § i SFS 2002:1012) bör enligt arbetsgruppens mening finnas kvar.

Tredje stycket är samma bemyndigande som finns i 11 kap. 19 § tredje stycket.

Ansökan

20 § *En ansökan om att få ta del av kommunalt stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå eller påbyggnadsnivå skall ges in till sökandens hemkommun.*

Om ansökan avser stöd som en annan kommun eller landsting erbjuder, skall hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den huvudman som tillhandahåller stödet. Till ansökan skall hemkommunen foga ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för det stöd som tillhandahålls. Sådant yttrande behöver inte lämnas om det är onödigt med hänsyn till tidigare överenskommelse eller om regeringen har föreskrivit något annat.

Åtagande att svara för kostnaderna skall alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få stöd för sitt lärande hos en annan huvudman.

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 21 § skollagen. Sista meningen i den nu gällande paragrafen har tagits bort. Den hänvisar till en bestämmelse som reglerar ungdomars rätt till

inackorderingsstöd. Eftersom frågan om inackorderingsstöd utreds av Studiehjälpsutredningen (U 2002:05) görs här inte något förslag i frågan. I övrigt föreslås endast språkliga justeringar i *första* och *andra styckena*.

När den bestämmelse som motsvarar förslaget i *tredje stycket* infördes tillkom den på initiativ av utbildningsutskottet (bet. 1990/91:UbU16 s.57). Enligt utskottets mening borde införas en skyldighet för hemkommunen att, på samma sätt som regeringen föreslagits gälla för utbildning inom de nationella programmen i olika gymnasieskolor, betala ersättning vid gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning för den som, med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att genomgå utbildning i en annan kommun. Utskottet ansåg att hemkommunen skulle göra prövningen av om särskilda skäl förelåg.

När det gäller gymnasieskolan är det emellertid inte hemkommunen, utan den mottagande kommunen som prövar om den enskilde har särskilda skäl att få gå i kommunen. Vid överklagande av ett beslut om mottagande till Skolväsendets överklagandenämnd kan nämnden således göra en prövning av om den enskilde kan ha personliga skäl att få gå i en annan kommuns gymnasieutbildning. Denna överprövningsmöjlighet av om personliga skäl föreligger finns inte när det gäller gymnasial vuxenutbildning. Ett beslut av hemkommunen att inte svara för kostnaderna för utbildning i annan kommun ingår inte i mottagandebedömningen och är således inte överklagbart på annat sätt än genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Arbetsgruppen anser att det är otillfredsställande att en sökande inte kan överklaga hemkommunens beslut att inte åta sig att svara för kostnaderna för stöd som den sökande kan få hos en annan huvudman. Mot denna bakgrund föreslår arbetsgruppen att hemkommunens prövning i detta avseende skall kunna överklagas av den sökande till Skolväsendets överklagandenämnd, se vidare avsnitt 3.5. Den beskrivning av ”personliga skäl” som ligger till grund för nuvarande reglering bör därvid inte förändras.

Mottagande och interkommunal ersättning

21 § *Den huvudman som tillhandahåller stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå beslutar om en sökande skall tas emot för att få del av stödet.*

En sökande skall tas emot av huvudmannen om den sökande är bosatt i kommunen och uppfyller de behörighetsvillkor som anges i 18 § eller som meddelats med stöd av 19 §.

En huvudman är skyldig att ta emot en behörig sökande från en annan kommun, om

- 1. hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för det tillhandahållna stödet, eller*
- 2. det är fråga om en sådant stöd för vilken huvudmannen har rätt till ersättning enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av 22 §.*

Första stycket motsvarar 11 kap. 22 § skollagen med undantag av att det inte pekas ut vilket organ hos huvudmannen som beslutar i frågan.

Andra stycket anger när en sökande skall tas emot för att få konkurrera om de utbildningsplatser som erbjuds. Jämför vidare specialmotiveringen till 16 § ovan. Beslut om mottagande kan överklagas av den sökande hos Skolväsendets överklagandenämnd. Däremot kan det urval som görs bland de behöriga sökande (som arbetsgruppen föreslår benämns beslut om antagning) inte överklagas. Se avsnitt 3.5.

Tredje stycket motsvarar 11 kap. 20 §. Ingen ändring i sak föreslås.

22 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala ersättning för stöd till vuxnas lärande på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå till den huvudman som anordnar utbildningen.*

Bestämmelsen motsvarar 11 kap. 24 § skollagen. Hänvisningen till en bestämmelse om inackorderingsstillägg har tagits bort med samma motivering som till 19 §.

3.2 14 kap. Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux)

Inledande bestämmelser

1 § *Särsvux syftar till att ge vuxna som är utvecklingsstörda kunskaper och färdigheter motsvarande de som ungdomar kan få i grundsärskolan och i gymnasiesärskolan.*

Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 1 § skollagen (1985:1100). Begreppet obligatoriska särskolan har bytts till grundsärskolan i enlighet med Skollagskommitténs förslag. Vad gäller gymnasiesärskolan anges i den nu gällande bestämmelsen att sådan särsvux som motsvarar nationella och specialutformade program i gymnasiesärskolan får anordnas. I avvaktan på förslag om den framtida utformningen av gymnasiesärskolan anges här endast ”gymnasiesärskolan”.

I den nu gällande bestämmelsen anges att utbildningen måste anordnas i form av kurser. Arbetsgruppen anser inte att detta är nödvändigt att reglera i lag.

2 § *Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte den som är intagen i kriminalvårdsanstalt.*

Bestämmelsen har sin motsvarighet i den nuvarande 12 kap. 6 § sista stycket skollagen. Några förändringar i sak föreslås inte.

Huvudmannens ansvar

3 § *Varje kommun skall erbjuda särsvux. De skall härvid sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot behov och efterfrågan. Varje kommun skall informera om möjligheterna till särsvux samt verka för att vuxna utvecklingsstörda deltar i sådan utbildning.*

Skyldighet för kommunen enligt första stycket kan fullgöras genom att ingå avtal med annan kommun eller landsting om att samverka kring särsvux (samverkansavtal).

Första stycket har sin motsvarighet i 12 kap. 3 och 4 §§. I förslaget betonas att varje kommun har en skyldighet att se till att särsvux på något sätt erbjuds dem som är berörda och att den utbildning som erbjuds så långt det är möjligt skall svara mot behov och efterfrågan. Andra stycket är nytt. Se specialmotiveringen till 13 kap. 12 § ovan. Av arbetsgruppens förslag till reglering i de gemensamma bestämmelserna i skollagen framgår att landsting bara ska kunna anordna det som i nuvarande reglering kallas gymnasial särsvux.

Behörighet

4 § *Behörig att delta i särsvux är varje vuxen kommuninneboende med utvecklingsstörning från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 20 år om hon eller han*

- 1. är bosatt i landet,*
- 2. saknar sådana kunskaper som utbildningen avser att ge,*
- 3. har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen, och*
- 4. i övrigt uppfyller föreskrivna villkor.*

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men har slutfört utbildning i gymnasiesärskolan. Regeringen får föreskriva att också den som inte är bosatt i landet skall vara behörig att delta. Regeringen får också meddela föreskrifter om ytterligare behörighetsvillkor och om urval mellan behöriga sökande.

Arbetsgruppen har här försökt att göra ett förtydligande jämfört med den nuvarande 12 kap. 6 §. I punkterna 2 och 3 har även tagits in sådana behörighetsbestämmelser som idag beslutats av regeringen och återges i 3 kap. 3 § förordningen (1992:736) om vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Arbetsgruppen har ansett det angeläget att ta med dessa behörighetsvillkor i skollagen eftersom de är principiellt viktiga. Jämför vidare specialmotiveringen till 13 kap. 18 § ovan.

Ansökan

5 § *En ansökan om att få delta i särvtux skall ges in i sökandens hemkommun.*

Om ansökan avser utbildning som en annan huvudman anordnar skall hemkommunen skyndsamt sända ansökan vidare till den anordnande huvudmannen. Till ansökan skall hemkommunen föga ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för den utbildning som tillhandahålls av den anordnande huvudmannen. Sådant yttrande behöver inte lämnas om det på grund av tidigare överenskommelse är onödigt.

Paragrafen har sin motsvarighet i 12 kap. 11 § skollagen. Endast språkliga förändringar har gjorts.

Mottagande

6 § *Den huvudman som anordnar utbildning i särvtux beslutar om en sökande skall tas emot till huvudmannens särvtux.*

En sökande skall tas emot av huvudmannen om den sökande är bosatt i kommunen och uppfyller de behörighetsvillkor som anges i eller meddelats med stöd av 4 §.

En kommun eller ett landsting är skyldig att till sin särvtux ta emot en sökande som kommer från en annan kommun, om hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för den sökta utbildningen.

Första stycket anger vilken huvudman som beslutar om mottagande.

Andra stycket anger när en sökande skall tas emot för att få konkurrera om de utbildningsplatser som erbjuds. Beslut om mottagande kan överklagas av den sökande hos Skolväsendets överklagandenämnd. Däremot kan det urval som görs bland de behöriga sökande (som arbetsgruppen föreslår benämns beslut om antagning) inte överklagas. Se avsnitt 3.5.

Tredje stycket motsvarar den reglering som återfinns i 12 kap. 7 § skollagen.

Avgifter

7 § *Utbildning inom särvtux skall vara avgiftsfri för deltagarna. Huvudmannen får bestämma att läroböcker, skrivmateriel, verktyg, skyddskläder och andra därmed jämförliga hjälpmedel som varje deltagare har för eget bruk och behåller som sin egendom skall anskaffas av deltagarna själv på egen bekostnad eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. I övrigt skall hjälpmedel som används i särvtux tillhandahållas utan kostnad för deltagarna, om inte något annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen.*

Motsvarande bestämmelse i den nu gällande skollagen finns i 12 kap. 8 §. Någon ändring i sak föreslås inte.

Rätt att fullfölja utbildningen

8 § *En deltagare i särvtux har rätt att fullfölja den utbildning som huvudmannen vid antagningen har åtagit sig att svara för. Huvudmannen får dock avbryta sitt åtagande gentemot en deltagare om deltagaren saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg. Ytterligare möjligheter för huvudmannen att avbryta sitt åtagande gentemot deltagaren anges i 9 §.*

Den för vilken särvtux har avbrutits enligt andra stycket får på nytt beredas sådan utbildning, om särskilda skäl talar för det.

Paragrafen motsvarar 12 kap. 12 § i den nuvarande skollagen. Där uttrycks en rätt för eleven att fullfölja en kurs som påbörjats. I arbetsgruppens förslag anges i stället att deltagaren har rätt att fullfölja den utbildning som huvudmannen vid antagningen har åtagit sig att svara för. Den föreslagna lydelsen ger en person som erbjudits ett ”kurspaket” inom särvtux rätt att fullfölja hela utbildningen och inte bara de enstaka kurser som ingår i utbildningen. Jämför vidare

specialmotiveringen till 13 kap. 5 §. I övrigt görs inte några förändringar i sak. Angående möjlighet att överklaga en huvudmans beslut att avbryta utbildningen, se avsnitt 3.5.

9 § *Vad som sägs i 13 kap. 6-10 §§ om avstängning av deltagare i kommunalt stöd till vuxnas lärande skall också gälla deltagare i utbildning vid särvtux.*

Jämför specialmotiveringen till nämnda paragrafer. Rätt att överklaga en avstängning anges i avsnitt 3.5.

3.3 15 kap. Utbildning i svenska för invandrare (sfi)

Inledande bestämmelse

1 § *Sfi syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället.*

Bestämmelsen motsvarar första stycket i 13 kap. 1 § skollagen (1985:1100). Andra stycket i nämnd paragraf anger att utbildningen anordnas som kurser. Arbetsgruppen anser inte att detta är nödvändigt att reglera i lag.

Huvudmannens ansvar

2 § *Varje kommun är skyldig att se till att sfi erbjuds de personer som anges i 6 §. Utbildningen skall tillhandahållas så snart som möjligt efter det att rätt till sfi inträtt. Om inte särskilda skäl finns, skall utbildningen kunna påbörjas inom tre månader.*

Bestämmelsen är med viss språklig justering densamma som i 13 kap. 3 § skollagen och preciserar varje kommuns skyldighet att se till att sfi erbjuds till berörda personer.

3 § *Varje kommun skall aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till sfi och för att motivera dem att delta i utbildningen.*

Bestämmelsen är densamma som i den nu gällande 13 kap. 4 §.

4 § *Kommunen skall samråda med den berörda arbetsgivaren om en arbetstagares deltagande i utbildningen och om utbildningens förläggning. Samråd skall också ske med den lokala arbetstagarorganisationen i förhållande till vilken arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal.*

Bestämmelsen motsvarar med viss språklig justering 13 kap. 5 § skollagen (1985:1100). Förmodligen är denna bestämmelse inte nödvändig i förhållande till det rådande dagsläget, men eftersom regelverket kring sfi är föremål för utredning (SFI-utredningen) framför arbetsgruppen inte något förslag att ta bort bestämmelsen.

5 § *Skyldighet för kommunen enligt 2, 3 och 4 §§ kan fullgöras genom att ingå avtal med annan kommun om att samverka kring hela eller delar av sfi (samverkansavtal).*

Vad som sägs i detta kapitel om kommun skall i de fall samverkansavtal har slutits gälla i samverkansområdet.

Bestämmelsen är ny. För specialmotivering se 13 kap. 12 §§ ovan. I sfi gäller att landsting inte kan vara huvudman för utbildningen. Andra stycket anger att det i t.ex. 6 § är i samverkansområdet som personen skall vara bosatt för att ha rätt att delta i samverkansområdets sfi.

Rätt att delta

6 § *En person har, från och med andra kalenderhalvåret det år hon eller han fyller 16 år, rätt att delta i en kommuns sfi, om hon eller han*

1. är bosatt i kommunen och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge, eller

2. är finländsk medborgare och stadigvarande arbetar i kommunen, men är bosatt i Finland nära gränsen till Sverige, och saknar sådana grundläggande kunskaper i svenska språket som utbildningen syftar till att ge.

Undantag från vad som gäller enligt första stycket meddelas i 7 §. Regeringen får föreskriva att också annan som inte är bosatt i landet, utöver vad som gäller enligt första stycket 2, skall ha rätt att delta i sfi.

Paragrafen motsvarar den nu gällande 13 kap. 6 §. Endast språkliga justeringar har gjorts och någon ändring i sak är inte avsedd.

7 § *Den som har sådana kunskaper i det danska eller norska språket att grundläggande utbildning i svenska språket inte kan anses nödvändig, har inte rätt att delta i sfi.*

Paragrafens innebörd är densamma som i nu gällande 13 kap. 7 §.

Mottagande

8 § *Den kommun som anordnar utbildningen beslutar om mottagande till sfi. En sökande skall tas emot av kommunen om den sökande uppfyller de villkor som anges i 6 §.*

Då samverkansavtal finns innebär bestämmelsen att det är den kommun som tillhandahåller sfi som beslutar om mottagande. Beslut om mottagande är överklagbart, se avsnitt 3.5.

Avgifter

9 § *Utbildningen i sfi skall vara avgiftsfri för deltagarna. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för deltagarna. Deltagarna skall utan kostnad ha tillgång till böcker och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att deltagarna skall hålla sig med enstaka hjälpmedel.*

Paragrafen motsvarar 13 kap. 8 § i den nuvarande skollagen. Strukturen på bestämmelsen har anpassats till Skollagskommitténs förslag till lydelse för avgiftsfrågan i grundskolekapitlet.

Rätt att fullfölja utbildning

10 § *En deltagare i sfi har rätt att fullfölja den utbildning som kommunen vid antagningen har åtagit sig att svara för. Kommunen får dock avbryta sitt åtagande gentemot en deltagare om deltagaren saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg. Den för vilken sfi har avbrutits enligt andra stycket eller som frivilligt har avbrutit utbildningen skall på nytt beredas sådan utbildning, om särskilda skäl talar för det.*

Paragrafen motsvarar 13 kap. 11 §. Avbrytande av utbildningen enligt andra stycket är överklagbart, se avsnitt 3.5. Jämför även specialmotiveringen till 13 kap. 5 § ovan.

3.4 Till 2 kap. Skolväsendets organisation

Arbetsgruppen föreslår att huvudmannaskapet för de tre vuxenutbildningsformerna regleras i 2 kap. 2 § enligt Skollagskommitténs förslag.

2 § ----

Landsting får vara huvudman för kommunalt stöd till vuxnas lärande inom områdena naturbruk och omvårdnad på gymnasial nivå. Efter överenskommelse med en kommun får landsting vara huvudman för kommunalt stöd till vuxnas lärande även inom andra områden på gymnasial nivå och påbyggnadsnivå samt för särvox motsvarande gymnasiesärskolan.

I den nuvarande skollagen regleras huvudmanfrågan i 1 kap. 10 §, 11 kap. 17 § samt 12 kap. 3 §. Arbetsgruppen har inte funnit anledning att ändra på de möjligheter som finns för landsting enligt nuvarande reglering att erbjuda och anordna vuxenutbildning.

3.5 Till 20 kap. Överklagande

Arbetsgruppen förslår att vuxnas möjligheter att överklaga beslut inom kommunernas vuxenutbildning regleras i 20 kap. enligt Skollagskommitténs förslag.

2 § Ett beslut av kommunen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om kommunen meddelat beslut i fråga om

-----

7. avstängning av deltagare från stöd till vuxnas lärande enligt 13 kap. 6 och 7 §§, och

8. avstängning av deltagare från särvox enligt 14 kap. 9 §.

Vad som sägs i denna bestämmelse om kommun gäller även landsting då landsting som huvudman för utbildningen har fattat beslutet.

I första stycket föreslås ett tillägg med två punkter till

Skollagskommitténs 2 § i överklagandekapitlet. Nu gällande möjligheter att överklaga avstängning, förvisning och skiljande från utbildningen enligt förordningen om kommunal vuxenutbildning och förordningen om vuxenutbildning för utvecklingsstörda behålls. Se även specialmotiveringarna till de aktuella paragraferna.

Andra stycket är en konsekvens av att landsting föreslås kunna vara huvudman för kommunalt stöd till vuxnas lärande och särvox.

5 § Ett beslut av rektor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om rektor meddelat beslut i fråga om

-----

tillfällig avstängning av deltagare från stöd till vuxnas lärande enligt 13 kap. 9 § samt från särvox enligt 14 kap. 9 §.

Förslaget är ett tillägg till Skollagskommitténs 20 kap. 5 §. Bestämmelsen motsvarar den nu gällande möjligheten att överklaga rektors beslut om interimistisk avstängning enligt förordningen om kommunal vuxenutbildning och förordningen om vuxenutbildning för utvecklingsstörda.

7 § Ett beslut av kommunen får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd om kommunen fattat beslut i fråga om

-----

8. mottagande av en sökande till kommunalt stöd till vuxnas lärande enligt 13 kap. 16 och 21 §§,

9. mottagande av en sökande till särvox enligt 14 kap. 6 §,

10. mottagande av en sökande till sfi enligt 15 kap. 8 §,

11. att inte åta sig att svara för kostnaderna för stöd till lärande som en vuxen kommuninnevärdare sökt i en annan kommun enligt 13 kap. 20 §,

12. avbrytande av kommunalt stöd till en vuxens lärande och beslut om att inte på nytt bereda en vuxen stöd till lärande i enligt 13 kap. 5 §,

13. avbrytande av en deltagares utbildning i särvox och beslut om att inte på nytt bereda en vuxen utbildning i särvox enligt 14 kap. 8 §, och

14. avbrytande av en deltagares utbildning i sfi och beslut om att inte på nytt bereda en vuxen utbildning i sfi enligt 15 kap. 10 §.

Beslut som avses i 8-11 får överklagas endast av den sökande. Beslut som avses i 12-14 får överklagas endast av deltagaren. Vad som sägs i denna bestämmelse om kommun gäller även landsting då landsting som huvudman för utbildningen har fattat beslutet.

Förslaget är ett tillägg till 7 § i Skollagskommitténs överklagandekapitel. Inga förändringar kring överklagande av mottagande och avbrytande av utbildning föreslås jämfört med vad som gäller enligt nuvarande bestämmelser.

I *punkten 11* föreslås en ny överklagandemöjlighet. Syftet är att säkerställa en sökandes rättssäkerhet vid hemkommunens prövning av om den sökande har särskilda skäl med hänsyn till personliga förhållanden att få stöd till sitt lärande i en annan kommun. Se vidare specialmotiveringen till 13 kap. 20 § ovan.

Andra stycket anger vem som får överklaga besluten.

Tredje stycket är en konsekvens av att landsting föreslås kunna vara huvudman i vissa fall.

x § *Ett beslut om antagning till kommunalt stöd till vuxnas lärande och till särvux får inte överklagas.*

Bestämmelsen är en motsvarighet till 11 kap. 23 § andra stycket och 12 kap. 14 § andra stycket i den nu gällande skollagen. Som nämnts tidigare föreslår arbetsgruppen att begreppet intagning ändras till antagning. Se även specialmotiveringarna till 13 kap. 5 och 20 §§.